

1757

Heta Komulainen ja Johanna Sipiläinen

TULEVAT ISÄT JA PERHEKASVATUS
Isyyteen valmentautumisen tukeminen isäryhmässä

Pro gradu –tutkielma
Kesälukukausi 1999
Kasvatustieteen laitos
Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Komulainen, Heta ja Sipiläinen, Johanna. TULEVAT ISÄT JA PERHEKASVATUS. Isyyteen valmentautumisen tukeminen isäryhmässä. Kasvatustieteen pro gradutyö. Jyväskylän yliopiston kasvatustieteen laitos, 1999. 93 sivua. Julkaisematon.

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, saavatko tulevat isät isäryhmistä tukea isyyteen valmentautumiseen ja jos saavat, millaista tuki on ollut. Tarkastelimme myös laajemmin miesten asemaa perhevalmennuksen suhteen: kuinka miehiä huomioidaan äitiyshuollon puolella.

Perhevalmennus on osa perhekasvatusta. Perhekasvatuksen avulla tuetaan perheitä ja vanhempia. Tänä päivänä miehet osallistuvat paljon lasten ja kodin hoitoon, mikä asettaa uudet vaatimukset myös perhekasvatukselle. Vain miehille tarkoitettu perhevalmennus on vielä uutta. Tarvetta sen kaltaiselle toiminnalle kuitenkin olisi.

Haastattelimme kahdeksaa, isäryhmässä käynyttä tulevaa isää. Haastattelumenetelmänä käytimme teemahaastattelua. Aineisto analysoitiin teema-alueiden mukaisesti. Tutkimuksen keskeisimpänä tuloksena voidaan pitää sitä, että miehet kokivat saaneensa tukea isyyteen valmentautumiseen vaikka isäryhmän merkityksen suuruus vaihteli. Isäryhmien toteutusta arvioitiin onnistuneeksi vaikka joitakin epäkohtiakin esiintyi. Lähes kaikki miehet arvioivat asemaansa perhevalmennuksen ja neuvolan toiminnan suhteen riittävänä.

Tutkimustuloksista voidaan päätellä, että tulevilla isillä olisi kiinnostusta ja halua osallistua miesten perhevalmennukseen. Näyttäisi myös että osallisuudesta olisi miehille todellista hyötyä. Isäryhmiä suunniteltaessa tulisi kiinnittää huomiota ryhmän toteutukseen, että ryhmä vastaisi miesten tarpeisiin. Miesten osuus lapsia ja perhettä koskevissa asioissa tulee lisääntymään, joten myös miehiin tulisi kiinnittää huomiota ja miehiä tulisi valmentaa vanhemmuuteen.

Avainsanat: perhekasvatus, perhevalmennus, vanhemmaksi tuleminen, isyys, isäryhmä

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	MIEHESTÄ ISÄKSI.....	8
2.1	Miehen aikuistuminen elämänkaariteorioiden mukaan	8
2.2	Isäksi kasvamisen miehen elämässä.....	10
2.3	Miehisyyden ja isyyden muutos – hegemonisesta maskuliinisuudesta uuteen isyyteen	14
2.4	Isyyden roolimuuotos perheessä ja yhteiskunnassa.....	17
3	PERHEKASVATUS VANHEMMUUTEEN KASVUN TUKIJANA	21
3.1	Sosiaalinen tuki.....	21
3.2	Perhekasvatus.....	22
3.3	Miehille suunnattu perhekasvatus.....	24
3.4	Perhevalmennus	26
4	PERHEVALMENNUS JA TULEVAT ISÄT	28
4.1	Isä äidin tukena – äitiysvalmennuksesta perhevalmennukseen	29
4.2	Isä äidin rinnalla – perhevalmennuksen tarkastelua	32
4.2.1	Muutoksia	32
4.2.2	Perhevalmennuksen sisällöstä	33
4.2.3	Perhevalmennuksen työtavoista.....	35
4.3	Isät eivät enää vain taustajoukkoina – perhevalmennuksesta isyysvalmennukseen	36
4.3.1	Isäryhmät	36
4.3.2	Isät ja neuvola.....	38
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	42
5.1	Tutkimustehtävät	42
5.2	Tutkimusmenetelmä.....	42
5.3	Tutkimuksen kohdejoukko ja aineiston keruu	44
5.4	Aineiston analyysi.....	47
6	TUTKIMUKSEN TULOKSET	50
6.1	Isäryhmän kuvailua.....	50
6.2	Isäryhmän arviointia	53
6.2.1	Ilmapiiri	53
6.2.2	Sisältö	56
6.2.3	Vetäjät.....	57
6.3	Isäryhmän henkilökohtainen merkitys miehille.....	59
6.3.1	Merkitys itselle	59
6.3.2	Merkitys parisuhteelle	63
6.3.3	Vaikutus muiden kanssa käytyihin keskusteluihin	64
6.3.4	Merkitys miehisyydelle	66

6.4	Miehet ja perhevalmennus	68
6.4.1	Perhevalmennus ja isäryhmä	68
6.4.2	Miehet ja neuvola	69
6.4.3	Miehet ja naiset valmennettavina	74
6.4.4	Isien arvostaminen	76
7	POHDINTA	78
	LÄHTEET	89
	LIITE	96

1 JOHDANTO

Perhekasvatus tulevien isien kohdalla on vanhemmuuteen valmentavaa kasvatusta. Voidaan puhua perhevalmennuksesta jota saadaan lähinnä äitiysneuvoloista. Vaikka perhevalmennus on tarkoitettu molemmille vanhemmille, liikutaan perhevalmennuksen sisällöissä edelleen pitkälti synnytykseen liittyvien asioiden parissa ja on näin ollen pääasiassa tuleville äideille kohdistettua.

Vaikka maassamme toimiikin joillakin paikkakunnilla vain tuleville isille tarkoitettuja isävalmennusryhmiä, pelkästään isyyteen valmentavia ja isille kohdistettuja ryhmiä ei edelleenkään ole kovin paljoa. Isyysvalmennukselle olisi kuitenkin lisääntyvää tarvetta koska isät osallistuvat yhä enenevämmässä määrin vauvan odotukseen, hoitoon ja lasten kasvatukseen. Myös miehelle itselleen lapsen saaminen merkitsee suurta elämänmuutosta johon voi liittyä monenlaisia tunteita, pelkoja, paineita ja kriisejä (Niemelä 1995).

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli ottaa selville kuinka isyysvalmennus kohtaa isien tarpeet. Haastattelimme muutamia isäryhmien miehiä kysyen, ovatko he saaneet ryhmästä tukea isyyteen valmentautumiseen ja jos ovat, millaista tuki on ollut. Tarkoituksenamme oli saada tietoa siitä, kuinka tärkeitä ja tarpeellisia keskusteluryhmät ovat. Lisäksi tarkastelimme sitä, millainen asema miehillä laajemmin on perhekasvatuksen kentällä. Otetaanko tulevat isät tarpeeksi huomioon vain jäävätkö isät äitien varjoon?

Lapsen syntymä on hyvin merkittävä tapahtuma kahden ihmisen, miehen ja naisen – isän ja äidin elämässä. Vaikka lapsen saaminen onkin ihanaa, liittyy siihen myös monia muita tuntemuksia. Vauvan hoitaminen voi käydä välillä raskaaksi ja vanhemmat voivat yllättyä siitä, kuinka kokonaisvaltainen rooli pienokaisella on heidän elämässään. Vanhemmat voivat kokea myös avuttomuuden ja pelon tunteita siitä, osaavatko he olla tarpeeksi hyviä vanhempia. Vanhemmuus kun on useimmiten elinikäinen sitoutuminen. Valkosen (1996, 4) mukaan aikuisuuden yhtenä suurimpana haasteena pidetäänkin juuri vanhemmaksi tulemistä.

Siksi olisikin tärkeää, että vanhemmat pystyisivät valmentautumaan tulevaa elämänmuutosta varten ja saisivat riittävästi eväitä vanhemmuuteen siirtymiseen. Tulevat äidit ovat jo vuosisadan alkupuolelta lähtien saaneet äitiysvalmennusta terveydenhuollon puolelta, äitiysneuvoloista. Äitiysneuvolat ovat olleet myös tulevien isien pääasiallisin tukimuoto valmentautumisessa isyyteen, mutta siitäkin huolimatta isät ovat jääneet vähemmälle huomiolle.

Isät alkoivat päästä mukaan synnytyksiin ja samalla synnytysvalmennukseen 70-luvulle tultaessa. Tällöin alettiin puhua äitiysvalmennuksen sijaan perhevalmennuksesta. Vaikka perhevalmennuksen ideana onkin koko perheen huomioiminen, isien rooli oli ja on edelleen usein toimimista lähinnä vain äidin tukihenkilönä ja turvana. Isän mukana olo synnytyksessä ei ole kuitenkaan vain synnyttävän äidin tukemista, vaan synnytys merkitsee myös isälle itselleen suurta elämystä: hänestä on tulossa isä (Liukkonen & Vehviläinen-Julkunen 1997, 119).

Tietoa isistä, isien terveydestä, hyvinvoinnista ja isäksi tulemisesta on alkanut karttua vasta muutamien viime vuosikymmenien aikana. Siitä, miten isä perhesynnytyksen kokee, miten isä itse haluaa osallistua synnytykseen tai millaista tukea isä tarvitsee ja haluaa, on kaiken kaikkiaan olemassa melko vähän tietoa (Kaila-Behm 1997, 17, 33). Esimerkiksi miesten odotusajan kokemuksista tiedetään melko vähän. Miehiä on useimmiten tutkittu vain osana äitejä koskevaa tutkimusta. (Karila 1989, 13.)

Lisääntyvä miesten huomioiminen esimerkiksi perhevalmennuksen saralla heijastelee yleisempää yhteiskunnallista suuntausta ottaa miehet ja isät enemmän huomioon perheestä keskusteltaessa. Isän osallistuminen synnytykseen ja esimerkiksi isyysloman pitäminen kertovat siitä, että isyyttä pidetään tärkeänä ja sitä arvostetaan (Karila 1989, 15). Isä on alettu nähdä yhä enemmän aktiivisena vanhempana. On myös alettu korostaa isän omaa välitöntä suhdetta lapseensa. (Nätkin 1997, 164.) Isät ovat

alkaneet jakaa auktoriteettia äidin kanssa yhtäaikaan, samalla kun he ovat ottaneet tehtäväkseen perinteisesti äidin rooliin liitettyjä hoitotehtäviä (Makkonen, Ruoppila, Rönkä, Timonen, Valvanne, Österlund 1981, 6). Isän rooli onkin muuttunut enemmän perhekeskeiseksi. Isyys on myös alettu nähdä enemmän itse valituksi etuoikeudeksi kuin välttämättömyydeksi. (Ekunwee & Juntunen 1986, 129.)

2 MIEHESTÄ ISÄKSI

2.1 Miehen aikuistuminen elämänteorioiden mukaan

Ihmisen kehittyessä ja ikääntyessä kohdistetaan häneen erilaisia odotuksia ja vaatimuksia. Nämä sosiaaliset odotukset ja vaatimukset yhdessä yksilön biologisen ja psykologisen kehityksen kanssa muodostavat eteenpäin vieviä jännitteitä, joita kehityspsykologiassa kutsutaan kehitystehtäviksi. (Rönkä 1992, 3.) Kehityksen vaiheteoriat (mm. Levinson 1979, Erikson 1968) painottavat onnistuneen ja tyydyttävän aikuistumisen edellytykseksi kehitystehtävien toteutumista. Näitä kehitystehtäviä ovat muun muassa itsenäistyminen lapsuudenkodista, ammatin hankkiminen, työelämään siirtyminen ja perheen perustaminen. Ihmisen tulisi kyetä omaksua myös yhteiskunnan normit ja tasapainotella näiden normien ja omien tavoitteidensa välillä. (Rönkä 1992, 3.)

Ihmisen kehitys noudattelee kaikille yleisiä kehitysvaiheita. Kuitenkin jokaisen ihmisen kehitys on myös yksilöllistä. Daniel Levinson (1979) nousi tärkeäksi ihmisen elämänvaiheiden tutkijaksi 1970 -luvulla. Levinson (1979) on tutkinut erityisesti pelkästään miesten elämänvaiheiden kulkua. (Rönkä 1992, 3.)

Levinsonin (1979) mukaan aikuisuuteen siirtyminen on pitkä elämänvaihe, joka koostuu useista yhtaikaisista stressinaiheista eri elämänalueilla. Ihmisen kehitys etenee ratkaisuihin ja sitoumuksiin erilaisten vaihtoehtojen kokeilujen kautta. Aikuisuuteen siirtymistä kuvataan etsintä- ja kokeiluajaksi, noviisivaiheeksi, joka kestää

noin 10 vuotta. Tämän vaiheen aikana ihmisen tulisi jättää nuoruus, löytää oman paikkansa yhteiskunnassa ja vakiinnuttaa oma elämänsä. (Levinson 1979, 22.)

Levinsonin (1979) teoria muodostuu käsitteiden elämänkaari (life cycle) ja elämänrakenne (lifestructure) ympärille. Elämänkaarella kuvataan näkemystä, että ihminen käy yksilöllisellä tavalla läpi kaikille ihmisille yhteiset kehitysvaiheet. Ilman elämänkaari käsitettä meillä on vain irtonaisia tietoja elämän eri vaiheista ja tapahtumista, ei kokonaiskäsitystä. Elämänkaari rakentuu neljästä ikäkaudesta, jotka ovat lapsuus ja nuoruus (0-17), varhainen aikuisikä (17-40), keski-ikä (40-60) ja myöhäinen aikuisikä (60-). Elämänkaari koostuu myös kehitysvaiheista (eras), joiden välillä on suuremmat tai pienemmät siirtymävaiheet (transitions). Jokaiselle vaiheella on omat piirteensä ja keskeisimmät tapahtumat. Mikään vaihe ei ole toista parempi, vaan kaikki vaiheet ihmisen elämässä ovat tärkeitä. (Levinson 1979, 3, 6, 7, 18-19, 42.)

Elämänrakenne on toinen Levinsonin (1979) tärkeistä käsitteistä. Elämänrakenteiden muutos on sidoksissa ikään, jolloin kussakin ihmisen ikäjaksossa (periodissa) on sitä dominoiva tehtävä ja sille tyypillinen elämänrakenne. Levinson (1979) löysi ihmisen elämänrakenteesta suhteellisen säännönmukaisia vaiheita, jolloin elämänrakenteen tasainen vaihe (structure building period) kestää noin 5-7 vuotta, korkeintaan 10. Uuteen vaiheeseen siirtymä (structure chancing period) kestää noin 5 vuotta. Siirtymävaihe lopettaa vanhan vaiheen, jolloin valmistaudutaan uuteen elämänvaiheeseen. Kasvaminen aikuiseksi mieheksi tapahtuu teorian mukaan 17-28 - ikävuoden välillä, johon sijoittuu myös vanhemmuuteen siirtyminen. (Levinson 1979, 19, 22, 42, 49-50.)

Levinsonin (1979) mukaan 17-22 ikävuoden välillä alkaa siirtyminen aikuisten maailmaan. Tätä vaihetta 17-18 -ikävuodesta aina noin 45 -ikävuoteen asti kutsutaan varhaiseksi aikuisiäksi, jolloin lähtö lapsuudenkodista sekä sisäinen etäisyys vanhempiin ja perheeseen sekä myös tulevaisuutta koskevat suunnitelmat mietittyvät. Levinson (1979) kuvailee varhaista aikuisikää kaikista dramaattisimmaksi kehitysvaiheeksi. Miesten elämässä tälle vaiheelle ovat ominaisia monenlaiset psyykkiset ja fyysiset eriytymisprosessit. (Levinson 1979, 21-22, 56-57.)

Dunderfelt (1992) kuvaa tätä vaihetta (20-40 -vuotiaana) Levinsonin (1979) tavoin jäsentymisen vaiheeksi, jolloin ihminen valitsee elämänkumppanin ja sitä kautta perustaa perheen. Ansiotyön aloittaminen sekä avioliitossa elämään oppiminen ovat myös tämän vaiheen kehitystehtäviä. (Dunderfelt 1994, 92; Levinson 1979, 21-22, 56-57.)

Aikuisiksi tuleminen sijoittuu ikäjaksolle 22-28/29. Miehen elämässä tätä ajanjaksoa kuvataan tutkimisen ja pysyvän rakenteen luomisen vaiheeksi. Yleensäkin tässä vaiheessa mies tutkii itseään sekä maailmaa, ja määrittelee omaa aikuisidentiteettiä, jolloin hänet aletaan ymmärtää vanhempiensa silmissä miehenä, ei enää lapsena. Mies testaa ja etsii vaihtoehtoja, jonka myötä ajankohtaiseksi tulevat puolison valinta, perheen perustaminen, ammatin hankkiminen sekä oman elämänsä organisoiminen. (Levinson 1979, 23, 56-58, 73, 78-80.)

Dunderfelt (1994, 94-95, 101) kuvaa nuoren aikuisen elämää kohtaamiseksi, jolloin kohdataan uusia asioita, ihmisiä, asenteita ja arvoja. Nuori aikuinen miettii oman elämänsä peruskysymyksiä, kuka minä olen, mihin minä pystyn elämässäni. Aikuistumisen haasteena on itsenäisen suhteen löytäminen omaan menneisyyteen. (Kts. Levinson 1979, 23, 56-58, 73.)

Kolmenkymmenen siirtymäjakso sijoittuu ikävuosien 28-30 -välille. Miesten kohdalla kolmenkymmenen vuoden iässä he ovat vähitellen löytäneet aikuisen identiteetin, jonka myötä avautuu mahdollisuus tarkistaa siihen mennessä tehtyjä valintoja ja ratkaisuja, jotka koskevat avioliittoa, työtä, asuntoa, elämäntyyliä ja lasten hankkimista. Tässä vaiheessa ihminen pyrkii korjaamaan aikaisemmin tehdyt virheet ja puutteet elämässään sekä mahdollisesti muuttaa elämänrakenteensa suuntaa. Joillekin miehille tämä vaihe on tasainen, ilman suurempia kriisejä. He muokkaavat elämäänsä arvoja uudelleen rakentaen niitä menneeseen ilman olennaista muutosta. Tällaisille miehille tämä vaihe on uudistavaa aikaa, ei mullistavaa. Kuitenkin useimmilla miehillä tässä vaiheessa ilmenee kolmenkymmenen vuoden kriisi. Kehityksellinen kriisi voi ilmetä miehen huomattessa, että aikaisempi elämä ei enää tyydytä häntä. Hän kokee elämänsä uhkana, täynnä kaaosta ja hajoamista. Kohtuullinen kriisi on hyvin yleistä tälle ajanjaksolle. (Levinson 1979, 22, 57-59.)

2.2 Isäksi kasvaminen miehen elämässä

Levinsonin (1979, 20-22, 58-59) mukaan aikuisuuden siirtymäjaksolle 17/18 - ikävuodesta aina 32/33 -ikävuoteen sijoittuu valtaosalla miehistä isäksi tuleminen. Suomalaisen miehen isäksi tulon ikä on kasvanut viime vuosikymmenien aikana. Keskimääräisesti isäksi tullaan 30-33 -vuoden välillä. (Nikander 1995, 24-25.) Valkosen (1996, 4) mukaan aikuisuuden yhtenä suurimpana haasteena pidetään

vanhemmaksi tulemista. Vanhemmaksi tulemista näin ollen pidetään elämän käännekohtana ja lopullisen vastuullisen aikuisuuden alkuna. Uusia taitoja ja käyttäytymismalleja sekä sopeutumista uusiin olosuhteisiin tulee oppia. (Rönkä & Rönkä 1994, 79.) Tällöin uusia kehityksellisiä tehtäviä ja haasteita tulee vastaan myös miehen elämässä (Levinson 1979, 20-22, 58-59). Vanhemmaksi tuleminen voi tapahtua ongelmien ja kriisien kautta mutta se luo myös mahdollisuuden täysipainoiseen ja tyydyttävämpään elämään (Valkonen 1996, 4).

Vanhemmuus nähdään myös identiteettikehityksen näkökulmasta yhtenä aikuisuuden kehitystehtävänä. Kasvaminen vanhemmuuteen merkitsee oman identiteetin uudelleen muotoutumista. (Niemelä 1985, 94; Rönkä & Rönkä 1994, 79; Valkonen 1996, 4.) Ihminen joutuu miettimään uuden roolinsa merkitystä, ja sitä, miten tämän rooli muuttaa omaa miehen tai naisen identiteettiä (Rönkä & Rönkä 1994, 79; Valkonen 1996, 4).

Vanhemmuuteen siirtyminen on suuri elämänmuutos miehen elämässä. Sopeutuminen vanhemmuuteen saattaa miehille olla vaikeampaa kuin naiselle, koska voidaan ajatella, että nainen on luonnostaan esimerkiksi hormonien vaikutuksesta valmiustilassa vastaamaan syntyvän lapsen tarpeisiin (Aaltonen ym. 1997, 92-93). Franklinin (1984, 111) mukaan naisella uskotaan olevan biologinen side vanhemmuuteen, kun taas samankaltaista biologista yhteyttä miehillä ei olisi lapsen hoitamiseen.

Mutta vaikka mies ei pysty olemaan fyysisesti raskaana, silti niin äidin kuin isänkin voidaan ajatella olevan yhdessä sosiaalisesti raskaana (LaRossa 1986, 48). Vanhemmuus vaikuttaa niin miehen kuin naisenkin kodin sisäiseen että ulkopuoliseen sosiaaliseen elämään. Lisäksi tutkimusten mukaan myös miehet voivat huomata raskauden aikana samanlaisia terveyteen liittyviä oireita kuin naisilla (Karila 1989, 22-23). Miehen oireilua on alettu kutsua *couvade* -oireiluksi. *Couvade* -oireilua on väsymys, unettomuus, päänsärky, hammassärky, ärtyneisyys, levottomuus, hermostuneisuus, vatsavaivat, vilustuminen, selkäsärky, painon nousu ja pahoinvointi. Oireilu on yleistä lasta odottavilla miehillä kulttuurista riippumatta. (Clinton 1986, 292; Kaila-Behm 1997, 23; Karila 1989, 22-23.)

Tulevan isän minäkuva alkaa muuttua jo odotusaikana (Esko 1984, 49-50). Sekä nainen että mies joutuvat arvioimaan itseään uudelleen. Molempien vanhempien on luovuttava tyttären ja pojan rooleista suhteessa omiin vanhempiin ja siirryttävä itse vanhemmiksi. (Karila 1989, 8.) Oma yksilöllinen elämänhistoria näyttelee suurta osaa

vanhemmuuteen sosiaalistumisessa (Aaltonen ym. 1997, 92-93; Nurminen & Roos 1991, 125). Vanhemmuuteen valmentautumisen katsotaan alkavan jo lapsuusiässä. Tulevilla vanhemmilla on tiedostamattomia muistoja ja tunteita siitä, mitä on olla vauva ja minkälainen aikuinen on. (Aaltonen ym. 1997, 92-93; Nurminen & Roos 1991, 125; Uusitalo & Käyhkö 1985, 52-53.) Siispä vanhemmilla on tieto siitä, mitä on olla nälkäinen, kylmissään ja märkänä ja miltä tuntuu, kun äiti tai isä tulee luo, tyydyttää nälän, vaihtaa kuiviin, ottaa lämpöiseen syliin, lohduttaa ja tyyntyyttää. Positiiviset lapsuudenkokemukset tuovat vanhemmille turvallisen tunteen tulevasta. (Aaltonen ym. 1997, 92-93.)

Raskaus on kokonaisvaltainen tapahtuma, jonka aikana mies huomaa muutoksia elämässään, mikä koskee hänen perheen ulkopuolisia ihmissuhteita, työtä, mutta myös parisuhdetta (Hämäläinen 1986, 149, 204). Raskaus tuo mukanaan pareille yhdessä hoidettavia yhteisiä asioita. Suunnitelmia täytyy tehdä, vauvan tavaroita täytyy hankkia ja nimi täytyy valita. Jokainen näistä velvollisuuksista tarjoaa parille mahdollisuuden olla yhdessä ja jakaa ideoita, toiveita ja pelkoja. Parisuhteessa raskauden aikana miehet yrittävät olla kiltimpiä ja ymmärtäväisempiä naisia kohtaan kuin aikaisemmin. (LaRossa 1986, 53-54.) Odottavan isän rooliin liittyväksi kehitykselliseksi tehtäväksi Esko (1984, 63) määrittelee avioliiton laadun merkityksen huomaamisen. Avioliiton laadulla on suuri merkitys harmonisen äitiyden ja isyyden synnyssä.

Parikeskeisyys alkaa raskauden kuluessa muovautua perhekeskeisyydeksi ja parisuhde muuttuu perhekokonaisuudeksi, jolloin avioliitto ei koskaan tule olemaan enää samanlainen kuin se oli ennen lapsia. Muuttuva parisuhde vaatisi enemmän aikaa, mutta siitä juuri on puute. Lapsen synnyttyä parin yhteinen aika sekä oma aika vähenee. (Belsky & Pensky 1988, 141; Ekunwee & Juntunen 1986, 106). Lapsen tarpeet ja päivärytmi vaikuttavat puolisoiden elämänrytmiin olennaisesti. Luopuminen siitä vapaudesta, mikä vanhemmilla on ollut, on valmistautumista uuteen, toisenlaiseen perhe-elämään. (Aaltonen 1997, 93.) Tulevan äidin ja isän tulisi tällöin löytää tilaa myös omalle vanhemmuudelle, jolloin puolisoiden tulisi muistaa säilyttää niin omat kuin yhteisetkin sosiaaliset suhteensa kodin ulkopuolelle. Kun puoliset kykenevät antamaan tilaa itselleen, he voivat antaa sitä myös toisilleen, jolloin vanhempien välinen parisuhde voi hyvin. (Aaltonen 1997, 93.)

Vanhemmuuteen voi liittyä joitain kielteisiä, stressaavia tai ahdistaviakin ajatuksia (Bronstein & Cowan 1988, 14). Kyse on peruuttamattomasta päätöksestä

(Valkonen 1996, 4). Odotus on todellista ja tuntematonta, jolloin mies voi tuntea pelkoa ja jopa kapinaa tulevaa kohtaan (Esko 1984, 49). Raskauden varmistumisesta niin naiset kuin miehetkin ovat useimmiten iloisia ja onnellisia, mutta yllätyksekseen odotusaikana joutuvat kokemaan kiukkua, pelkoa, ärtyneisyyttä ja surua. Tunteet ovat ristiriitaisia ja vaihtelevat odotusaikana laidasta laitaan. (Kauhanen 1998, 25.) Miehet voivat tuntea itsensä myös ulkopuoliseksi odottavan naisen keskittyessä pyöristyvään mahaansa (Esko 1984, 49; Niemelä 1985, 88).

Aaltosen ym. (1997, 92-93) mukaan miehet, joiden odotukset lapsiperheen elämästä ovat realistiset, sopeutuvat muutoksiin kuitenkin hyvin. Elämän rajoittuminen ja vastuun kokeminen, mutta myös päämäärän, motiivin sekä sisällön saaminen elämään ovat tekijöitä, jotka muuttavat miestä. Vaikka vanhempien lapsen maailmaan tuloon valmistautumiseen voi liittyä joitakin kielteisiä tuntemuksia, tuo lapsi myös vanhemmille sisältöä elämään. (Hämäläinen 1986, 132, 150.) Vanhemmilla on mahdollisuus läheiseen ja uuteen ihmissuhteeseen. Aikuinen saa kokea itsensä tärkeänä ja välttämättömänä. Useat vanhemmat kokevat, että he ovat kypsyneet ja kasvaneet saadessaan lapsen. Vanhemmuus nähdään myös itsetuntoa vahvistavana voimavarana. (Valkonen 1996, 4; Bronstein & Cowan 1988, 14.) Naiset kokevat itsensä raskauden aikana vahvoiksi ja voimakkaiksi. Miehen kokemana raskaus on ylpeyttä kyvystä luoda uutta elämää. (LaRossa 1986, 49.)

Synnytyksen on nähty lähentävän parisuhdetta poikkeuksetta ja isät ovat kertoneet arvostaneensa puolisoa synnytyksen jälkeen aiempaa enemmän. Paria yhdistävänä tekijänä nähdään yhteinen lapsi, esikoisen odotus, synnytykseen osallistuminen ja vastuu lapsesta sekä yhteinen kokemus. Parisuhteen on nähty olevan tutkimusten perusteella onnellisimpana esikoisen odotuksen lopulla ja heti esikoisen synnyttyä. (Rajala & Ruoppila 1983, 30, 58-59.) Kuitenkin vastakkaisiakin tutkimustuloksia on saatu, sillä esikoisen odotuksen ja synnytyksen on nähty aiheuttavan myös ristiriitaa parisuhteessa (Belsky & Pensky 1988, 136).

Vanhemmuuteen sosiaalistumisessa on myös yhteiskunnalla suuri rooli. Viime vuosina yhteiskunnassamme tapahtuneet muutokset ovat omalta osaltaan ajaneet miehiä arvioimaan uudelleen perinteistä isän roolia ja suhdetta puolisoon sekä lapseen. Isän rooli lapsen kasvatuksessa on muuttumassa kohti äidin roolia, jolloin isällä on tärkeä merkitys lapsen emotionaalisessa ja kasvatuksellisessa kehityksessä. (Ehrensaft 1983, 49-50, 55.) Perheestä huolehtimista on pidetty liian kauan äidin tehtävänä, jossa isän rooli on ollut taloudellisen tai muun tuen antajana. Rohkeana väitteenä on jopa heitetty,

että perheen vaikeudet tai lapsen oireilu johtuvat pääasiallisesti äidin ja lapsen välisen suhteen häiriöstä. (Esko 1984, 21.) Jo tämä väite nostaa isän roolin uudelleen tarkistamisen ajankohtaiseksi.

2.3 Miehisyyden ja isyyden muutos – hegemonisesta maskuliinisuudesta uuteen isyyteen

Viimeisten vuosikymmenten aikana vanhoillisen maskuliinisuus käsitteen rinnalle on syntynyt uudenlaisia maskuliinisuuden muotoja. Vaikka isää pidettiin tärkeänä poikalapsen kehitykselle, vielä 1950 -luvullakaan ei miesten oletettu osallistuvan pikkulasten - korkeintaan vanhempien lasten - hoitamiseen. Perinteisesti isyys on liitetty johonkin suureen, isoon ja vahvaan, jolloin isä on nähty perheenelättäjänä kun taas nainen lasten kasvattajana. Tällainen kulttuurillinen käsitys miehen kuvasta määrittellään juuri hegemoniseksi maskuliinisuudeksi, jota kautta aikojen valtaosa miehistä on tukenut. (Carrigan, Connel & Lee 1985, 594; Franklin 1984, 112; Kuronen 1989, 88.)

Vasta 1960 -luvulla alettiin pitää tärkeänä miesten osallistumista lasten hoitoon. Lapsen tuli saada hoivaa ja hellyyttä myös isältä. (Kuronen 1989, 87-89.) Isällä nähtiin olevan myös tärkeä rooli esimerkiksi lapsen sukupuoli-identiteetin ja moraalin kehityksessä (Franklin 1984, 113). Vanhempien roolit eivät kuitenkaan vielä tällöinkään olleet tasavertaisia vaan äidin nähtiin olevan edelleen lasten ensisijainen hoitaja ja isän auktoriteetti (Kuronen 1989, 87-89).

1970 -luvulla isyyttä alettiin tarkastella uudella tavalla, jolloin perhepolitiikan asiantuntijat kampanjoivat sen puolesta, että isät saataisiin mukaan vanhempainneuvontaan sekä erityisesti synnytysvalmennukseen ja synnytyksiin (Kuronen 1989, 89). Viime vuosikymmenien aikana myös miestutkimus on ryhtynyt tutkimaan maskuliinisuutta uusista lähtökohdista. Miestutkimuksen nähdään olevan oheisreaktio feminismin suurelle aallolle, joka lähti liikkeelle 1960 -luvun loppupuolella. Koulukunta nimittää itseään Yhdysvalloissa miestutkimukseksi, mutta Euroopassa sitä kutsutaan yleensä maskuliinisuuden tutkimukseksi. (Sipilä 1992, 17, 20-23.)

Maskuliinisuuden tutkimuksissa 1980 -luvulla on korostettu voimakkaasti, että maskuliinisuus ei ole yksi eikä kaikille miehille yhteinen (Carrigan, Connell & Lee 1985, 587). Maskuliinisuutta on määritelty sosiaaliseksi, aikaan ja kulttuuriin sidotuksi

muuttuvaksi konstruktioksi (Sipilä 1992, 22). Carrigan, Connel ja Lee (1985) puhuu hegemonisesta maskuliinisuudesta (Carrigan ym. 1985, 587; Connell 1987, 183, 186).

Hegemoninen maskuliinisuus nähdään kulttuurisena ilmiönä, joka pitää yllä mielihien valtaa ja jota suuri osa miehistä myös tukee (Carrigan ym. 1985, 594; Connell 1987, 184-185). Normien mukaan miehen tulisi olla fyysisesti voimakas, yhteiskunnallisesti menestyvä, vakaa, järkkymätön ja kyvykäs puolustamaan itseään ja yhteisöään sekä erinomainen heteroseksuaalinen rakastaja (Sipilä 1994, 23-25). Carrigan ym. (1985) tarkoittaa tällä sitä, että on olemassa tietty maskuliinisuus, joka alistaa muita maskuliinisuuden ja feminiinisuuden muotoja. Tällöin jotkut maskuliinisuudet eivät pääse nauttimaan erityisistä etuoikeuksista, jolloin nämä miehet ovat alistettuja kuuluessaan muuhun kuin hegemonisen maskuliinisuuden kenttään. (Carrigan ym. 1985, 587.)

Carrigan ym. (1985) kuvaa esimerkkejä alistetuista miehisyyksistä, joita ovat esimerkiksi nuoret, naismaiset ja homoseksuaaliset miehet sekä ammattitaidottomat työntekijät. Esimerkiksi työläismiestä pidetään yhteiskunnallisesti alistettuna, vaikka ruumiillista työtä pidetään silti maskuliinisempänä kuin konttorityötä. Työläisen alistaminen ei myöskään estä sitä, etteikö työläismies voisi edelleen alistaa poikaansa ja vaimoaan. (Carrigan ym. 1985, 587, 591-593.)

Hegemonisen maskuliinisuuden keskeinen osa on heteroseksuaalisuus, jota valtio ja monet muut instituutiot tukevat konkreettisesti. Hegemonia käsitteeseen kuuluu myös työnjako, tehtävien nimeäminen miesten tai naisten työksi, mikä tuottaa kulttuurisen ihannekuvan. Sen ei tarvitse kuitenkaan todellisuudessa vastata lainkaan miesten enemmistön todellisia ominaisuuksia. (Connell 1987, 185; Carrigan ym. 1985, 590-594.)

Maskuliinisuuden on nähty olevan miehille tärkeämpää kuin feminiinisuuden naisille. Tosimiehen saavuttamattomaan ihannekuvaan verrattuna jokainen mies tuntee itsensä maskuliinisuudessaan riittämättömäksi ainakin toisinaan. (Sipilä 1994, 22.) Miehien jatkuva tarve todistaa maskuliinisuuttaan johtaa tyytymättömyyteen, jolloin miehet löytävät jatkuvasti parantamisen varaa (Lehtonen 1995, 43). Tällöin miehillä ilmenee ongelmia hegemonisen maskuliinisuuden kuvan saavuttamisessa (Segal 1990, 290; Sipilä 1994, 22).

Vastoinkäymisiä kokeneille miehille vastareaktio epätäydellisyyden kokemuksesta saattaa tuottaa nöyrää ja alistettua maskuliinisuutta, mutta syntyy myös uudelleenajattelua, jossa alistumisen sijasta aletaan vierastaa ja arvostella hegemonista

maskuliinisuutta sekä kokea viihtymättömyyttä (Sipilä 1994, 22-23). Tällaisesta vastarinnasta syntyy uudenlainen maskuliinisuus. Hegemonisen maskuliinisuuden haastajiksi asettuvat alistetut maskuliinisuudet pyrkivät luomaan kilpailevan maskuliinisen identiteetin. (Sipilä 1994, 21; Segal 1990, 290.)

Kuitenkaan kun maskuliinisuutta määritellään uudelleen, ei sen tarkoituksena ole korvata vanhaa mallia, vaan luoda jännitettä ja uudelleen ajattelua kunnianhimoisen perheenelättäjän ja pehmoisan mallin välille (Sipilä 1994, 21, 23). Uudet maskuliinisuus määritelmät toimivat yhdessä vanhan mallin rinnalla (Kimmel 1988, 9). Tällainen energia ei siis suuntaudu välttämättä hegemonista maskuliinisuutta vastaan, jolloin alistettu maskuliinisuus ei tuota itsestään mitään hegemonian murtumia (Sipilä 1994, 21, 23).

Kenties tällä hetkellä länsimaissa kasvaa hyväksyntä erilaisia maskuliinisuuksia kohtaan. Miehet ovat tulleet tietoiseksi maskuliinisesta identiteetistään ja samalla miehille on myös enemmän vaihtoehtoja tulkita omaa maskuliinista identiteettiä. (Blazina 1997, 292-293.) Tämän päivän miehillä on yhä lisääntyvässä määrin halu etsiä maskuliinisuuden uusia määritelmiä ja vaihtoehtoja ja he kiinnittävät yhä enemmän huomiota henkiseen hyvinvointiinsa (Levant 1988, 223; Kimmel 1988, 9). Kuitenkin osa miehistä takertuu vanhaan rooliinsa ja kieltää uudenlaisen maskuliinisuuskuvan synnyn yrittämällä todistaa omaa pätevyyttään voimakkaana ja dominoivana perheenelättäjämiehenä (Levant 1997, 223).

Hegemonisen maskuliinisuuden miespuolisia murtajia voidaan löytää kuitenkin myös muualta kuin alistusteeman ympäriltä. Sipilä (1994, 21, 23) jakaa heidät kolmeen ryhmään: uusien elämänmuotojen etsijät, intressien perheellistäjät ja hyvän yhteiskunnan rakentajat.

Uuden elämänmuotojen etsijöihin kuuluvat miehet, jotka kiintyvät lapsiinsa uudella tavalla. Omat lapset nousevat miesten elämässä keskeiselle sijalle, jolloin työ ja kaverit merkitsevät vähemmän. Miehet haluavat leikkimisen lisäksi hoivata lapsia. Intressien perheellistämällä tarkoitetaan miehen tapaa nähdä oma yhteiskunnallinen asemansa perheintressien kautta, jolloin heidän menestykseen liittyy paljon uhrauksia esimerkiksi ihmissuhteissa ja moraalisisessa minäkuvassa. Menetyksien tiedostaminen laittaa miehet etsimään uusia elämäntapoja, mutta myös tasapainottamaan uhrauksia ja etuja yhteisössä, yleensä perheessä. Hyvän yhteiskunnan rakentajat ovat miehiä, jotka ovat omaksuneet uudenlaisia versioita länsimaisen yhteiskunnan juhlallisista

perusarvoista. Vapauden, tasa-arvon ja demokratian käsitteet eivät välttämättä ole ristiriidassa hegemonisen maskuliinisuuden kanssa. (Sipilä 1994, 23-25.)

2.4 Isyyden roolimuuotos perheessä ja yhteiskunnassa

Modernista elämäntavastamme johtuvat yhteiskunnassamme tapahtuneet muutokset pakottavat meidät arvioimaan perinteiset perheroolit ja sosiaaliset roolit uudelleen. Miehen ja naisen sekä isän ja äidin rooleissa on menneillään prosessi, joka voi aiheuttaa epävarmuutta sekä perheessä että perheen ulkopuolella. (Esko 1984, 21-22.)

Perheroolien muutoksessa on hyvin pitkälle kysymys miehestä ja isästä ja hänen muuntautumiskyvystään. Perheroolit vaativat toteutuakseen toinen toistaan, jolloin äidin roolissa tapahtuvat muutokset edellyttävät muutosta isän roolissa. Naisen aseman vapautuminen äitimyytin siteistä edellyttää myös miehen roolin sekä maskuliinisuuden tarkistamista. (Esko 1984, 21-22, 24; Kimmel 1988, 15.) Roolien muutokset perheessä ovat työntäneet monia isiä kohti suurempaa ja intensiivisempää yhdessäoloa lastensa kanssa, jolloin miehet ovat alkaneet kyseenalaistamaan perinteistä maskuliinisuuskuvaa ja etsiä uusia isyyden roolin rajoja (Palm 1993, 141).

Plecken (1987, 93) määrittelee uuden isän mallin vertaamalla sitä vanhaan malliin, jolloin hän löytää eroavaisuuksia. ”Uusi isä” on mukana synnytyksessä ja hän sitoutuu lapseen jo lapsen ollessa vauva, ei vasta myöhäisemmässä lapsen kehitysvaiheessa. Isä osallistuu jokapäiväisiin arkirutiineihin ja on mukana lapsen hoidossa. Isä ei vain leiki poikalapsen kanssa vaan on yhtälailla sitoutunut tyttölapseensa. Isät ovat alkaneet siis jakaa auktoriteettia äidin kanssa yhtäaikaan, samalla kun he ovat ottaneet tehtäväkseen perinteisesti äidin rooliin liitettyjä hoitotehtäviä (Makkonen ym. 1981, 6). Rooli on muuttunut enemmän perhekeskeiseksi. Isyys on alettu nähdä enemmän itse valituksi etuoikeudeksi kuin välttämättömyydeksi. (Ekunwee & Juntunen 1986, 129.)

Miehen pyrkimys kasvaa uuden miehen malliin, joka samalla vastaisi aikamme muuttuneita odotuksia sekä tyydyttäisi miestä omassa roolikäyttäytymisessään, voi aiheuttaa paineita. Miehen ”kriisi” voidaan nähdä maailmanlaajuisena miehen roolikäyttäytymistä koskevana muutosprosessina. (Esko 1984, 21-22, 94.) Kriisi on syntynyt miehen menettäessä aiemman hallitsevan, rankaisevan, kunnioitetun ja keskeisen asemansa suhteessa naiseen ja perheeseen, jolloin miehen rooli perheensä

elättäjänä ei välttämättä ole yksi ja ainut vaihtoehto naisen astuessa työmaailmaan kodin ulkopuolelle (Levant 1997, 222-223). Tämä muutos aiheuttaa miehille heidän etuoikeuksiensa murtumisen suhteessa perheeseen, joka aiheuttaa hämmennystä ja sekaannusta (Levant 1997, 222; Kaufman 1994, 142-163).

Miehen epävarmuutta voivat lisätä myös mahdolliset työn ja isyyden väliset ristiriidat, joka voidaan nähdä seurauksena modernista elämäntavastamme (Niemelä 1985, 84; Esko 1984, 94; Rönkä & Rönkä 1994, 29). Pitkät työmatkat kaukana kotoa, ylityöt sekä perheen yhteiset kaventuneet harrastusmahdollisuudet kilpailevat nykyisän ajasta (Rönkä & Rönkä 1994, 29).

Miehen perheenelättäjäröolin muutosta patriarkaalinen yhteiskunta ei ole aikaisemmin tukenut, joten miehellä ei ole ollut kannustinta eikä varusteita luopua tästä voiman ja etuoikeuden roolista (Levant 1997, 222; Kaufman 1994, 142-163). On vaikeaa rohkaista isiä osallistuvaan vanhemmuustyyliin jos kulttuurinen arvostus ja aktiivisesta isyydestä saadut palkkiot, tunnustukset ovat vähäisiä (Palm 1997, 148). Jos isä jää kotiin, voi perheen taloudellinen tilanne heikentyä. Mies voi myös kokea, että hänen uransa arvostus ja ammatillinen yleneminen vähenevät. (Lamb, Pleck & Levine 1986, 80.)

Isyyttä on myös liian kauan katsottu aivan liikaa ainoastaan lapsen tarpeitten näkökulmasta. Kun puhutaan isyydestä, on usein ajateltu sitä, että lapsi tarvitsee isää, tai on pohdittu, mikä on isän rooli lapsen maailmassa. Usein isyyden merkitys isälle itselleen kasvuprosessina on jäänyt helposti syrjään ja vähentänyt isän motivaatiota roolissaan. (Esko 1984, 35.)

Roolimuutos perheessä voi tuoda mukanaan myös ongelmia. Tutkimusten mukaan isien osallisuus voi aiheuttaa myös negatiivisia seurauksia parisuhteelle. (Palm 1997, 148.) Miesten osallistuminen lasten- ja kodinhoitoon ja naisten hyvinvoinnin väliseen suhteeseen voi liittyä voimadynamiikkoja. Naiset ovat stressaantuneita omasta suuresta osuudestaan lasten hoidossa, mutta samalla miesten lisääntyvä osallisuus voi vähentää naisten samaistumisen ja voiman tunnetta perheasioissa. (Ehrensaft 1983, 42, 50.) Monet naiset voivat nähdä uhkana miehen lisääntyvän osallistumisen lastenhoitoon, jolloin he joutuisivat luopumaan omasta lastenhoitoon liittyvästä vallastaan (Franklin 1984, 115).

Miesten osallistumisen lisääntyminen voisi auttaa naisia päästämään irti lasten- ja perenhoitoon liittyvästä vallasta, mutta naiset eivät siitä huolimatta saavuttaisi perheen ulkopuolella olevilla työelämäalueilla samanarvoista asemaa miesten kanssa.

Tämä johtaa siihen, että muuttumattomana pysyvä kuva miesten osallisuudesta perheessä muuttuvien ihanteiden kontekstissa voi kohdata vastustusta ei vain perheen sisällä, mutta myös perheen ulkopuolisten, laajempien rakenteiden toimesta. (Blair & Hardesty 1994, 64-65.) Naiset ovat siis halukkaampia luovuttamaan lasten- ja kodinhoitoon liittyviä velvollisuuksia jos he pystyvät saavuttamaan enemmän valtaa ja itseluottamusta perheen ulkopuolisilla kentillä. Se puolestaan johtaa siihen, että miehet voivat ottaa vastaan uudenlaisen vastuun perheestään vähemmällä pelolla siitä, että he epäonnistuisivat täyttämään naisten odotuksia vanhemmuuden ja kodin hoidon suhteen. (Palm 1997, 149.)

Jaettu vanhemmuus tuo siis mukanaan sekä miehille että naisille uhrauksia. Miehet joutuvat luopumaan omista urasuunnitelmistaan naisten tuntiessa mahdollisesti huonoa omaatuntoaan huonosta äitiydestään. (Ehrensaft 1983, 50.) Miesten lisääntyvä osallistuminen lastenhoitoon ja vanhemman rooliin tekevät siis välttämättömäksi voimasuhteiden uudelleen arvioinnin sekä perheen sisällä että sen ulkopuolella (Blair & Hardesty 1994, 64-65).

Kuitenkin uuden ihanteellisen isän esiin tuleminen, joka samaistuu ja sitoutuu vanhemman rooliin on hyödyllistä ei pelkästään miesten hyvinvoinnille vaan myös naisten (Blair & Hardesty 1994, 64-65). Naisten lisääntyvän työssäkäynnin ja uralla etenemisen pyrkimyksen seurauksena naiset hakevat läheisempää suhdetta puolisoonsa jakaakseen yhdessä lapsen hoitoon liittyvät tehtävät ja ongelmat Tästä positiivisena seurauksena nähdään miehen paraneva mahdollisuus osallistua lapsensa hoitamiseen, jolloin lapsen ja miehen välille muodostuu aito inhimillinen vuorovaikutus usein vieraantuneen perheenelättäjäsän tilalle. Lapselle tämä merkitsee rikkaampaa, emotionaalisempaa kasvualustaa, jota uusi roolimalli palvelee ja joka vapauttaa lapsen ylisitovasta ja huolehtivasta äitisuhteesta. (Ehrensaft 1983, 49-51.)

Isien osallistumisen esteitä ovat olleet myös miesten puutteellinen valmistautuminen osallistuvaan vanhemmuuteen sekä ulkopuolisen tuen puute, jolloin miehet joutuvan tukeutumaan pääasiassa puolisoonsa vanhemmuuteen liittyvissä asioissa (Palm 1993, 147). Palmin (1993, 147) mukaan Palm toteaa, että miesten on ollut vaikea päästä yhteiskunnan tuen piiriin, mutta toisaalta he eivät myöskään ole olleet kovin halukkaita käyttämään tukitoimia. Palmin (1993, 147) mukaan Johnson & Palm toteavat, että vanhempia tukevat ohjelmat eivät ole aina myöskään ottaneet isiä tarpeeksi huomioon, jolloin miehet eivät ole tunteneet oloaan tervetulleeksi tai ymmärretyksi. Isille tulisi tarjota suoraa tukea ja luoda isäverkostoja, mikä helpottaisi

myös puolisoiden taakkaa olla yksipuolisena tuen antajana. Ohjelmien tulisi kohdata 90-luvun miesten oppimistyyliä ja elämäntavat. (Palm 1997, 151.)

3 PERHEKASVATUS VANHEMMUUTEEN KASVUN TUKIJANA

3.1 Sosiaalinen tuki

Sekä miehen että naisen sosiaalinen tukeminen kasvussa vanhemmuuteen tapahtuu useiden eri verkostojen kautta, jolloin myös tuen laatu ja muoto voi olla monenlaista. Lapsen syntymä on suuri elämänmuutos perheessä, jolloin tarvitaan myös perheen ulkopuolista tukea. Kumpusalon (1991) mukaan Nutbeam esittää, että sosiaalinen tuki on tarkoitettu yhteisöjen yksilöille ja ryhmille tarjoamaksi avuksi, jonka avulla pyritään selviytymään negatiivisista elämäntapahtumista ja muista rasittavista elämäntilanteista. Sosiaalinen tuki kattaa tällöin emotionaalisen, tiedollisen ja aineellisen tuen sekä palvelut. (Kumpusalo 1991, 13.)

Kumpusalon (1991) mukaan Cassel jakaa sosiaalisen tuen primaari-, sekundaari- ja tertiaaritasoon sosiaalisten suhteiden läheisyyden perusteella. Sosiaalinen tukiverkosto koostuu tällöin sekä epävirallisesta että virallisesta tukiverkostosta. Primaaritason muodostavat oma perhe ja läheisimmät uskotut ja sekundaaritason muodostavat ystävät, sukulaiset, työtoverit sekä naapurit. Näitä tuen muotoja kutsutaan epäviralliseksi tueksi. Perhe ja lähiyhteisö voi tarjota ihmisen hyvinvoinnille välttämättömän emotionaalisen ja henkisen tuen. (Kumpusalo 1991, 15, 17; Ekunwee &

Juntunen 1986, 138.) Tärkeimpänä sosiaalisena suhteena ja tuen antajana pidetään omaa puolisoa (Hiltunen & Selin 1992, 49).

Tertiaaritasoon eli viralliseen tasoon kuuluvat viranomaiset sekä ammattiauttajat, mitkä edustavat yhteiskunnan ylläpitämän palveluverkoston antamaa tukea (Kumpusalo 1991, 15, 17). Perhekasvatus on yksi tertiaaritason osa-alue. Yhteiskunnan antamalta sosiaaliselta tuelta odotetaan apua ja neuvoja, jos perheessä vallitsee epävarmuus tai jos ongelmia ilmenee tai tarvitaan apua ja neuvoja (Rajala & Ruoppila 1983, 52). Epävirallisella tuella on hallitseva asema vanhempien tuen lähteenä. Ystävien tai muiden tuttujen puoleen käännytään ensimmäisenä ja vasta sen jälkeen lähdetään mahdollisesti kysymään neuvoa virallisilta tahoilta. (Hobbs, Dokecki, Hoover-Dempsey, Moroney, Shayne, Weeks 1984, 56.) Isien kohdalla ollaan huomattu, että heidän lisääntyvä osallistuminen perheessä vaatii sekä virallisen että epävirallisen tuen järjestelmää, joiden avulla miehiä autetaan vanhemmuuteen kasvamisessa (Palm & Palkovitz 1988, 368).

3.2 Perhekasvatus

Perhekasvatus käyttöön vakiintuneena käsitteenä on vielä suhteellisen nuori. Perhekasvatuksen painoalueet ovat myös vaihdelleet eri aikoina. Lisäksi perhekasvatusta määrittelevät eri tahot antavat käsitteelle useita, toisistaan hiukan eroavia määritelmiä. Tästä johtuen perhekasvatuskäsitettä ei voida pitää vielä tänäänkään täysin selkeytyneenä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 1981, 1-3.)

Terveystieteiden tutkimuksessa perhekasvatuksen rinnalla voidaan puhua synnytys-, äitiys-, vanhempain- tai perhevalmennuksesta (Hämäläinen 1986, 77). Sosiaalihuollossa käytetään perheneuvonnan käsitettä (Eskola 1995, 10; Sosiaali- ja terveysministeriö 1981, 3). Myös vanhempainkasvatus tai vanhempainneuvonta -termiä voidaan käyttää perhekasvatuksen rinnalla.

Perhekasvatus -käsitteen vakiintumisen ja sen sisällön määrittämisen voidaan katsoa alkaneen sotien jälkeen 1940-luvun loppupuolella. Tuolloin perhekasvatuksella käsitettiin kaikkia sellaisia sosiaalipedagogisia toimenpiteitä, joilla nuoriso valmennettiin kodin perustajiksi, perheen huoltajiksi ja lasten kasvattajiksi. Perhekasvatuksen osa-alueina olivat käytännöllinen perhekasvatus, perhesosiaalinen kasvatus sekä sukupuolikasvatus. (Eskola 1995, 5-6.)

Käytännölliseen perhekasvatukseen kuuluivat muun muassa lastenhoito, kotitalous, käsityöt, terveydenhoito, puutarhanhoito sekä kodin rahavarain käytön ohjaus. Perhesosiaalinen kasvatusta sisälsi lähinnä ohjausta yhteiskunnallisten tukitoimenpiteiden ymmärtämiseen, mutta myös kasvatusta perheen ja kodin merkitysten arvostamiseen. Sukupuolikasvatuksella puolestaan oli erityisen tärkeä arvostus nuorille suunnatusta perhekasvatuksesta, sillä sukupuolielämän ja ihmisen sukupuolisuuden katsottiin edustavan koko perhekasvatuksen perusilmiötä ja taustaa. (Eskola 1995, 5-6.) Perhekasvatusta ymmärrettiin hyvin pitkään vain eräänlaiseksi sukupuolikasvatuksen peitenimeksi (Sosiaali- ja terveysministeriö 1981, 1).

Kun perhekasvatukseen painottuminen sukupuolikasvatukseen väistyi, tulivat entistä enemmän etualalle lasten hoitoon ja kasvatukseen, sekä perheenjäsenten suhteisiin liittyvät kysymykset. Myös lapsiperheiden henkinen tukeminen, perheyhteisyyden edistäminen ja tunne-elämän kehittäminen olivat uusia asioita aikaisempaan perhekasvatuskäsitteeseen verrattuna. (Sosiaali- ja terveysministeriö 1981, 2.)

Perhekasvatuksella alettiin ymmärtää kaikkea sellaista inhimillistä kasvua edistävää valistustyötä, ohjausta, neuvontaa ja henkistä tukea, jolla pyritään perheenjäsenyyden edellyttämien tietojen, taitojen ja asenteiden kehittämiseen. (Eskola 1995, 7). Perustiedot liittyivät niin ihmissuhteita, perheenjäsenten eri rooleja, lasten kehitystä kuin perheitä koskevaa lainsäädäntöä koskeviin tietoihin. Asenteisiin vaikuttamisen kautta pyritään luomaan edellytyksiä perheen myönteiselle tunneilmastolle. (Taskinen 1982, 21.)

Perhekasvatusta on keino myötävaikuttaa perheiden mahdollisuuksiin tarjota lapsilleen turvallinen lapsuus ja kaikille perheenjäsenille läheiset ja kestävät ihmissuhteet (Eskola 1995, 7). Pulkkinen (1995) toteaa, että perhekasvatusta on kaikkea sellaista valistustyötä, joka lisää ihmisten mahdollisuuksia elää tasapainoisissa ihmissuhteissa ja huolehtia vastuullisesti jälkeläisistään (Pulkkinen 1995, 21). Perhekasvatusta on koko eliniän jatkuvaa, koska yksilö ja perhe muuttuvat. Perhekasvatusta kohteena ovat näin ollen niin nuoret, aikuiset kuin vanhuksetkin. (Eskola & Hytönen 1996, 83.)

Tärkeä lähtökohta perhekasvatusta määriteltäessä on ollut perheiden yksityisyyden ja oman arvomaailman huomioonottaminen ja kunnioittaminen, mutta toisaalta myös sen tosiasian tunnustaminen, että perheillä on oikeus saada tarvittaessa tukea ulkopuolelta. Perhekasvatusta on näin apukeino, jonka avulla pyritään antamaan

ihmisille enemmän valmiuksia ja valinnanmahdollisuuksia ihmissuhteissaan, toiminnoissaan ja ongelmien kohtaamisessa. Tavoitteena on ongelmien ennaltaehkäisy, mutta silloin kun vaikeudet eivät ole vältettävissä, pyritään niiden käsittelyä helpottamaan ja auttamaan perheitä pääsemään vaikeiden aikojen yli. (Sosiaali- ja terveysministeriö 1981, 3-4; Eskola 1995, 7.)

Perhekasvatusta toteuttavat monet erilaiset tahot. Vaikka edelleen osa perhekasvatuksesta välittyy perhepiirin kautta, on perheen ulkopuolisten vaikuttajien merkitys perhekasvatuksessa suuri. Erilaisia perhekasvatusta toteuttavia tahoja ovat sosiaalihuolto, terveydenhuolto, koulutusjärjestelmät, kirkko, puolustusvoimat, järjestöt ja tiedotusvälineet. Terveydenhuollon puolelta perhekasvatusta saadaan äitiysneuvoloiden, lastenneuvoloiden, perhesuunnitteluneuvoloiden, kouluterveydenhuollon, opiskelijaterveydenhuollon sekä aikuisväestön terveydenhuollon kautta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 1981, 5, 13-16).

Tämän päivän Suomessa tuntuisi jälleen olevan tilaus ja tarvetta perhekasvatuksen uudelleen nousulle. Perhettä, lapsia ja vanhemmuutta koskevat teemat ovat tulleet hyvin ajankohtaisiksi yhteiskunnallisiksi aiheiksi. Perhemuotojen ja samalla koko elämänmuodon muutokset aiheuttavat monenlaista epävarmuutta perheen perustamiseen ja vanhempana olemiseen. Perhekasvatuksen avulla voitaisiin esimerkiksi auttaa monia vanhempia kasvatukseen liittyvissä asioissa tai voitaisiin lisätä ensimmäistä lasta odottavien vanhempien elämänhallintaa uudessa elämäntilanteessa. Myös miesten aseman muutoksia perheessä ja isyyttä voitaisiin tarkastella perhekasvatuksen näkökulmasta.

3.3 Miehillä suunnattu perhekasvatus

Vaikka perhe- ja vanhempainkasvatuksella on pitkä historia, miehille suunnatun perhekasvatuksen juuret ovat melko nuoret. Vanhempain- tai perhekasvatuspalvelut isille ovat kehittyneet viimeisten 50 vuoden aikana. 1940 - ja 50 -luvuilla perhekasvatuksen keskiössä olivat äidit. Vasta 70 -luvulla isille alkoi olla useampiakin järjestettyjä ohjelmia, joiden tarkoituksena oli auttaa tukemaan ja kouluttamaan isiä. 80 -luvulla ohjelmien järjestämisen ponttimena oli pyrkimyksenä tukea miehiä osallistuvaan ja hoivaavaan isyyteen. 1990 -luvun teemana puolestaan on ollut luoda vastuuntuntoisia isiä. (Palm 1997, 168-171.)

Eri tahojen isille järjestämien perhekasvatusohjelmien sisällöt tällä vuosikymmenellä ovat liittyneet myös seuraaviin asioihin: lapsen kehitys, miehen rooli ja muuttuva isän rooli, tehokkaiden kommunikaatiotaitojen kehittäminen, isien osallistumisen lisääminen, isien tukeminen vaikeissa tilanteissa ja erityisiä tarpeita vaativien lasten isät (Palm 1997, 172). Palmin (1997) mukaan Bergman on todennut, että eräs tärkeä perhekasvatuksen tehtävä on myös auttaa miehiä luomaan läheinen suhde lapseensa. Monet miehet eivät nimittäin tiedä kuinka ilmaista huolenpitoa ja hellyyttä sillä miehiä ei ole sosiaalistettu sellaiseen isän rooliin mitä tämän päivän isiltä vaaditaan. Miehillä voi olla myös huolia sen suhteen etteivät he tunne omaavansa heti valmista ja täydellistä vanhemmuus kompetenssia. Perhekasvatuksen avulla miehiä voidaan auttaa kasvamaan hyvään ja tyydyttävään vanhemmuuteen. (Palm 1993; Palm 1997, 170, 177.)

Sitä mukaa, kun isiä ollaan yhteiskunnassa ja myös eri tieteenaloilla alettu arvostamaan yhtä tärkeinä vanhempina äitien kanssa, on miehille kohdistettuja perhekasvatuspalveluja kehitetty ja toteutettu lisää. Palmin (1997) mukaan McBride & Palm kuitenkin toteaa, että kehityssuunnasta huolimatta voidaan sanoa isien perhekasvatusohjelmia koskevan tiedon olevan yhä rajallista, koska suurin osa toiminnasta on edelleen ruohonjuuritasolla ja tietoa erilaisista ohjelmista ja tapahtumista on vaikea saada. Ohjelmien tai erilaisten lähestymistapojen arviointi on myös ollut vähäistä ja näin hyvät toimintamuodot jäävät helposti huomaamatta. (Palm 1997, 171-172.)

Vanhempainkasvatuksen alueella ollaan muissakin yhteyksissä peräänkuulutettu ohjelmien arvioimisen tärkeyttä jotta vanhempia ja lapsia, perhettä kokonaisuudessaan voitaisiin parhaalla mahdollisella tavalla auttaa ja tukea tarvittaessa (Fine 1980, 23; Kaplan 1980, 317-318).

Näkökulma perhekasvatukseen on edelleen varsin naisinen miesten näkökulman puuttuessa. Vaikka isillä onkin paljon opittavaa äideiltä, voivat miehet myös tuoda uusia piirteitä vanhempana olemiseen. Erilaisten perhekasvatusohjelmien kehittäjien tulisi muovata ohjelmia isäystävällisempään suuntaan sovittamalla ohjelman sisällön, metodit ja päämäärät miesten tarpeiden ja vahvuuksien mukaan. Miesten vahvuuksien huomioon otto ja kehittäminen auttaa huomaamaan sen, ettei naisten toteuttama vanhemmuus ole yksistään hyvä malli hyvästä vanhemmuudesta. Toisaalta tulee myös muistaa, että asetelmaa kääntyy nopeasti toisinpäin jos pelkästään isiin aletaan kiinnittää liikaa huomiota: isä jota palkitaan siitä että hän rohkenee vaipanvaihtoon saa aikaan lisääntyvää jännitystä sukupuolten välillä koska äitejäkään ei

vaipanvaihdosta kiitellä. Riittävä tasapaino tulisi säilyttää isän ja äidin huomioon oton välillä. (Palm 1998, 173, 176, 178-179.)

Tulevaisuuden isien perhekasvatuksen haasteena on jatkaa palvelujen laajentamista useampia isiä tavoittavaksi. Miehillä pitäisi myös tarjota koulutusta ja tukea ei vain silloin kun isyydessä ilmenee joitain ongelmia, vaan pelkästään ihan vain siitä syystä että he ovat isiä. Miehiä pitäisi myös opettaa näkemään omaa yksilöllistä kasvua ja omaa perhettä laajemmalle, yhteiskunnallisiin näkökohtiin. Itsen, perheen ja yhteiskunnan vuorovaikutuksen ja riippuvuuden tiedostaminen olisi tärkeää. (Palm 1997, 180-182.)

Myös isä-lapsi -suhde näkökulman laajentaminen isä-äiti -suhteen tarkasteluun on yksi tärkeimmistä näkökohdista, minkä huomioon otto kehittää isien perhekasvatusta eteenpäin. Molempien vanhempien kannalta on tärkeää, että suhde toiseen puolisoon ja hänen toteuttamaansa vanhemmuuteen on kunnossa. Perhekasvatuksen avulla voidaan auttaa isiä ja äitejä rakentamaan vuorovaikutustaitoja ja myös auttaa ymmärtämään toista sukupuolta. (Palm 1997, 180-182.)

Palmin (1997, 168) mukaan Blankenhorn on todennut, että 90 -luvun miehet joutuvat vastakkain maskuliinisuuden uudenmäärittelyn kanssa ja heidän täytyy myös muodostaa uudenlainen käsitys pirstoutuneesta isyyskuvasta. Kaikenkattavana vanhempain- ja perhekasvatuksen haasteena on ohjata miehet uskon, optimismin ja seikkailun avulla hyvään isyyteen.

3.4 Perhevalmennus

Tärkein terveydenhuollosta saatava perhekasvatustuki on äitiysneuvoloiden järjestämä perhevalmennus. Siihen osallistuu lähes jokainen tuleva äiti erityisesti ensimmäisen raskauden aikana. Tulevista isistä osallistuu noin kolmeneljäsosaa. (Vehviläinen-Julkunen, Saarikoski, Marttinen 1995, 30.)

Perhevalmennus on lähinnä vanhemmuuteen valmistavaa kasvatusta (Hämäläinen 1987, 19). Perhevalmennus sisältää ensinnäkin synnytysvalmennusta eli tietoa raskaudesta ja synnytyksestä. Toiseksi perhevalmennuksen tarkoituksena on auttaa vanhempia siirtymään vanhemmuuteen, eli tarjota psykososiaalista ja emotionaalista tukea sekä tarjota myös tietoa vanhemmuudesta. (Hämäläinen 1986, 76; Vehviläinen-Julkunen 1987, 20; Hyssälä 1992a, 2.) Hämäläisen (1986, 77) mukaan

tämä perhevalmennuksen puoli, eli vanhemmuuteen valmentaminen on ollut sisällöltään ja menetelmiltään hajanaisempaa kuin synnytysvalmennus.

Vanhemmuuteen valmentaminen on yleensä ryhmämuotoista vanhempainvalmennusta, jonka muotoja voivat olla äiti-, isä-, pari- tai pienryhmät. Pienryhmätoiminta tekee perhevalmennuksen kehittämisen yksilöllisemmäksi, perheiden kanssakäymistä lisääväksi ja perhekeskeisemmäksi. Perhevalmennuksessa on tarkoituksenmukaista käyttää perhekeskeisiä toimintamuotoja, koska perhe on yleensä motivoitunut saamaan tietoja ja tukea. (Vehviläinen-Julkunen 1993, 115.)

Perhevalmennusryhmissä käsiteltävät asiat liittyvät uuden perheenjäsenen syntymään ja lapsenhoitoon valmentautumiseen, parisuhteeseen ja henkiseen valmistautumiseen, sekä vuorovaikutus- ja kommunikaatiotaitoihin eli tulevien perheiden sosiaalisten verkostojen vahvistamiseen (Mutru 1988, 23). Lisäksi käsitellään äitinä ja isänä olemisen epävarmuutta sekä työhön, vapaa-aikaan ja harrastuksiin liittyviä muutoksia. Tulevien muutosten tiedostaminen ja niihin vastaaminen muodostaa tasapainoiseen vanhemmuuteen kasvamisen sekä perheen kehittymisen perustan. Perhevalmennuksen avulla voidaan tukea tätä kehitystä. (Eskola & Hytönen 1996, 120.)

Perhevalmennus on käsitettävä pelkkää synnytysvalmennusta laajemmaksi kokonaisuudeksi, niin tavoitteidensa kuin käytännön toteutuksiansakin suhteen. Vanhemmuuteen valmentautuminen rikastuttaa niin äidin kuin isänkin vanhemmuuteen siirtymiskokemusta sekä parantaa myös vanhempien suhdetta lapseen, ja tätä kautta edistää kaikkien perheenjäsenten hyvinvointia. (Hämäläinen 1986, 77, 79.) Perhevalmennuksen tavoitteena on herättää koko perheen kiinnostus odotukseen ja synnytykseen, lapsen hoitoon ja kasvatukseen (Vehviläinen-Julkunen ym. 1995, 31).

Virallisen terveydenhuollon lisäksi tärkeä perhekasvatusta ja perhevalmennusta sekä äideille että erityisesti isille järjestävä taho on Mannerheimin Lastensuojeluliitto. MLL:n toiminta on alkanut jo 1920-luvulta lähtien, ja perheen tukeminen eri muodoin on aina ollut liiton työhistoriassa keskeisellä paikalla (Eskola 1995, 6; Sosiaali- ja terveysministeriö 1981, 29; Sihvola 1995, 19). MLL:n toimintaan liittyy useita perhekasvatuksellisia hankkeita ja ohjelmia, joita ovat esimerkiksi koulun perhekasvatuskokeilu, vanhempain aktivointikoulutus ja vanhempainkoulut (Sosiaali- ja terveysministeriö 1981, 31). Isätyö on aina ollut liiton toiminnassa keskeisellä paikalla. Jo vuonna 1967 MLL järjesti perhekasvatuskursseja nuorille miehille, ja niiden suosiota kuvasi se, että kursseille osallistui yli tuhat miestä. (Sihvola 1995, 19-20.)

4 PERHEVALMENNUS JA TULEVAT ISÄT

Äitiys- tai synnytysvalmennus koski ennen 70-lukua vain lähinnä äitejä. Isien osallistuminen synnytykseen valmentautumiseen ja itse synnytykseen oli ennen sitä melko harvinaista. Kun isät alkoivat päästä synnytysvalmennukseen ja synnytykseen mukaan, alettiin puhua perhesynnytyksistä ja perhevalmennuksesta. Ensimmäiset perhesynnytyskurssit järjestettiin vuonna 1968 Helsingissä. (Eskola & Hytönen 1996, 17.)

Äitiyshuollon eli äitiys- ja lastenneuvoloiden käytäntöjen kehittäminen on ollut tärkeässä osassa isien mukaanpääsyn mahdollistumisessa. Äitiys- ja lastenneurolat ovat jo vuosisadan alkupuolelta asti olleet tukemassa naisten ja lasten terveyttä - isien mukaantulon yleistyessä ja isien huomioon oton lisääntyessä myös isät ovat saaneet pääasiallisen ja kenties ainoan synnytysvalmennustietouden sitä kautta (Kaila-Behm 1997, 17-18). Muualta saatavaa miehille suunnattua tietoa ei vielääkään ole kovin runsaasti olemassa tai saatavilla, sillä vanhemmuutta koskeva kirjallisuus on suunnattu lähinnä naislukijoille ja myös monet artikkelit ovat naistenlehdissä eivätkä näin ollen tavoita miehiä (Palm & Palkovitz 1988, 368).

Muista tärkeistä isien mukaantulon edesauttajista virallisen terveyshuoltotoiminnan lisäksi on esimerkiksi Mannerheimin Lastensuojeluliitto, sillä kansainvälisesti ainutlaatuinen *Operaatio isä, perhe ja synnytys* -tutkimus johti osaltaan siihen, että synnytyksistä alkoi vähitellen tulla perhesynnytyksiä (Sihvola 1995, 19).

4.1 Isä äidin tukena – äitiysvalmennuksesta perhevalmennukseen

Kun synnytyksen hoitokäytäntö joutui muutosvaateiden kohteeksi, koskivat muutosvaatimukset lähinnä isän oikeutta ja mahdollisuutta osallistua synnytykseen. Muutospaineet herättivät vilkasta keskustelua, sekä puolesta että vastaan kannanottoja. Isän osallistumisen vastustajat käyttivät perusteluinaan isän hyödyttömyyttä synnytyksessä, heidän aiheuttamiaan järjestelyvaikeuksia sekä tilanteen ”luonnottomuutta”. Isien osallistumisen puolestapuhujat puolestaan käyttivät argumenttiensa perusteluina äidin synnytyspelon vähentämistä, turvallisuuden tunteen lisäämisen mahdollisuutta, isän hyödyllisyyttä äidin konkreettisena tukena sekä mahdollisuutta tarjota miehille vanhemmuuteen kasvamisen tueksi voimakas, emotionaalinen kokemus - oman lapsen syntymän kokeminen. (Makkonen ym. 1981, 1.)

Muutosvaateiden synnyttämä ristiriitaisuus aiheutti toisistaan poikkeavia käytäntöjä sairaaloiden synnytysosastoille. Isien synnytykseen osallistumiseen liittyvä vastustus sairaaloissa johtui osittain pelkästään tila- tai rakenneongelmista; useimmin kuitenkin ei vielä uskottu perhesynnytyksen hyötyihin koska aiheesta tehtyjä, suomalaisia perhesynnytystutkimuksia ei ollut saatavilla. Ennen 70-lukua ei ole myöskään suoranaisesti isän ja lapsen varhaisuhdetta koskevia tutkimuksia löydettävissä. Perhesynnytystä ja isien osuutta koskevaa tieteellistä kirjallisuutta ei yleismaailmallisestikaan ollut juuri saatavilla. (Makkonen ym. 1981, 1.) Vielä senkin jälkeen, kun perhekeskeisestä synnytysvalmennuksesta tai neuvolatyöstä puhuttiin jo yleisesti, käytännössä isät voitiin työntää edelleen sivuun (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus 1984, 102).

Perhesynnytys ja -valmennus olivat kuitenkin tulossa jäädäkseen. Isien mukanaolon tärkeyden huomaamiseen vaikutti 60-luvun loppupuolella neuvoloissa sovellettu psykoprofylaktinen valmennusmenetelmä. (Karila 1972, 1, 4; Eskola & Hytönen 1996, 17.) Menetelmän vakiinnuttua pääasialliseksi valmennusmenetelmäksi tuli suomalaisten isien mukanaolo valmennuksessa ja synnytyksessä laajassa mitassa mahdolliseksi ja sitä kautta myös julkisen keskustelun kohteeksi (Makkonen ym. 1981, 1).

Psykoprofylaktisen synnytysmenetelmän ydin on pyrkimyksessä luonnollisuuteen. Ajatukseen sisältyy perhesynnytyksen huomioimisen tärkeys. Läheinen tuttu ihminen - esimerkiksi juuri lapsen isä, luo tutun ja turvallisen ilmapiirin

synnytyshuoneeseen. Psykoprofylaktisen valmennusmenetelmän avulla pyrittiin tekemään synnytys mahdollisimman miellyttäväksi kokemukseksi. Menetelmän avulla huomattiin pystyvän vähentämään molempien vanhempien synnytykseen liittyviä pelkoja. Myös isien pelkoja, sillä isien todettiin pelkäävän synnytystä lähes yhtä paljon kuin äitien. (Karila 1972, 1-4, 12.)

Psykoprofylaktinen menetelmä ei liittynyt vain itse synnytystapahtumaan vaan menetelmän tarkoituksena oli myös valmentaa vanhempia, niin äitiä kuin isääkin, synnytystä varten. Karila (1972, 1-4) toteaa, että isää tulisi valmentaa etukäteen tapahtumien kulkua varten siksi, että hänestä olisi mahdollisimman paljon apua äidille. Isän mukanaolon valmennuksessa todettiin olevan yhteydessä muun muassa äidin synnytyskipujen voimakkuuteen. Kivut olivat lievempiä tapauksissa, joissa äiti oli harjoitellut kunnolla. Isän mukanaolo valmennuksessa sai äidin harjoittelemaan, niin valmennuskurssilla kuin kotonakin, huomattavasti säännöllisemmin kuin hänen ollessa yksin. Ahkerimmiksi harjoittelijoiksi osoittautuivat äidit, joiden aviomies oli mukana sekä valmennuksessa että synnytyksessä. (Karila 1972, 12, 16-17, 20.) Myöhemmässä tutkimuksessa ollaan todettu, että isien mukanaolo auttaa äitejä paremmin hyödyntämään ja soveltamaan valmennuksessa opittuja valmiuksia (Makkonen ym. 1981, 28-29).

Myös parisuhteen lujittumiseen ja hyvinvointiin yhteiset valmennus- ja synnytyskokemukset vaikuttavat. Aviopuolisoiden väliset suhteet valmennuskurssiin osallistuneiden parien perheissä vaikuttivat kiinteämmiltä ja heidän vuorovaikutuksensa pelasi paremmin valmentamattomiin pareihin verrattuna. (Karila 1972, 1-4, 20.) Samankaltaisia tuloksia ollaan saatu myöhemmistäkin tutkimuksista kuinka isän osallistuminen valmennukseen ja synnytykseen parantaa selvästi puolisojen välistä vuorovaikutusta (Makkonen ym. 1981, 33; Rajala & Ruoppila 1983, 228-229). Karilan (1972, 1-4) mukaan synnytysvalmennus onkin ennen kaikkea turvalliseen ihmissuhteeseen tukemista, kasvamista vanhemmuuteen, äitiyteen ja isyyteen.

Puolisoiden välisten suhteiden tarkastelu on kaiken kaikkiaan hyvin olennainen osa isien perhevalmennusta tarkasteltaessa, sillä paitsi että nainen odottaa saavansa tukea mieheltään raskauden eri vaiheissa ja synnytyksessä, myös mies odottaa saavansa tukea vanhemmuuteen kasvussaan juuri puolisoaltaan (Kaila-Behm 1997, 126; Brown 1986, 75). Molemmat hakevat turvallisuuden tunnetta puolisosuhteesta (Niemelä 1985, 104).

Vaikka jo 60-luvun loppupuolella miesten osallistuminen valmennuskursseille ja synnytykseen oli lisääntyvää, totesi Karila (1972) äitien pitävän isien osallistumista tärkeimpinä kuin isät itse. Äidit olivat hakeutuneet valmennuskursseille omasta aloitteesta, kun taas isät huomattavassa määrin aviopuolisonsa kehotuksesta. (Karila 1972, 11.)

Tärkeimpinä perusteluina isien valmennukseen osallistumisessa äidit pitivät seuraavia: *”isän suhde tulevaan lapseen syntyy”, ”isän suhtautuminen harjoitteluun muodostuu myönteiseksi”, ”isän on helpompi olla avuksi”, ”antaa henkistä tukea äidille”, ”vain kaikkein läheisin ihminen voi parhaiten auttaa synnytyksessä”*. Isät puolestaan perustelivat omaa osallistumistaan sanomalla: *”hyvä tietää mitä oikein tapahtuu”, ”turhat ennakkoluulot ja tuttavien kertomat kauhukuvat jäävät omaan arvoonsa”, ”saa asiallisia tietoja”, ”että mieskin näkee ja kokee, mitä siellä tapahtuu”*. (Karila 1972, 10-11.)

Myöhemmissä tutkimuksissa isät ovat todenneet pitäneensä lähes sataprosenttisesti perhesynnytystä myönteisenä elämyksenä (Makkonen ym. 1981, 34). Synnytystä, lapsenhoitoa ja tulevaa elämänmuutosta koskevat tiedot koettiin hyödyllisiksi, ne olivat vähentäneet pelkoja sekä antaneet turvallisuutta ja varmuutta. Isät ovat siis kokeneet valmennuksen tärkeäksi tuen lähteeksi perheiden valmistautuessa synnytykseen ja vanhemmuuteen. (Rajala & Ruoppila 1983, 49.) Myös itse synnytystapahtumaan osallistumista isät ovat myöhemmissä tutkimuksissa arvioineet tärkeäksi osaksi muutoksessa isyyteen. Synnytyksessä isyys konkretisoituu ja isyyden merkitys kasvaa. (Liukkonen & Vehviläinen-Julkunen 1997, 124-125.)

Isän alusta asti mukanaolo vaikuttaa siihen, että lapsen maailmaan tullessa sekä myöhemmin kasvaessa isä ei jää passiivisemmaksi vanhemmaksi vaan on aidosti ja jatkuvasti kiinnostunut lapsestaan, ja myös aktiivisesti osallistuu lapsenhoitoon, kasvatukseen ja muihin arkipäivän askareisiin. Näin aletaan nähdä isien asema perheessä ja suhteessa lapsiinsa uudella tavalla. Hyvän synnytysvalmennuksen, sekä sitä kautta myönteisen synnytyskokemuksen saaminen eivät vain yksinomaan lujita äiti-lapsi -suhdetta, vaan yhtä lailla myös isä-lapsi -suhdetta. (Karila 1972, 1-4.)

4.2 Isä äidin rinnalla – perhevalmennuksen tarkastelua

4.2.1 Muutoksia

Perhevalmennus on saavuttanut vankan aseman äitiysneuvolatyössä, sillä lähes kaikki tämän päivän ensisynnyttäjät käyttävät palvelua hyväkseen. Myös uudelleensynnyttäjät osallistuvat paljon valmennukseen. (Vehviläinen-Julkunen 1993, 114.) Perhevalmennus on kuitenkin joutunut uudenlaisten haasteiden eteen. Synnytykseen valmistautumista ollaan tarkastelu pääsääntöisesti äidin näkökulmasta (Kaila-Behm 1997, 31). Myös perhevalmennuksen arvioinneissa ollaan keskitytty lähinnä naisen näkökulmaan ja toiveisiin miesten näkemysten jäädessä taka-alalle (Vehviläinen-Julkunen 1996, 4). Aikaisemmin isän rooli lapsen odotusaikana ja synnytyksessä oli pitkälti vain äidin tukena olemista ja äidin olon helpottamista (Eskola & Hytönen 1996, 120). Isien tärkeyden huomaaminen, isien tarpeiden, toiveiden, halujen ja pelkojen huomioonottaminen, ja tätä kautta isien aseman muuttuminen perhevalmennuksessa johtaa perhevalmennuksen järjestämisen ja sen sisällön uudelleen tarkastelun kohteeksi (Kaila-Behm 1997, 17).

Pyrkimys perhekeskeisyyteen äitiysvalmennuksessa on ollut jatkuvasti lisääntyvää (Mutru 1988, 25). Viime vuosina äitiysneuvolatoimintaa ollaan kehitetty niin, että se ottaisi huomioon yhä enenevämmässä määrin molemmat vanhemmat (Eskola & Hytönen 1996, 120). Vaikka naiset käyvät edelleen perheneuvoloissa miehiä useammin, osallistuvat suomalaiset miehet yhä lisääntyvässä määrin äitiysvalmennukseen ja muihin äitiyshuollon palveluihin odottavan äidin kanssa; yli 80 % esikoista odottavista miehistä osallistuu perhevalmennukseen (Puusaari 1995, 47; Pietiläinen 1995, 55). Isillä on todettu olevan kiinnostusta perhekeskeistä neuvolatyötä kohtaan - isät ovat hyvin kiinnostuneita lapsen odotukseen liittyvistä asioista ja haluavat olla mukana jo ensimmäisissä ultraäänitutkimuksissa puolisonsa kanssa (Vakkilainen & Järvinen 1994, 168; Kauhanen 1998, 16).

Miehen osallistuminen synnytykseen ja esimerkiksi isyyssloman pitäminen kertovat siitä, että isyyttä pidetään tärkeänä ja sitä arvostetaan (Karila 1989, 15). Isyys on osa vanhemmuutta, vuorottelua ja toisen tukemista perheen yhteisessä hoivatehtävässä (Eskola & Hytönen 1996, 120). Isillä on edelleen tärkeä rooli äidin

tukihenkilönä toimimisena, mutta tulevaa isää voidaan, ja pitää tarkastella muustakin näkökulmasta.

Vaikka perhekeskeisyys lisää myös isien huomioon ottoa, on taustalla osittain edelleen ajatus siitä, että isän pääasiallinen rooli on äidin tukeminen. Eskola ja Hytösen (1996) mukaan molemmat vanhemmat otetaan yhä enemmän huomioon koska ajatellaan perheen olevan raskaana olevan naisen pääasiallinen tukijärjestelmä. Näin ollen perhe pyritään huomioimaan kaikissa vaiheissa ja käytännön työtä kehitetään perhekeskeisemmäksi. (Eskola & Hytönen 1996, 120.) Isien esille nostaminen ja odottavan isän tarkastelu on kuitenkin vaarassa jäädä perhettä kokonaisuutena tarkastelevan lähestymistavan jalkoihin.

4.2.2 Perhevalmennuksen sisällöstä

Perhevalmennuksen tehtäviä, sisältöä, muotoja, tarpeellisuutta ja tavoittavuutta, sekä asiakkaiden odotuksia perhevalmennuksen sisällöstä ja menetelmistä on tutkittu jo 1970-luvulta lähtien (Vehviläinen-Julkunen 1996, 4). Tutkimuksissa ollaan todettu perhevalmennuksen sisällöistä, että perhevalmennuksessa käsitellään liian vähän tunteita, ihmissuhteita, sukupuolielämää, raskauden aikaa, synnytyksen kokemista ja vauvanhoitoa (Vakkilainen & Järvinen 1994, 76; Vehviläinen-Julkunen 1995, 732; Vehviläinen-Julkunen 1996, 5, 7).

Toisaalta ollaan saatu myös sellaisia tuloksia, joiden mukaan sekä äidit että isät ovat kokeneet saamansa perhevalmennuksen keskittyneen liikaa itse synnytystapahtumaan. Niinpä välittömästi vauvan syntymän jälkeiseen aikaan liittyvistä asioista ja vanhempana olemisen kysymyksistä kaivataan enemmän tietoa. (Hämäläinen 1986, 196, 198.) Vanhemmuuteen liittyen esimerkiksi äidin ja isän jaksamiseen liittyvät asiat on koettu tärkeiksi (Vehviläinen-Julkunen 1996, 7).

Miesten on todettu arvostavat sellaista tietoa, mikä lisää heidän varmuuttaan pienten lasten vanhempina, sekä pitävät tiedollista ja itsetuntoa vahvistavaa tukea tärkeänä seikkana vanhemmuuteen kasvussa (Pietiläinen 1995, 56-57, 59). Nuoret isät ovat toivoneet saavansa enemmän tietoa nuorille perheille suunnatusta sosiaalisesta tuesta (Hyssälä 1992a, 5-6). Isien on todettu arvostavan erityisesti toisten isien kertomuksista saatua tietoa (Kaila-Behm 1997, 126). Mutta myös yksilöllistä tietoa (Pietiläinen 1995, 56). Isät ovat toivoneet, että heidän kokemuksistaan kysyttäisiin, heitä

kuunneltaisiin ja heidän mielipiteensä otettaisiin huomioon (Liukkonen & Vehviläinen-Julkunen 1997, 120).

Myös parisuhteeseen liittyvät teemat on koettu tärkeiksi perhevalmennuksessa (Hämäläinen 1986, 197-198; Vehviläinen-Julkunen 1993, 115). Hämäläinen (1986, 222) toteaa vanhempien arvostavan sellaista tietoa, mikä edistää myönteisten vuorovaikutussuhteiden kehittymistä perheenjäsenten välille. Erityisesti miehet ovat toivoneet, että valmennuksessa käsiteltäisiin enemmän vanhempain välistä vuorovaikutusta (Vehviläinen-Julkunen 1996, 4-5).

Perhevalmennusta kohtaan ollaan esitetty myös kritiikkiä. Isät ovat kokeneet perhevalmennuksesta saamansa tiedon olevan liian vähäpätöistä (Hyssälä 1992b, 49). Lisäksi perhevalmennuksesta saatua tietoa ollaan pidetty vanhentuneena, ristiriitaisena ja riittämättömänä (Hyssälä 1992a, 6). Vanhemmat ovat kokeneet neuvolasta saatujen tietojen ja ohjeiden olleen vain pintapuolista niiden syvällisemmän tarkastelun sijaan, sekä niukkaa, epämääräistä, ylimalkaista ja persoonatonta (Rajala & Ruoppila 1983, 49; Hämäläinen 1986, 199-200). Valmennukseen ollaan toivottu lisää syvyyttä (Vakkilainen & Järvinen 1994, 88).

Tutkimuksissa ollaan huomattu, että suomalaisen ensisynnyttäjä-äidin ja -isän tietotaso raskauteen ja synnytykseen liittyvissä asioissa on melko hyvä jo ennen neuvolan antamaa ohjausta, mikä puolestaan lisää perheiden vaatimustasoa neuvolan perhevalmennuksen suhteen (Vakkilainen & Järvinen 1994, 168). Tämän päivän äitiysneuvola-asiakkaat ovat aktiivisia ja tietojen taso on suhteellisen korkea (Vehviläinen-Julkunen 1993, 115). Mutta ei siis pelkästään äideillä, vaan myös erityisesti pitkälle koulutetuilla ja hyvin toimeentulevilla isillä on todettu olevan korkea taitotietotaso (Hyssälä 1992a, 5).

Hyvistä ennakkotiedoista huolimatta ollaan todettu myös niin, että ensimmäistä lastaan odottavat perheet tarvitsevat tietoa ja tukea vanhemmuuteen kasvamisessa ja parisuhteen hoitamisessa sekä syntyvän lapsen tarpeiden tyydyttämisessä (Vakkilainen & Järvinen 1994, 168-169). Tiedon saamisen lisäksi vanhemmat ovat toivoneet saavansa myös sosiaalista, emotionaalista ja aivan konkreettistakin tukea uudessa elämäntilanteessa (Vehviläinen-Julkunen 1993, 115).

4.2.3 Perhevalmennuksen työtavoista

Tutkimusten mukaan perhevalmennuksen muotoihin vanhemmat ovat toivoneet enemmän monipuolisuutta. Vanhemmat ovat toivoneet esimerkiksi isovanhempien ryhmää, pelkästään ensi- tai uudelleen synnyttävien ryhmää, isien ryhmää ja yleensäkin pienryhmätyyppistä toimintaa. (Vakkilainen & Järvinen 1994, 76; Vehviläinen-Julkunen 1996, 5.) Vanhemmat ovat kokeneet vertaisryhmien olemassa olon tärkeäksi. Lisäksi hyvän ilmapiirin luominen on asia, jota kaivataan. (Kaila-Behm 1997, 31.)

Ryhmätoimintaan liittyen ovat vanhemmat maininneet erilaisia epäkohtia. Sekä isät että äidit ovat kokeneet saaneensa keskustella liian vähän ryhmäperhevalmennuksen osallistujien kanssa (Vehviläinen-Julkunen ym. 1995, 56). Erityisesti isät ovat arvioineet keskustelujen olleen riittämättömiä (Vehviläinen-Julkunen 1996, 8-9). Myös aikaisemmissa tutkimuksissa vanhemmat ovat kertoneet ryhmäläisten välisen kokemusten vaihdon ja vuorovaikutuksen olleen vähäistä. Syynä siihen vanhemmat ovat pitäneet liian isoja ryhmiä, osanottajien suurta vaihtuvuutta ja osallistujien ujoutta. (Rajala & Ruoppila 1983, 49.)

Pelkkää luennoimista ei pidetä riittävänä työtapana vaan vanhemmat kaipaavat esimerkiksi ryhmätyöskentelyä (Rajala & Ruoppila 1983, 50). Myös Vehviläinen-Julkunen (1996) on todennut perhevalmennusta tarkastelevien tutkimusten perusteella, että vanhemmat eivät toivo valmennuksessa jaetun tiedon tulevan luentomaisena (Vehviläinen-Julkunen 1996, 5). Vehviläinen-Julkunen ym. (1995) toteaa, että on tärkeää kehittää perhevalmennusta keskustelemaan suuntaan. Toisten ryhmäläisten tarjoama tuki voi olla merkittävää samassa elämäntilanteessa oleville ja tutkimustulosten perusteella voidaan sanoa, että keskustelut onnistuvat parhaiten pienemmissä ryhmissä. (Kumpusalo 1991, 31-32; Vehviläinen-Julkunen ym. 1995, 56-57.)

Tutkimukset ovat osoittaneet myös, että odottavien vanhempien kiinnostuksen herättäminen ja motivointi kurssille olisi kehitystä vaativa perhevalmennuksen osa-alue. Omaehtoinen hakeutuminen vaikuttaa merkittävästi siihen, että valmennus koetaan tärkeäksi. Motivaatiota voidaan lisätä muun muassa sillä, että vanhemmat pääsevät mukaan suunnittelemaan valmennuskurssin sisältöä. (Vakkilainen & Järvinen 1994, 181.) Vanhemmat pitävät tärkeänä vanhempien tarpeista lähtevää valmennusta (Kaila-Behm 1997, 31). Sekä äidit että erityisesti isät ovat korostaneet perheiden toiveiden ja

odotusten kuuntelemisen merkitystä (Vehviläinen-Julkunen 1996, 7). Motivaatioon ja sitä kautta perhevalmennuksen parempaan toimivuuteen voidaan päästä myös ryhmien ja valmennuskertojen lisäämisen, sekä pienryhmätoiminnan kautta. (Vakkilainen & Järvinen 1994, 76, 181.)

Tutkimusten perusteella voidaan sanoa, että sekä äitien että isien kanta on myönteinen puhuttaessa perhevalmennuksesta (Vakkilainen & Järvinen 1994). Eri tieteenaloilla saatujen tutkimustulosten mukaan sekä äidit että isät pitävät perhevalmennusta tärkeänä ja tarpeellisena toimintamuotona vanhemmuuteen kasvun tukemisessa (Vehviläinen-Julkunen 1996, 7). Perhevalmennuksen on todettu antavan sekä äideille, mutta erityisesti isille lisää itseluottamusta ja varmuutta isänä olemiseen ja lapsen hoitamiseen (Vehviläinen-Julkunen ym. 1995, 49; Hyssälä 1992a, 3).

4.3 Isät eivät enää vain taustajoukkoina - perhevalmennuksesta isyysvalmennukseen

4.3.1 Isäryhmät

Kansainvälisesti katsoen ollaan esimerkiksi Yhdysvalloissa miehille – sekä teini-ikäisten lasten isille kuin myös vasta lasta odottaville - järjestetty paljonkin omia kasvatus- ja koulutuskursseja isyyteen (Levant 1988, 269-270). Suomessa pelkästään isien huomioiminen perhevalmennuksen puitteissa ei ole kuitenkaan vielä kovin yleistä, vaikka esimerkiksi Mannerheimin Lastensuojeluliitto on aina toiminnassaan huomionnut isien merkityksen ja tärkeyden perhevalmennuksen alueella. MLL on muun muassa järjestänyt isille on aivan omia, juuri heille kohdistettuja ryhmiä kuten isien keskusteluryhmiä. (Sihvola 1995, 19-20.)

Isäryhmät ovat valtakunnallisesti uusi perhevalmennuksen muoto ja ne toimivat usein vain isoissa kaupungeissa, joten ne eivät näin ollen välttämättä tavoita kovin monia isiä (Fränti 1997, 42). Isäryhmät ovat myös jääneet suurta suosiota vaille (Kauhanen 1989, 16). Pietiläinen (1995) toteaa, että isät eivät ole kiinnostuneita pienryhmätoiminnasta. Suurin osa (87 %) isistä ei ole halukas osallistumaan pienryhmiin. (Pietiläinen 1995, 58.) On myös todettu, että miehet eivät sitoutuisi ryhmän toimintaan ja he eivät myöskään kokisi luontevana sitä, että joutuisivat

keskustelemaan omista vanhemmuusasioista ja ongelmista (Palm & Palkovitz 1988, 371).

Vaikka isien osallistuminen isäryhmiin on vähäistä se ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteivät isät tarvitsisi tukea (Niemelä 1985, 81). Ja toisaalta taas ne isät, jotka ovat osallistuneet, ovat kokeneet isäryhmät antoisina (Kaila-Behm 1997, 126).

Isäryhmien toiminta on tavallisesti suppeampaa kuin äitien tai pariryhmien vastaavat ryhmät. Isäryhmät saattavat kokoontua vain pari kertaa lapsen syntymän aikoihin. Isäryhmissä puheenaiheina ovat erityisesti isien asiat ja ongelmat. Ryhmissä voidaan puhua siitä, mitä isältä odotetaan, millainen on isän rooli tai miten isän rooli sopii yhteen kulttuurimme muiden miehen kuvien kanssa. (Niemelä 1985, 7, 81, 84.) Myös synnytyksestä ja tulevasta elämänmuutoksista keskustellaan. Lisäksi isäryhmäkeskustelujen on nähty edesauttavan parisuhteen ongelmien käsittelyä. Parisuhdeasioista puhutaan ryhmissä paljon: siitä, kuinka suhteessa tapahtuu muutoksia ja kuinka odottavan puolison mielialanvaihteluihin tulisi suhtautua. Myös sukupuolielämän muutokset mietityttävät. (Klinman & Kohl 1984, 21, 28.)

Keskustelujen lisäksi isäryhmien yksi päämäärä on tarjota miehille informaatiota tulevaan elämänmuutokseen liittyvistä asioista. Isäryhmissä on myös usein aivan konkreettistakin toimintaa tarjolla, kuten opetellaan perusvauvanhoitotaitoja: sylissä pitämistä, lohduttamista, vuorovaikutusta, vaipanvaihtoa, syöttämistä ja kylvettämistä. (Klinman & Kohl 1984, 11.)

Isäryhmän toiminta perustuu yleensä vapaaseen keskusteluun. Jokainen mies voi vapaasti kertoa kokemuksistaan ja tuntemuksistaan sekä esittää mieltä askarruttavia kysymyksiä. Vapaan keskusteluilmapiirin syntyminen edellyttää riittävän pientä ryhmäkokoja, joten isäryhmät ovat usein melko pieniä osallistujamäärältään. (Klinman & Kohl 1984, 10-11, 14.)

Tärkeänä ollaan nähty se, että miehet pääsevät keskustelemaan asioista miehen näkökulmasta käsin. Ryhmien vetäjänä onkin tästä syystä usein mies. Vetäjä voi olla joko asiantuntija tai ihan tavallinen mies. Tärkeänä pidetään sitä, että vetäjällä olisi omia lapsia; hän pystyisi näin paremmin kertomaan erilaisista asioista koska hänellä olisi omakohtaisia kokemuksia. (Klinman & Kohl 1984, 25-26.)

Isäryhmien tuki isälle voi muodostua hyvinkin tärkeäksi. Ryhmässä isällä voi olla mahdollisuus kohdata vanhemmuuteen liittyvät tunteensa, hyväksyä ne, ja tutkia niitä. Hän voi tunteiden käsittelyn kautta luoda uudenlaisen suhteen puolisoonsa, ystäviinsä, sukulaisiinsa, tulevaan lapseensa ja myös itseensä. Ryhmässä isät voivat

uskaltaa puhua omista vaikeista tunteistaan koska kaikilla ryhmän jäsenillä on samankaltainen elämäntilanne, he käyvät läpi samoja tuntemuksia, pelkoja ja niin edelleen. (Niemelä 1985, 205, 208-209.) Miehet voivat huomata puhuneensa isäryhmässä ensimmäistä kertaa joistain asioista, kuten siitä, kuinka pelottavaa on ottaa vastaan elämänmittainen vastuu lapsesta (Klinman & Kohl 1984, 11).

Isäryhmien miehet ovat kertoneet ryhmässä käynnin auttaneen heitä isyyteen siirtymisessä. Raskaus ja vanhemmuus merkitsevät muutoksia miehelle. Raskaus on tärkeää ja erityistä aikaa koska myös miehet tuntevat raskauden vaikka eivät sitä itse fyysisesti olekaan. Myös miehet käyvät läpi fyysisiä ja emotionaalisia muutoksia. (Klinman & Kohl 1984, 9, 12, 22-23.)

Osittain miehille suunniteltujen toimintojen epäonnistuminen tai niiden tavoittamattomuus johtuu siitä, että isien ja äitien erilaisuutta ei huomioida riittävästi. Vaikka perhevalmennuksen sisältö ja päämäärät näyttävät olevan samat niin äideille kuin isillekin, molemmat tulevat kuitenkin erilaisista taustoista ja heillä on erilaisia tarpeita ja tavoitteita, tyylejä ja tietoja vanhemmuuden suhteen. (Palm 1997, 173.)

Ohjelmien kehittämisessä olisi tärkeää työskennellä yhdessä isien kanssa. Isiltä kyselemällä, heitä tarkkailemalla ja lähestymällä yksilöllisellä tasolla saataisiin tärkeää tietoa isien tarpeista ja kiinnostuksenkohteista. Läheinen kanssakäyminen myös saisi isät rohkeammin osallistumaan ja toimimaan. Olisi tärkeää mennä isien luokse, heille tutuille ja turvallisille alueille. (Palm 1997, 177-178.)

4.3.2 Isät ja neuvola

Tietoa isistä, isien terveydestä, hyvinvoinnista ja isäksi tulemisesta on alkanut karttua vasta muutamien viime vuosikymmenien aikana (Kaila-Behm 1997, 17). Siitä, miten isä perhesynnytyksen kokee, miten isä itse haluaa osallistua synnytykseen tai millaista tukea isä tarvitsee ja haluaa, on kaiken kaikkiaan olemassa melko vähän tietoa, joten tutkimuksia asian tiimoilta tarvittaisiin (Kaila-Behm 1997, 33). Esimerkiksi miesten odotusajan kokemuksista tiedetään melko vähän. Miehiä on useimmiten tutkittu vain osana äitejä koskevaa tutkimusta. Päähuomio on ollut siinä, mitä hyötyä isän mukana olosta on ollut äidille tai syntyvälle isä-lapsi -suhteelle. (Karila 1989, 13-14, 16.)

Isän mukana olo synnytyksessä ei ole kuitenkaan vain synnyttävän äidin tukemista, vaan synnytys merkitsee myös isälle itselleen suurta elämystä: hänestä on

tulossa isä. Isien läsnäolo synnytyksessä on osoittautunut vanhempien elämässä erityiseksi kohokohdaksi. (Liukkonen & Vehviläinen-Julkunen 1997, 119.) Niemelän (1995) mukaan isät kokevat monenlaisia eri tuntemuksia miehestä isäksi muutosten yhteydessä. Esimerkiksi miehet kokevat paineita, sivullisuutta ja tunteiden vaihtelua kateudesta ylpeyteen. Isät voivat olla hyvin epävarmoja tulevan tilanteen ja elämänmuutoksen edessä. Isiin kohdistuvat paineet puolison, suvun, työtovereiden ja neuvolan puolelta vaikuttavat myös isän tuntemuksiin. (Niemelä 1995, 81-88.)

Tarvitaan siis tietoa isien subjektiivisista kokemuksista perhevalmennuksen suhteen, mutta tietoa tarvitaan myös siitä, mitä isät itse odottavat äitiyshuollon palveluilta, kuinka isää voitaisiin parhaiten palvella. Äitiyshuollossa miehiä ollaan tuettu miesten rooliristiriidoissa tai autettu heitä löytämään positiivinen isänä olemisen tunne (Eskola & Hytönen 1996, 120). Isät ovatkin olleet melko tyytyväisiä saamiinsa äitiyshuollon palveluihin (Kaila-Behm 1997, 125).

Toisen näkökulman mukaan isät eivät ole saaneet neuvolajärjestelmältä psyykoemotionaalista tukea isyyteen kasvamisessa, vaikka he ovat sitä kipeästi tarvinneet (Hyssälä 1992b, 49). Nykyajan isät joutuvat valitettavan usein pettymään saamaansa perhevalmennukseen (Pulkkinen 1995, 23). Isät ovat saattaneet kokea, ettei heille ole tarjottu neuvolassa henkilökohtaista tukea. Neuvola onkin jäänyt monille suomalaisille isille vieraaksi. Ja toisin päin, myös neuvolan työntekijöille isien maailma on usein vieras. Miehen osallistuminen neuvolan toimintaa ei ole itsestäänselvyys, sillä isän tulee osoittaa erityistä aktiivisuutta ja kiinnostusta tullakseen kohdelluksi tasavertaisena äidin kanssa. (Kaila-Behm 1997, 31, 125-126.)

Hyssälä (1992a ja b) toteaa miesten tarpeiden huomioon otton vähyden juontuvan maamme äitiyshuollon perinteistä; neuvolat ovat toimineet naiselta naiselle periaatteen mukaan. Ja edelleenkin neuvoloiden tarjoama perhekasvatus ei kohtaa kovin hyvin suomalaisen miehen arkielämää (Hyssälä 1992a ja b, 11, 50). Miestä vastassa on terveydenalan ammattilainen, joka poikkeuksetta on nainen. Lisäksi neuvolaympäristö on mielletään naisten "valtakunnaksi" ja tätä kautta miehet voivat tuntea olonsa epämukavaksi. Neuvolahenkilökunnan tulisi pyrkiä luomaan ympäristö, jossa miehet tuntevat itsensä tervetulleeksi ja olonsa mukavaksi. (Palm & Palkovitz 1988, 370.)

Jotta jokainen isä saisi itselleen sopivaa tietoa sisältävää perhevalmennusta, täytyy erilaisista miehistä ja isistä sekä heidän erilaisista tarpeista saada lisää tietoa (Kaila-Behm & Vehviläinen-Julkunen 1997, 21; Hyssälä 1992a, 8). Äitiys- ja

neuvolatyön tulee tukea koko perhettä, ei vain äitiä ja lasta. Tavoitteena tulisi olla, että kaikki perheenjäsenet voisivat hyvin lapsen synnytykseen valmistautumisen sekä synnytyksen jälkeisenä aikana, ja se edellyttäisi kulloinkin tarvittavan tuen saamista äitiyshuollosta. (Kaila-Behm 1997, 18.)

Kaila-Behm (1997) totesi tutkimuksessaan että, miehillä on erilaisia osallistumisen tyylejä ja ominaisuuksia. Nämä tyylit voivat olla erilaisia neuvolan käsittämisen isän roolin kanssa, jolloin valmistautuminen ei anna miehelle hänen odottamaa tukea kasvussa isyyteen. Isänä olemisen tapoja kuvasivat seuraavat ominaisuudet: valmius isäksi, isän kiinnostus osallistua lapsensa odotukseen, hoitamiseen ja siihen liittyviin asioihin sekä isän tapa osallistua ja toimia. Kaila-Behm (1997, 67-73) löysi tutkimuksestaan neljä isänä olemisen tapaa: sivustaseuraaja, tukihenkilö, kumppani ja perheenpää.

Sivustaseuraaja isä nimensä mukaan ei osallistunut paljon lapsen odotukseen, hoitoon ja kotitöihin liittyvään päätöksentekoon ja toteutukseen. Isä saattoi olla synnytyksen aikoihin poissa. Sivustaseuraamiseen voi olla syynä se, että esikoinen oli uusi asia, josta miehellä ei ollut tietoa, eikä hän tajunnut alussa asiaa todeksi. Miehen ujous saattoi olla myös syynä sivusta seuraamiseen erityisesti äitiyshuollon palvelujen parissa. Isät toimivat tarkkailijana sivusta seuraten, mutta olivat koko ajan ”kuulolla”. Terveystoimijat kuvasivat tällaisia isiä ”vapaamatkustajiksi” tai ”kyytimiehiksi”, jotka eivät olleet vielä valmiita ja kypsiä ottamaan vastuuta. (Kaila-Behm 1997, 69-70.)

Tukihenkilö isä oli valmis, kypsä isäksi ja oli kiinnostunut ja halukas osallistumaan kodin- ja esikoisen hoitoon konkreettisesti, mutta kuitenkin oli vain vähän kiinnostunut päätöksentekoon osallistumisesta. Hän tuki ja avusti puolisoa sekä asetti heidän hyvinvointinsa ja jaksamisensa etusijalle, jolloin isä oli heidän kauttaan tärkeä perheessä. Isä tukeutui puolisoon päätettäessä kodin- ja esikoisen hoidosta sekä hän luotti puolison ja ammatti-ihmisten antamiin ohjeisiin. Tukihenkilö isä on useiden vuosien ajan terveydenhuollon sekä tiedotusvälineiden tarjoama osallistuvan isän malli. (Kaila-Behm 1997, 69-70.)

Kumppani-isä oli valmis ja kypsä isäksi sekä hänellä oli suuri kiinnostus kaikkeen kodin- ja esikoisen hoitoon ja päätöksentekoon osallistumiseen. Isä halusi jakaa vastuun puolison kanssa sopimuksen mukaan. Kumppani-isä saattoi osallistua isyyssomalla ollessaan jopa enemmän lapsen hoitoon liittyviin asioihin kuin puoliso. Isä etsi itse aktiivisesti tietoa, jolloin suhtautuminen ammatti-ihmisiin oli kriittinen.

Kumppani-isä saattoi olla ”kakkosäiti –isä”, joka toimi omalla tavallaan toisena esikoisen vanhempana. (Kaila-Behm 1997, 71.)

Perheenpää isä oli myös valmis, kypsä isäksi sekä erityisen vastuullinen perheen elättäjä. Perheenpää isä oli hyvin kiinnostunut kaikkeen päätöksentekoon, mutta vähäisesti konkreettisten kodin ja esikoisen hoitoon osallistumiseen. Kiinnostus kohdistui vastuuseen perheen elättämisestä ja sitä kautta omasta työstä. Isä päätti kaikki perheen isot asiat, jolloin puolisolle jäi vastuu hoidosta ja kotitöistä. Isällä ei ollut aikaa hoitaa esikoista työkiireiden takia. Terveystenhoitajat kuvasivat perheenpää isää ”äidin valmentajaksi” tai ”kodin valtiaaksi”. Isä päätti usein puolison puolesta. (Kaila-Behm 1997, 71-72.)

Isien ja terveydenhoitajien mukaan isät valitsevat itse jonkun näistä tavasta isänä olemiselleen. Isät kertoivat myös, että äitiyshuollon työntekijät, puoliso ja läheiset asettivat heille jonkun näistä tavasta olla isä. Kaila-Behm (1997) toteaa, että terveydenhoitajat toivoivat kaikkien isien olevan joko tukihenkilö-, kumppani- tai perheenpää isä, koska nämä isätyypit olivat terveydenhoitajista helpoimpia asiakkaita. Isän itse valitsema tapa oli yhteydessä puolison, läheisten ja yhteiskunnan asenteisiin sekä kulttuuriin isänä olemisen tapoihin esimerkiksi oman isän kautta. (Kaila-Behm 1997, 67-68, 73.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Tutkimustehtävät

Tutkimuksemme tehtävänä on selvittää sitä, kuinka perhekasvatus kohtaa ensimmäistä lastaan odottavat isät. Lasta odottaville vanhemmille suunnattu perhekasvatus on muodoltaan perhevalmennusta, joten tarkastelemme tulevia isiä perhevalmennuksen suhteen. Tutkimuskohteenaamme ovat ensimmäistä lastaan odottavien isien keskusteluryhmät. Tarkoituksenamme on selvittää sitä, ovatko tulevat isät saaneet keskusteluryhmistä tukea tulevaan vanhemmuuteensa, ja jos ovat, millaista tuki on ollut. Lisäksi haluaisimme tietää, mitä mieltä miehet ovat muun muassa keskusteluryhmän tärkeydestä, tarpeellisuudesta, tavoittavuudesta ja merkityksellisyydestä. Tarkastelemme myös yleisemmin sitä, mitä mieltä isät ovat heidän asemastaan perhevalmennuksessa.

5.2 Tutkimusmenetelmä

Aineiston keräsimme haastattelemalla. Haastattelu on eräänlaista keskustelua, jossa haastattelija kuitenkin pitää keskustelun kulun ohjia käsissään (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 1997, 204). Vuorovaikutus haastattelutilanteessa ei ole koskaan täysin vapaata johtuen tutkijan ja haastattelijan toisistaan poikkeavista rooleista. Mutta haastattelijan tulisi kuitenkin pystyä rakentamaan haastateltavaan jo etukäteen sellaisen

suhteen, että hän voisi päästä mahdollisimman lähelle haastateltavan elämää ja hänen näkemyksiään elämästä. (Syrjälä & Numminen 1988, 98-99.) Niinpä mekin hahmottelimme mielissämme ennen haastattelua kuvaa haastateltavista miehistä, heidän elämäntilanteestaan ja heidän tuntemuksistaan, jotta paremmin pystyisimme ymmärtämään ja tulkitsemaan heidän maailmaansa.

Haastattelutyypinä käytimme teemahaastattelua. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelu sillä siitä puuttuvat kysymysten tarkka muoto ja järjestys, vaikkakin haastattelun aihepiirit, teema-alueet ovat tiedossa. Teema-alueet ovat toiminnan kannalta niitä alueita, joihin haastattelukysymykset varsinaisesti kohdistuvat. Haastattelutilanteessa teema-alueet ovat haastattelijan muistilistana ja tarpeellisenä keskustelua ohjaavana kiintopisteenä. Tutkijan valitsemien teema-alueiden tulisi olla niin väljiä, että ilmiöön liittyvä rikkaus tulisi mahdollisimman hyvin paljastetuksi. Teema-alueiden pohjalta haastattelijä voi jatkaa ja syventää keskustelua niin pitkälle kuin se on tarpeellista tai relevanttia. (Hirsjärvi & Hurme 1982, 35-36, 41-42.) Teemaluettelon avulla varmistetaan myös se, että kaikilta tutkittavilta saadaan kootuksi periaatteessa samat tiedot (Patton 1990, 283). Relevanttien teemojen avulla tutkimus kulkee oikeaan suuntaan ja hyvä haastattelurunko voi parhaimmillaan avata tutkimuksen analyysin ja tulkinnan (Syrjälä ym. 1994, 86).

Teema-alueita ja haastattelurunkoa tehdessämme päädyimme tekemään myös muutamia melko tarkkojakin kysymyksiä, mikä vie teemahaastattelua strukturoidumpaan suuntaan. Vaikka tutkimusotteemme on kvalitatiivinen, teemahaastattelu käy myös kvantitatiivisesti painottuneen tutkimuksen tekemiseen (Hirsjärvi ym. 1997, 205).

Tarkkojen kysymysten tekemistä teemahaastattelun puitteissa puolsi se, että kaikilla haastattelemlamme miehillä oli periaatteessa samanlainen elämäntilanne; kaikki valmistautuivat ensimmäisen lapsen saantiin. Näin ollen voimme jo etukäteen olettaa saavamme joihinkin kysymyksiin jonkin verran samansuuntaisia vastauksia. Vanhemmuuteen valmentautumisesta on myös olemassa tietoa, eli emme lähteneet tutkimaan aivan uutta ilmiötä, vaikkakin isien omat keskusteluryhmät ovatkin uusi asia. Etukäteistieto mahdollisti etukäteen tarkempien kysymysten tekemisen.

Toisaalta tarkat kysymykset olivat myös meillä hätävarana jos eteemme tulisi tilanne, jossa haastateltavamme eivät jostain syystä puhuisi paljoa tai oma-aloitteisesti. Lisäksi teemahaastattelun luotettavuuden saavuttaminen edellyttää varautumista tarpeeksi useisiin kysymyksiin sekä riittäviin lisäkysymyksiin. Epäonnistuminen

teemaluetteloa ja teema-alueita koskevia kysymyksiä laatiessa heikentää teemahaastattelun sisältövalidiutta. Kysymykset eivät tällöin tavoita haluttuja merkityksiä. (Hirsjärvi & Hurme 1982, 129.)

Muutamista tarkemmista kysymyksistä huolimatta emme kuitenkaan halunneet tehdä täysin strukturoitua haastattelua, sillä halusimme antaa isille myös mahdollisimman paljon tilaa puhua. Emme myöskään seuranneet liian tarkasti kysymysten kulkua paperilta, vaan pyrimme saamaan miehiä itse kertomaan esille ottamistamme asioista, ja myöskin pyrimme tarttumaan miesten sanomisiin johdatellen heitä yhä pidemmälle pohdinnoissaan. Haastattelijan tulisikin tarkkailla haastateltavaansa ja olla aktiivinen kuuntelija, joka paneutuu haastateltavan puheeseen ja tekee seuraavat kysymykset pikemminkin haastateltavan antamien johtolankojen perusteella kuin oman suunnitelmansa puitteissa. Liiallinen omiin teemoihin lukkiutuminen ei toimi, koska haastateltavat voivat puhuvat asioiden vierestä tai keskusteluista saatu tieto voi jäädä hyvinkin niukaksi. (Syrjälä ym. 1994, 86, 136-137.) Herkkyys huomata erilaisia mielenliikkeitä ja vihjeitä, ja niiden pohjalta oman käyttäytymisen säätely on eräs hyvän haastattelijan ominaisuuksista (Syrjälä & Numminen 1988, 96).

Haastattelijalla on siis tietty vapaus edetä spontaanisti keskustelussa (Patton 1990, 283). Haastattelijalle jää vapaus sovittaa kysymysten muoto ja osittain sisältökin henkilön ja keskustelun kulun mukaan (Syrjälä ym. 1994, 138). Teemahaastattelussa täytyy kuitenkin pitää huoli siitä, että haastattelija pysyy tutkimusaiheen ja -ongelmien piirissä. Haastattelija ei yleensä voi mennä aiheisiin, joita ei ole etukäteen laadittu teema-alueisiin. (Patton 1990, 284).

Teema-alueemme ja haastattelukysymyksemme ovat liitteenä. (LIITE 1)

5.3 Tutkimuksen kohdejoukko ja aineiston keruu

Tutkittavamme löysimme Tampereelta ja Ylöjärveltä. Haastateltavia oli yhteensä kahdeksan ensimmäistä lastaan odottavaa miestä. Kuusi miestä oli Tampereelta ja kaksi Ylöjärveltä. Iältään miehet olivat 25-36 -vuotiaita. Miehistä viisi oli avioliitossa ja kolme avoliitossa. Melkein kaikki miehet kävivät töissä. Miesten koulutustausta vaihteli yliopiston käyneistä peruskoulupohjaan. Sekä Tampereen että Ylöjärven miehet osallistuiivat keskusteluryhmään, joka oli Mannerheimin Lastensuojeluliiton järjestämä.

Tampereen miehille kokoontumiskertoja tuli yhteensä viisi, Ylöjärven miehille kuusi. Tampereen isäryhmä oli juuri ehtinyt loppua haastatteluja tehdessämme, Ylöjärven miehillä tapaamiset olivat noin puolessa välissä.

Haastateltaviamme kohtaan liitimme muutamia toiveita. Toivoimme saavamme tutkimukseemme mukaan sellaisia miehiä, jotka olisivat jo sen verran pitkällä ”raskaudessaan” että olisivat ehtineet käydä neuvolan järjestämässä perhevalmennuksessa. Perhevalmennuskokemuksen kautta toivoimme saavamme hieman vertailupohjaa isäryhmien toimivuuteen ja merkitykseen.

Toinen toiveemme liittyi siihen, että haluamamme miehet eivät olisi vielä synnytystä kokeneet. Ajattelimme, että jo pienikin aika vauvan kanssa voisi jollakin tavalla vaikuttaa miesten vastauksiin kun heillä olisi jo jonkinlaista tuntumaa siihen, millaista on olla isä.

Tarvitsemiemme miesten löytämisessä meillä oli suurena apuna Tampereen isäryhmän vetäjä. Hänen kauttaan saimme miehiin yhteyden. Vetäjä lupasi puolestamme kysyä alustavasti ryhmänsä miehiltä, olisivatko he kiinnostuneita tai halukkaita osallistumaan tutkimukseemme. Sama vetäjä oli myös viime vuoden loppupuolella vetänyt samanlaista toista keskusteluryhmää. Kysyimmekin häneltä, voisiko hän ottaa yhteyttä myös näihin aikaisemmassa ryhmässä olleisiin miehiin ja hieman kartoittaa tilannetta, olisiko heistä kukaan innostunut tulemaan haastateltavaksi.

Hyvin pian saimme vastauksen vetäjältä, että ainakin kuusi isää oli lupautunut haastatteluun. Kaksi heistä oli aikaisemmassa ryhmässä olleita ja loput, neljä miestä olivat toisesta, hiljattain loppuneesta ryhmästä. Perhevalmennuksessa miehistä oli käynyt kaksi. Lasten tulevat syntymäajat vaihtelivat maaliskuun ja elokuun välillä.

Myöhemmin saimme selville, että myös Ylöjärvellä, Tampereen kupeessa, on käynnissä vastaavanlainen isäryhmä. Niinpä saatuamme yhteyden Ylöjärven Mannerheimin lastensuojelu liiton isäryhmän vetäjään, hänen avustuksellaan saimme vielä kaksi miestä lisää mukaan tutkimukseemme. Näistä miehistä toisella laskettuaika oli maaliskuussa, toisella toukokuussa ja he molemmat olivat käyneet perhevalmennuksessa.

Saatuamme alustavat lupaukset haastatteluille ja miesten puhelinnumerot ohjaajilta, aloimme soitella itse miehille ja sopia heille sopivia aikoja ja ajankohtaa haastatteluille. Miehet olivat hyvin halukkaita tulemaan haastateltaviksi. Kävimme kaksi eri reissua Tampereella ja molemmat matkat olivat hyvin antoisia ja mukavia. Haastattelut kestivät keskimäärin reilusta puolesta tunnista vajaaseen puoleentoista

tuntiin. Lähes kaikki kertoivat hyvin vuolaasti kysymistämme asioista ja juttua riitti ilman varsinaisia kysymyksiäkin. Aineistoa haastatteluista kertyi runsaasti. Haastattelujen sujuvuus lisäsi tunnetta siitä, että tämän päivän miehille ei todellakaan ole niin kovin vaikeaa keskustella perhettä, lapsia, puolisoa tai miehisyttä koskevista asioista ja vielä naisten kanssa.

Haastattelut teimme yhdessä, sillä sillä tavoin uskoimme saavamme tilanteesta enemmän irti kun aikaa ja energiaa jäi kysymysten esittämisen lisäksi myös kuunteluun ja tarkkailuun sekä mukavan ilmapiirin luomiseen. Ja käytännössä taktiikkamme myös toimi hyvin sillä haastattelutilanteista muodostui hyvin rentoja ja leppoisia joissa kummankaan osapuolen ei tarvinnut jännittää turhia. Toisaalta hätäilimme hieman turhaankin tilanteiden sujuvuutta sillä kaikki miehet osoittautuivat erittäin mukaviksi ja innostuneiksi, joiden kanssa keskustelu syntyi kuin itsestään ja juttelu tuokioista jäi erittäin mukavia muistoja. Kukaan miehistä ei myöskään tuntunut vierastavan sitä, että vastassa oli kaksi naispuolista henkilöä jotka herkeämättä katsoivat pöydän toiselta puolelta.

Teemahaastattelu tutkimusmenetelmänä oli mielestämme toimiva. Vaikka miehet osoittautuivatkin hyvin puheliaiksi, oli kuitenkin hyvä että meillä oli valmiina tiettyjä teema-alueita joihin halusimme vastaukset. Miesten innokas ote jutusteltuun johti myös siihen, että usein keskustelu lähti rönsyilemään liikaakin. Tällöin oli helpompi palata varsinaisiin tutkimusaiheisiin. Myös myöhemmin aineiston analyysi vaiheessa oli helpompi löytää ja pureutua olennaisiin seikkoihin kun aineistossa ei ollut niin paljon ”ylimääräistä” asiaa.

Nauhoitimme haastattelut. Vaikka kaikkia haastatteluja ei oltu tehty, aloimme kuitenkin purkamaan jo käsissämme olevia haastatteluja litteroimalla ne tekstimuotoon. Olimme innostuneita alkamaan purkaa reissumme tuotoksia ja halusimme myös alkaa varmistamaan sitä, että haastattelut olivat onnistuneet kokonaisuutena. Päätimme purkaa keskustelut suurin piirtein sanasta sanaan, sillä litterointi mahdollistaa haastatteluihin nopean ja jatkuvan paluun tulkinnan ja johtopäätösten teon aikana (Syrjälä ym. 1994, 140). Litteroinnin avulla myös säilytetään aineiston rikkaus ja sen moniulotteisuus (Alasuutari 1993, 68).

5.4 Aineiston analyysi

Kvalitatiivisen aineiston analyysi tapahtuu osittain samanaikaisesti aineistonkeruun kanssa joten kenttätyön ja aineiston analyysin välinen raja on hyvin liukuva. Myös aineiston järjestäminen on jo osa analyysiä. Kvalitatiivisen aineiston analysoinnissa yhdistyvät sekä analyysi että synteesi. Kerätty aineisto hajotetaan käsitteellisiksi osiksi, jonka jälkeen synteessin avulla osat kootaan uudelleen tieteellisiksi johtopäätöksiksi. (Grönfors 1982, 145, 155.) Laadullisessa analyysissä aineistoa tarkastellaan usein kokonaisuutena (Alasuutari 1993, 21).

Hirsjärvi ym. (1997) toteaa, että kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineiston järjestely on suuri työ. Aineiston käsittely ja analysointi täytyisi myös aloittaa mahdollisimman pian aineiston keruun jälkeen sillä tällöin aineistoa voidaan vielä tarvittaessa täydentää tai selventää. (Hirsjärvi ym. 1997, 217, 219.) Myös Marshall & Rossman (1994) toteaa, että kvalitatiivisen aineiston analyysiprosessi on ”sotkuista” ja aikaa vievää, mutta se on myös samalla luovaa ja kiehtovaa toimintaa. Analyysin avulla luodaan järjestystä ja rakennetta siihen massiiviseen aineisto määrään, mitä ollaan kerätty. (Marshall & Rossman 1994, 111.)

Kvalitatiivinen analyysitapa on induktiivista, syventymistä aineiston yksityiskohtiin ja erityisyyksiin, oleellisten luokkien, ulottuvuuksien ja yhteyksien löytämiseksi. Mahdollisimman monipuolista empiiristä aineistoa etsittäessä on aina mahdollisuus tehdä odottamattomia havaintoja, jotka saattavat muodostua varsin merkittäviksi analyysivaiheessa. Kvalitatiivinen analyysi siis hyödyntää myös epätavallista ja yllättävää ainesta, samoin kuin mahdollistaa keskiverrosta poikkeavien havaintojen analyysiin mukaan ottamisen. (Grönfors 1982, 147-148.)

Kvalitatiivisen analyysin etenemistä voidaan kuvata spiraalimaisella kuviolla (Hirsjärvi ym. 1997, 219). Myös Dey (1993) kuvaa analyysin etenemistä spiraalimaiseksi sekä toistuvaksi prosessiksi. Se tarkoittaa sitä, että kaikki analyysin vaiheet - lukeminen, aineiston järjestely, aineiston luokittelu - ovat jatkuvasti vuorovaikutuksessa keskenään jolloin palaamista jo ohitettuihin vaiheisiin tapahtuu. (Dey 1993, 264-265.)

Kvalitatiivisen analyysin lähtökohtana on aineiston jatkuva lukeminen. Tuntemalla aineiston hyvin, se avautuu tutkijalle helpommin. (Marshall & Rossman

1994, 113; Eskola & Suoranta 1998, 152.) Niinpä mekin lähdimme aluksi vain lukemaan aineistoa että pääsisimme siihen sisälle ja tulisimme sinuiksi tekstin kanssa.

Teemahaastattelun aineistoa voidaan lähteä tarkastelemaan teema-alueista käsin (Hirsjärvi & Hurme 1982, 116). Syrjälä ym. (1994) toteaa, että karkeiden luokkien tai teemojen hahmotuttua niitä voidaan tarkentaa osakategorioiksi. Samalla kategorioita aletaan vertailemaan: etsitään asiayhteyksiä tai mahdollisia ristiriitaisuuksia. (Syrjälä ym. 1994, 89.) Asioiden kategorisointi tai luokittelu on välttämätöntä kaaoksen estämisen vuoksi. Todellisuuden moninaisuuden yksinkertaistaminen on kvalitatiivisen aineiston analysoinnin keskeisimpiä periaatteita. (Patton 1990, 382.)

Myös me lähdimme tarkastelemaan aineistoa teema-alueista käsin. Etsimme ja merkkasimme teksteistä kunkin haastattelun teema-alueen sisältämät asiat erikseen, jonka jälkeen lähdimme tarkastelemaan kutakin haastattelua teema kerrallaan. Tarkastelimme sitä, millaisia teema-alueiden kannalta keskeisiä asioita nousee esiin. Sen jälkeen lähdimme tarkastelemaan kaikkien haastattelujen teemoja yhdessä kokonaisuutena. Pyrimme muodostamaan kokonaiskuvan siitä, millainen kokonaisuus kysymistämme asioista muodostui. Syrjälä ym. (1994) toteaa, että teemahaastattelussa yhteen teemaan liittyvät keskustelut näyttävät aluksi muodostavan selkeän luonnollisen kokonaisuuden. Ja usein teemakokonaisuudet myös pysyvät omina tulkintayksikköinä. Keskustelujen sisälle voi kuitenkin muodostua myös useita ajatuskokonaisuuksia, jotka tutkija jäsentää lukiessaan ja tulkitessaan aineistoa. (Syrjälä ym. 1994, 143.)

Kokonaiskuvan hahmottamisen lisäksi kiinnitimme huomiota erityisesti eriäviin mielipiteisiin tai tarkastelutapoihin. Pyrimme purkamaan ja tulkitsemaan teemoista nousevia asioita varoen muuttamasta isien omia sanomisia ja merkityksiä. Tulkinalla tarkoitetaan empiirisesti tavoitettujen merkityssuhteiden auki purkamista (Varto 1992, 64). Tutkija pohtii analyysin tuloksia ja tekee niistä omia johtopäätöksiä (Hirsjärvi ym. 1997, 221). Tutkija joutuu tulkinnan kuluessa monessa kohtaa luottamaan pelkään intuitioon niiden ohjeiden ohella, joita tulkinnasta yleensä voidaan antaa (Varto 1992, 64).

Tulkintaa tulisi seurata ymmärtäminen. Ilman sitä käsitys tutkimuskohteesta kokonaisuutena jää tavoittamatta. Tulkinassa esiin tulleet asiat eivät itsestään nivoudu yhteen vaan ne on erikseen ja tarkoituksella yhdistettävä yhdeksi kokonaisuudeksi, merkitysyhteydeksi. Ymmärtäminen on näin tutkimuskohteen uudeksi kokonaisuudeksi luomista. (Varto 1992, 64.) Syrjälä ym. (1994) toteaa, että merkityksiä yhdistämällä tutkija selkeyttää tutkimustaan ja auttaa lukijaa mieltämään tulokset (Syrjälä ym. 1994,

145). Tutkijan tulisi pohtia, mikä on saatujen tulosten merkitys tutkimusalueella, mutta myös sitä, mikä laajempi merkitys tuloksilla voisi olla (Hirsjärvi ym. 1997, 222).

Varto (1992) toteaa, että kaikki laadullinen tutkimus tapahtuu elämismaailmassa, mikä merkitsee sitä, että tutkija on osa sitä merkitysyhteyttä, jota hän tutkii. Se on puolestaan edellytys laadullisen tutkimuksen tekemiselle, koska laatujen ymmärtäminen on mahdollista vain siinä kontekstissa, jossa niillä on merkitys. Koska tutkija ei voi päästä elämismaailman ulkopuolelle, hänen oma tapansa ymmärtää tutkimuskohdettaan vaikuttaa koko ajan hänen tutkimuksessaan. (Varto 1992, 26.) Niinpä aineiston analysoinnin tärkeimpänä välineenä on tutkija itse.

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

6.1 Isäryhmän kuvailua

Haastateltavat miehet kokosimme Tampereen ja Ylöjärven MLL:n järjestämistä isäryhmistä. Tampereen isäryhmä kokoontui yhteensä viisi kertaa joka viikko kahden tunnin ajan. Kaikki haastateltavat miehet olivat mukana joka kerta. Ylöjärven isäryhmä kokoontui yhteensä kuusi kertaa, mutta haastatteluja tehdessä isäryhmä oli vielä menneillään ja toinen miehistä oli käynyt vasta kolme kertaa, toinen taas neljä kertaa. Ylöjärvellä kokoonnuttiin aluksi kahtena viikkona peräkkäin kahden tunnin ajan, jonka jälkeen tapaamiset jatkuivat kuukauden välein. Molemmat ryhmät sopivat ylimääräisen kokoontumiskerran sitten kun kaikkien miesten lapset olisivat syntyneet. Tähän tapaamiseen miehet tulisivat yhdessä vauvojensa kanssa.

Tampereen isäryhmässä käsiteltävät asiat liittyivät pääasiassa raskausvaiheisiin, parisuhteeseen, synnytykseen ja lapsen hoitoon. Pääpaino oli synnytystä edeltävissä ja synnytyksen jälkeisissä asioissa. Muita aiheita, mitä ryhmässä keskusteltiin olivat esimerkiksi isyysvapaaseen ja vakuutuksiin liittyvät taloudelliset asiat. Ohjelmaan kuului myös yhdellä kerralla tutustumiskäynti Tampereen yliopistollisen keskussairaalan vastasyntyneiden osastolle. Lisäksi ryhmässä tehtiin joitain harjoituksia.

Ylöjärven isäryhmässä käsitellyt aiheisällöt vastasivat suurelta osin Tampereen ryhmän sisältöä. Ylöjärvellä kuitenkin keskusteltiin synnytyksestä ja siihen liittyvistä asioista enemmän kuin Tampereella. Lisäksi Ylöjärven isäryhmässä puhuttiin muun muassa koliikkivauvoista sekä opetettiin vauvahierontaa. Konkreettista toimintaa Ylöjärven ryhmässä oli vähemmän kuin Tampereen ryhmässä.

Kummankin ryhmän vetäjällä oli etukäteen laadittu jonkinlainen ohjelmarunko siitä, kuinka ryhmissä edettäisiin ja mistä aiheista siellä milloinkin puhuttaisiin. Ohjelmarunko oli kuitenkin suunniteltu väljäksi siten, että se jättäisi tilaa miesten omille kiinnostuksen kohteille ja miesten itse esiin nostamille aiheille. Jos joku asia painoi jonkun mieltä, voitiin valmiista keskusteluaiheesta joustavasti poiketa ja selvittää sydämen päällä olevat asiat. Yleensä vetäjät aluksi pohjustivat tilaisuutta jonkin tietyn teema-aiheen mukaisesti, mutta sen jälkeen jutustelut lähtivät kulkemaan myös miesten omien kysymysten ja ajatusten kautta.

”...siellä käsiteltiin vaikea eritellä, me puhuttiin niin yleisesti, mitä kullekkin tuli mieleen...puhuttiin niin yleisellä tasolla, tai siis me puhuttiin vaikka mitä. Tosiaan kun ihmiset kysyi, tai ihmiset sai kysyä sillai aina mikä painoi mieltä just sillon.” (Petri 29, Tampere)

Jotkut miehet kuvasivat tilannetta välillä liiankin spontaaniksi ja rönsyileväksi, jolloin asioiden syvälinen käsittely tuntui jäävän pintapuoliseksi. Muutama mies olisi kaivannut hiukan jäsennellympää tai opettavampaa otetta ryhmän vetäjältä.

”Entisenä opiskelijana tavallaan oisin ehkä kaivannut hiukan jäsennellympää otetta. Eli siis sillai, se rönsyili liikaa jossain vaiheessa sillai että. Juttu oli vaan semmosta. Se jäi loppujen lopuksi aika pinnalliseksi. Jos sillä vetäjällä olisi ollu joku selkee ohjelma joka kerralla tavallaan, jota se olis voinu joustaa. Nyt se oli sillai, että saatettiin jutella vaipanvaihdosta, ja tota alku raskaudesta. Se niinku hyppi hirveesti...” (Petri 29, Tampere)

Kaikki miehet olivat tulleet ryhmään omasta vapaasta tahdostaan. Kotoa puolison puolelta ketään ei oltu pakotettu tai painostettu. Osa miehistä oli huomannut itse lehdestä ilmoituksen isäryhmästä. Muutaman miehen puoliso puolestaan oli huomannut lehti-ilmoituksen ja puoliso oli sitten kysynyt mieheltään, haluaisiko hän lähteä mukaan toimintaan. Yksi mies oli tullut ryhmään kaverinsa kysymänä ja kannustamana. Ylöjärven miehet taas saivat tietoa isäryhmästä erään perhevalmennustilaisuuden yhteydessä ja he ilmoittautuivat mukaan paikanpäällä. Miesten omaa innostusta ryhmää kohtaan kuvaa se, kun eräs mies totesi, että häntä olisi harmittanut kauheasti jos ei olisi hoksannut koko ilmoitusta.

Useat miehet kertoivat lähteneensä katsomaan uteliaisuuttaan ja mielenkiinnosta, mitä isäryhmä oikein olisi. Kaikki sanoivat myös tullessaan ryhmään

joko tiedon tarpeen vuoksi, rauhoittaakseen mieltänsä tulevasta tai halusta saada jutella samassa elämäntilanteessa olevien miesten kanssa. Jotkut miehet näkivät myös syvällisempiä tarkoitusperiä ryhmään osallistumiselleen. Eräs mies pohti laajemminkin isyyden ja isän roolin muutoksia, sitä kuinka nykyajan isä saa olla hellä ja rakastava. Hän totesi, että tällainen isäryhmä voisi tarjota erinomaisen mahdollisuuden saada etukäteen hieman tuntumaa tulevassa olevasta elämänmuutoksesta ja erilaisista siihen liittyvistä asioista.

”...isyys on nykyään sellanen että sehän no ei missään nimessä saa sanoa että muotijuttu mutta isätkin uskaltaa olla isä nykyään niitten ei tarvii olla semmosia tiettyjä roolimalleja että saa olla myös hellä ja pehmyt ja lapsen kans saa itkeä ja jopa tanssia balettia niin mun mielestä tuo on sellanen ensiaskel että se rohkasis olemaan semmonen hellä ja miehen malli ilman sitä että täytyy olla tavattoman suuri ja semmonen karski niin...miksei sitten ennen sitä lapsen syntymää ois kaikilla mahollisuus käydä tavallaan tutustumassa siihen tilanteeseen mikä siinnä tulee sitten.” (Mikko 29, Tampere)

Isäryhmää kohtaan esitettiin joitakin odotuksia. Tiedon saanti oli yksi suurimmista odotuksista. Tietoa haluttiin, koska tulossa oli ensimmäinen lapsi eikä kokemusta lapsen saannista näin ollen ollut. Eräs mies odotti saavansa vastauksia niihin kysymyksiin mitä hänelle tulee mieleen, tai ainakin tietoa siitä, mistä vastauksia voisi lähteä hakemaan.

Yksi mies mainitsi haluavansa saada jotain muutakin kuin käytännön tietoa. Hän kaipasi tietoa isäksi tulemisen ja olemisen psykologisesta puolesta.

”... odotukset oli oikeestaan se, että siellä selvitettäisiin muuta kuin teoreettinen odotusaika, eli sen minkä pystyy lukee lehdistä ja kirjoista. Että siellä puhuttaisiin enemmän niinku siitä isäksi tulemisesta ja mitä se tarkoittaa. Ne oli ne odotuksesta. Kyl ne niinku ihan täytti odotukset siin mielessä et se ei ollu semmonen, et se vetäjä oli ihan tarkotuksella rajannu pois hirveen faktan, jonka tosiaan muualtakin. Isät pysty keskustelemaan keskenään.” (Petri 29, Tampere)

Ylöjärven miehille oli perhevalmennustilaisuudessa jo kerrottu, millaisia aiheita isäryhmässä tultaisiin käsittelemään. Niinpä toisen miehen odotuksiin liittyi vauvahieronnan opettelu. Tähän odotukseen sisältyi myös jo kaipuu ja toive päästä koskemaan omaa vauvaa ja tutustumaan uuteen tulokkaaseen. Mies piti vauvahierontaa erityisen tärkeänä miehen ja lapsen vuorovaikutuksen syntymisessä.

”No tota ... en että ehkä mun mielenkiinnon herätti siinnä lähinnä se että siinnä oli se vauvahieronta mä luulen et se on se mikä sai mut niinku innostuun et sitä mä niinku kaikkein eniten siinnä odotan. Et se on just kuulemma kun naiset saa niinku imettämällä varsinkin sitä läheisyyttä sitä lapseen niin se on laillaan miehen tapa sit ...” (Lauri 29, Tampere)

Odotukset eivät liittyneet vain isäryhmän sisältöihin vaan myös työtappaa kohtaan esitettiin odotus, että joka kerralle olisi selkeä ohjelmarunko siitä mistä puhutaan tai

mitä tehdään. Työtapoihin liittyi myös toive, ettei ryhmä olisi luentomainen, koska se ei motivoisi pitkän työpäivän jälkeen.

”...toivoin, ettei se ole kauheen luentomainen, että mä saan ihan tarpeeks kuunnella toisten luentoja kun töissä, mut ei se ollukkaan semmonen. Niinku mä ajattelinkin, että ei ne voi tehdä semmosta, että työpäivän jälkeen pistää istumaan kahdeks tuntii saliin ja näyttää slaideja siellä. Että se on muutenki tota noin aika raskasta, ei se ollut semmosta ollenkaan. Toiveet täytyy.” (Kalevi 29, Tampere)

Ennakkoluuloja ryhmää kohtaan ei juuri kukaan kertonut omaavansa. Eräs miehistä kuitenkin kertoi pelänneensä, että ryhmässä leikittäisiin nukkien kanssa. Se olisi ollut hänen mielestään älytöntä.

Kaiken kaikkiaan useimmilla miehillä ei ollut minkäänlaisia odotuksia, toiveita tai ennakkoluuloja ryhmää kohtaan, vaan he olivat lähteneet ryhmään avoimin mielin katsomaan mitä tuleman pitää. Koska kukaan miehistä ei ollut aikaisemmin kuullut isäryhmistä eikä heillä ollut ketään tuttuja, jotka olisivat käyneet vastaavassa ryhmässä, ei heillä näin ollen ollut selkeää käsitystä, mitä ryhmässä tapahtuisi. Tästä syystä he eivät myöskään osanneet odottaa, toivoa tai pelätä mitään erityistä. Ja niillä miehillä, joilla odotuksia oli ollut, sanoivat että ne olivat myös täyttyneet.

6.2 Isäryhmän arviointia

6.2.1 Ilmapiiri

Isäryhmän toiminta molemmissa ryhmissä rakentui keskustelujen ympärille. Kummassakin ryhmässä myös keskusteltiin paljon. Keskustelu oli vapaata ja se virittäytyi hyvin spontaanisti, ilman suurempia ryhmän vetäjän alustuksia. Juttua riitti aina niin paljon, että miehet totesivat ajan loppuvan joka kerta kesken.

Miehet tykkäsivät todella paljon siitä, että ryhmässä keskusteltiin runsaasti. Miehet näkivät keskustelut ainutlaatuisina tapahtumina, sillä vaikka tietoa saisi mistä tahansa muualtakin, on toisten miesten omakohtaiset kokemukset ja kertomukset paljon mukavampia ”oppimistapahtumia”. Lisäksi keskustelut eivät jääneet vain pelkkään kokemustenvaihtoon, vaan samalla esille tuli tärkeää tietoa.

"Tottakai, kaikki nuo asiat, jos haluaa, niin löytää kirjoista ja lehdistä. Vaikka kuinka paljon, kyl niinku sanoin tietoo löytyy. Mut mun mielestä se on erittäin paljon miellyttävämpää ja kuulet mitä muut kysyy ja kuulet muut vastaa, sä saat paitsi toisen mielipiteitä ja sä myös saat vastauksia. Paitsi myös miltä muista tuntuu, eli mutu-vastauksia, mutta ihan myös informatiivisia vastauksia. Että se oli mun mielestä erittäin hyvä." (Kalevi 29, Tampere)

Isäryhmän tapaamisia miehet kuvailivat epävirallisiksi, rennoiksi, avoimiksi, vapaamuotoisiksi ja miellyttäväiksi, joissa vallitsi välitön tunnelma. Jokainen mies kuvasi ilmapiiriä myös erittäin avoimeksi, mikä mahdollisti arkaluontoistenkin asioiden puhumisen, jos sellaisia asioita oli mielen päällä. Ryhmään oli mukava mennä tietäen saada keskustella muiden miesten kanssa ja kuulla heidän ongelmistaan ja mieltä askarruttavista asioista.

"... ne oli yllättävänkin avomielisiä. Siellä oli semmosia ihmisiä, jotka ei oo ikinä ennen nähny toisiaan ja heti alettiin puhumaan aika avoimesti semmosista jutuista, mitkä itteä on vaivannu, vaimoista, semmosista että." (Petri 29, Tampere)

"kyllä sinne oli ihan kiva mennä joka kerta ja tota se oli sitten tavallaan kiva kun sitten kuuli mitä niinku muut minkälaisia ajatuksia muilla siellä isillä on sitten että ja minkälaisia ongelmia niillä on ja mihin ne haluais niinku selvyyttä kysellä siellä sitten." (Tommi 33, Tampere)

Ryhmän pieni koko vaikutti yhden miehen mielestä siihen, että ryhmässä oli helppo puhua ja avautua.

"...ehkä se on just kun se ryhmä on niin pieni niin se on sen takia niin semmonen lepposa, sanotaan et mun mielestä siel ainaki ihmiset osaa sanoo mielipiteensä uskaltaa sanoo mielipiteensä ettei niitten tarttee sitä pelätä eikä hävetä." (Lauri 29, Ylöjärvi)

Toisaalta taas suuremmissa ryhmässä nähtiin olevan etuja pienempään nähden. Miesten lukumäärän kasvaessa myös erilaiset näkökulmat ja mielipiteet lisääntyvät ja se tuo lisäväriä keskusteluihin.

"... mut ehkä mun mielestä siinä pikkasen se ryhmä kärsiikin ehkä siitä että siel on niin vähän, se on niin pieni se ryhmä et se vois olla värikkäämpää se touhu siellä ja vois tulla niinku paljo enemmän uusii taikka tuliski ihan varmasti uusii näkökantoja jos siel ois enemmän porukkaa et aika suppeekshan se jää noin pienellä osanotolla." (Tommi 33, Tampere)

Eräs mies puolestaan totesi, että mukavan ja avoimen ilmapiirin syntyyn vaikutti se, että kaikki miehet olivat vieraita toisilleen, jolloin tiesi ettei mahdollisesti tule enää koskaan näkemään toisia. Tällöin pystyi huolettomammin tai avoimemmin puhumaan ja kysymään erilaisista asioista.

”... se oli sillä tavalla erikoinen tilanne sinänsä. Mun mielestä kukaan ei arkaillu sanoa, vaikka olis ollu semmonen tunkeilehvahko. Ehkä se just vaikutti se tietoisuus, et se on vaan ne. Ettei välttämättä sen jälkeen ei tavata kauheesti. Oli varaa olla hirveen avomielinen...” (Petri 29, Tampere)

Ryhmästä nousi myös esille vastakkaisiakin mielipiteitä. Ainakaan ”arimpien” asioiden jakaminen toisten vieraiden ihmisten kanssa ei olisi välttämättä helppoa tai luontevaa.

”Puhuttiin paljon toki siellä ja ihan arkojakin asioita mutta kuitenkin siinä on osa oli niin vieraita ihmisiä että ei nyt ihan semmosia kaikista niitä kuumimpia juttuja ei kuitenku siinä on niin moni toisilleen tuntematon ihminen loppujenlopuks niin kyllä siinä semmonen jonkunlainen muuri on kaikkien ympärillä että semmonen enempi tutun kanssa saattaa tulla puhuttua enempi.” (Mikko 29, Tampere)

Hänen mielestä riittää jos on yksi hyvä ystävä, jolle voi kertoa henkilökohtaisimmatkin asiat. Hän myös pelkäsi, että omat asiat voisivat lähteä kulkemaan eteenpäin ryhmästä. Joku mies myös koki ettei vieraiden ihmisten kanssa oikein osannut puhua. Useimmat miehet eivät myöskään kokeneet henkilökohtaista tarvetta puhua kaikista syvimmistä sielun syövereistään tai eivät vain halunneet tehdä sitä vaikka jotain arkaakin asiaa olisi ollut mielen päällä.

Yleisesti ottaen oltiin erittäin tyytyväisiä ryhmän ilmapiiriin ja suurin osa miehistä koki pystyneensä puhumaan avoimesti kaikista haluamistaan asioista. Sellaisistakin asioista, joista kotona puolison kanssa ei tule puhuttua tai ei halua puhua. Tällaisiksi asioiksi mainittiin esimerkiksi puolison mielenmuutokset, asioiden pyöriminen naisen ympärillä ja yleensäkin naisen tunneherkkyyteen liittyvät asiat, jotka miehet kokivat joskus hyvinkin raskaaksi. Useat miehet pelkäsivät loukkaavansa vaimon tunteita, jolloin mieltä painavista asioista ei välttämättä halunnut puolisolle kertoa. Isäryhmässä pääsi puhumaan ja käsittelemään omia tunteita.

”...ja se tota tommonen ryhmä oli semmonen tavallaan tilaisuus isille purkaa itseään, koska ainaki meidän ryhmässä tuntu että pelkää just sitä, et varoo niin kauheesti vaimon tunteita, niin pitää ittellään kaikki. Jos on itellään jotain sellasta ajateltavaa joka painaa mieltä, niin ei kerro välttämättä.” (Petri 29, Tampere)

”...juuri nämä mielenmuutokset tai siis tämmöset kun toinen oikuttellee tai käyttäytyy tosi hankalasti tai miksi mua ei oteta huomioon että miksi vaan kaikki pyörii tavallaan joskus, ei toki koko ajan aika itsekkäästi sen odottavan äitin ympärillä ja tämmösiä ei halua sitten kotona keskustella koska jos on muutenki niinku nimikin on raskaana niin se on silloin raskaana se olo niin silloin haluaa ymmärtää paljo enempi toista että nielee silloin ommaa pahhaamieltä pois.” (Mikko 29, Tampere)

Lisäksi ryhmässä saattoi esiintyä pientä miesten välistä vitsailua ja huumoria, mitä yhden miehen mukaan naiset tai vaimot ei välttämättä ymmärtäisi vitsinä.

Edellisten seikkojen lisäksi ryhmässä puhutuista vaikeista asioista miehet mainitsivat esimerkiksi parisuhteeseen ja seksiin liittyvät asiat: *”parisuhdehan on jo sinänsä pirun vaikea...avioliittokin sitten helevetin vaikea”*. Vaikeat tai arat aiheet eivät kuitenkaan olleet keskusteluissa kovin suuressa roolissa eikä yleensäkään henkilökohtaisista asioista puhuttu paljoa. Vain kaikkein rohkeimmat miehet uskalsivat raottaa oman elämänsä yksityisyyden verhoja. Suurin osa miehistä kertoi myös pystyvänsä puhumaan lähes kaikista asioista puolisonsa kanssa eikä isäryhmässä näin ollen puhuttu paljoa sellaisista asioista, mistä ei olisi voinut myös kotona keskustella.

Isäryhmä tarjosi kuitenkin kaivatun tilaisuuden päästä sanomaan ääneen mieltä kaivertavat asiat ja tuntemukset. Miehet sanoivat, että muiden miesten kanssa juttelu oli helpottavaa ja nämä keskustelut myös antoivat tukea ja helpotusta omaan tilanteeseen kun huomasi, että vastaavanlaisia ongelmia oli esiintynyt myös muilla pareilla.

”... no ehkä se puhuminen ja sitte se asioitten jakaminen sillä lailla kun huomaa et kuitenkaan se ei ookaan meidän parisuhteessa pelkästään että se on melkein kaikilla että meillä ei oo mitenkään poikkeava että kaikilla naiset on joskus hankalia ja itestä tuntuu ettei ossaa tehdä mitään oikein, ei ossaa syödä oikein ei ossaa lukee oikeeta kirjallisuutta...” (Mikko 29, Tampere)

6.2.2 Sisältö

Ryhmissä käsiteltyjä ja esiin tulleita asioita pidettiin hyvinä. Aiheet tuntuivat myös mielenkiintoisilta koska ne olivat uusia, sillä vain muutamalla oli ennakkoon joitain asioita tiedossa: *”että mikään ei ole itsestään selvyyttä, totaalisen uutta, annetaan sinulle pieni mytty käteen ja sanotaan että miten sinä pidät sitä kädessä”*. Kukaan ei juurikaan osannut sanoa mitään, mitä aiheita tai mitä muuta vaille ryhmä olisi jäänyt. Siihen varmasti vaikutti se, ettei miehillä ollut ollut juuri odotuksia tai toiveita etukäteen. Aiheiden tarkastelu miesten näkökulmasta sai myös kiitosta.

Jonkin verran esitettiin myös kritiikkiä. Jotkut miehistä pitivät epäkohtana sitä, että miesten lasketut ajat vaihtelivat suuresti, jolloin yhdessä käsiteltävät aiheet eivät aina olleet kaikille miehille ajankohtaisia. Toisaalta taas yksi mies piti sitä rikkautena, että jokainen mies on niin eri tilanteessa. Tällöin pääsee seuraamaan koko kirjon odotuksesta syntymään kun jokainen esittää kysymyksiä juuri omasta tilanteestaan käsin.

Ylöjärven miehistä yksi puolestaan mainitsi epäkohdaksi sen, että isäryhmän asiat sotkeutuivat liikaa synnytysvalmennuksessa käsiteltäviin aiheisiin, jolloin näissä

molemmissa käsiteltiin samoja asioita. Hänen mielestä myös ryhmässä käsiteltiin liikaa itsestään selviä asioita. Tällaisiksi asioiksi hän mainitsi muun muassa parisuhteen hoitoon liittyvät asiat. Eräs mies myös arveli, että monet eivät varmaan olleet saaneet paljoa uutta tietoa.

Erään isän mielestä keskityttiin liikaa odotusaikaan ja siihen, minkälaiset tuntemukset silloin vallitsevat, jolloin lapsen syntymä ja siihen liittyvät asiat jäivät vähemmälle. Tämän miehen ajatuksiin vaikutti varmasti se, että hän oli ”odotuksessaan” melko pitkällä, jolloin raskausaikaan liittyvät tuntemukset olivat jo tuttuja hänelle. Lisäksi hän oli lukenut näihin asioihin liittyvää alan kirjallisuutta paljon.

Suurin osa miehistä oli myös tyytyväinen keskustelulähtöiseen toimintaan, jolloin konkreettinen toiminta jäi vähemmälle. Konkreettisiksi harjoituksiksi, mitä ryhmissä oli ollut, miehet mainitsivat vaipan vaihdon, kapaloinnin, vauvan oikean nostotavan, nukuttamisen, vastasyntyneen kylvettämisen ja vauvahieronnan otteiden opettelun, sekä vierailun Tampereen yliopistollisessa keskussairaalassa.

Muutama mies olisi toivoi enemmän konkretiaa. Sellaista, mikä liittyisi käytännönläheisemmin tulevaan isyyteen. Yhden miehen toiveeseen varmasti vaikutti se, että hän oli lähtenyt ryhmään mukaan lähinnä vauvahieronnan innoittamana mutta se oli vasta edessäpäin. Niinpä hänen malttamaton odotuksensa sitä kohtaan heijastui toiveeksi saada lisää muitakin konkreettisempia juttuja ryhmään.

Kuitenkin suurin osa miehistä ei kaivannut sen enempää konkreettisia harjoituksia kuin mitä oli ollut, koska miehet arvelivat, että vauvan synnyttyä käytäntö tulisi opettamaan vauvan hoitoon liittyvät asiat tai siksi, etteivät miehet kokeneet esimerkiksi nukkien kanssa harjoittelua mielekkäänä.

”No emmä tiedä tota niin ei ei mun mielestä siinä varmaan niin tarteis sen enempää oikeestaan olla että mä oon lähinnä sitä mieltä että kai siihen oppii sitten kun tota niin se vauva tulee.” (Kalevi 29, Tampere)

”Ei siellä tarvii nukkien kanssa riehuu.” (Juha 25, Tampere)

6.2.3 Vetäjät

Ilmapiirin synnyssä molempien ryhmien vetäjät saivat osakseen paljon kiitosta miesten keskuudessa. Kaikki miehet kokivat ryhmänsä vetäjän erittäin sosiaalseksi ja ammattitaitoiseksi ihmiseksi. Molemmille vetäjille oli helppo esittää kysymyksiä sekä

heidän kanssaan oli luontevaa keskustella kaikista mieltä askarruttavista asioista: ”*siellä oli helppo kysyä niin sanottuja tyhmiäkin kysymyksiä*”. Lisäksi jos vetäjät eivät jotain asiaa juuri kysyttäessä tieneet, he olivat valmiita etsimään tarvittavan tiedon seuraavalle kerralle

Aikaisemmin oli jo puhetta siitä, kuinka jotkut miehet olisivat toivoneet vetäjältään hieman jäsennellympää otetta keskusteluihin. Suurin osa kuitenkin oli sitä mieltä, että molempien vetäjien tyyli oli hyvä ja sopiva tällaisen ryhmän vetämiseen. Myös käsiteltävät asiat pysyivät hyvin hallinnassa.

”... siis toki hänellä oli joku tietty runko aina kyseiselle kerralle aina omansa ja sitte siitä puheliata sattuu siihen sekaan niin tahto sitten vähä rönsyillä ne mutta kyllä hänellä oli niinku ohjat siinä mielessä että.” (Mikko 29, Tampere)

Tampereen ryhmän vetäjä oli nainen ja Ylöjärven ryhmän vetäjä mies. Ryhmän vetäjän sukupuolella ei ollut suurta merkitystä, tai ei ainakaan negatiivista sellaista. Nainen isäryhmää vetämässä ei esimerkiksi estänyt miesten syvällisten ja arkaluontoisten asioiden esiin nousua. Oikeastaan päinvastoin. Suurin osa miehistä olikin jo mielessään olettanut, että vetäjä varmasti on nainen. Eräs mies myös totesi, että hän olisi suuresti yllättynyt, jos vetäjä olisikin ollut mies.

Vaikka muutama Tampereen isäryhmän miehistä olikin aluksi yllättynyt vetäjän sukupuolesta, kaikki sanoivat loppujenlopuksi, että nainen oli parempi tällaisen ryhmän vetäjä kuin mies. He perustelivat tätä näkemystään sillä, että itse synnyttänyt naisvetäjä pystyy parhaiten kertomaan siitä, miltä naisesta tuntuu, mitä nainen kaipaa, mitä hän ajattelee ja tuntee. Lisäksi vain nainen voi kertoa mitä raskaus, sen eri vaiheet ja synnyttäminen merkitsevät ja miltä ne tuntuvat. Miesten oli näin ollen helppo esittää hänelle esimerkiksi naisen tunteisiin liittyviä raskausajan kysymyksiä, joita miesvetäjä ei olisi osannut kertoa. Miesten mielestä oli mukavaa se, että hän käytti omia kokemuksia, perhettään, miessuhdettaan ja lapsiaan esimerkkeinä.

”Lähinnä tuoda semmosta informatiivista asiaa, mitä vain nainen voi tietää. Mä en tiedä vielä yhtään miestä, joka on synnyttänyt. Et hän esimerkiksi kerto semmosia tietoja, mikä tapahtuma synnytys on, minkälaisia olotiloja sen jälkeen tulee. Hän niinku kerto omakohtasii kokemuksia, et tulee tämmösiä masennuskohtauksia ja minkälaista siellä kotona on olla. Ettei se vaan oo semmosta, että hääräillään vaan sen pienen kanssa ja tota noin, et se on vaan lomaa, ettei töihin tarvii mennä. Et tota eihän tämmösiä tietenkään pysty mies kertomaan, et hän toi omakohtaisia kokemuksia ja sitten palan semmosta informatiivista tietoo, mikä on hyvä miehenki tietää naisen näkökulmasta.” (Kalevi 29, Tampere)

Eräs mies myös kuvasi sitä, kuinka miehet ja naiset eroaisivat kyseessä olevassa tilanteessa. Hän olisi miesvetäjältä odottanut enemmän tietoiskutyypistä toimintatapaa,

kun taas nainen loisi tilanteesta keskustelufoorumin, niin kuin hänen mielestään oli tapahtunutkin. Naisvetäjä sai miehiltä jopa ihailevia kommentteja: "...vaikee ymmärtää, että nainen tietää mitä pitäs äijien kanssa puhua". Vetäjää kiiteltiin myös siitä, että hän kesti hyvin miesten huumorin.

Ylöjärvellä miesvetäjän lisäksi kokoontumisissa oli joka kerralla mukana joku vierailija: kätilö, MLL:n edustaja, naistentautien lääkäri, vauvahieronnin opettaja. Kaikki nämä vieraat olivat naisia joten myös Ylöjärven miehet pääsivät arvioimaan naisen läsnäolon merkitystä ilmapiiriin ja keskusteluihin. Miehet kokivat Tampereen ryhmäläisten tapaan naisen mukanaolon positiivisena asiana. Miehet kertoivat naisvierailijan keventäneen ryhmän ilmapiiriä.

"...kyllä se naisen läsnäolo kummasti vaan keventää sitä tunnelmaa siellä. Et, pikkasen silleen miehellä on mun mielestä semmonen ... sanosinko vähän kankee se ilmasu taikka semmonen sanotaan ... ehkä se on mies miehelle on niin vaikee puhua tietyistä asioista, ehkä se on siitä et nainen siinä mukana niin se keventää sitä tunnelmaa sillä tavalla että niistä on helpompi puhua." (Lauri 29, Ylöjärvi)

Kaiken kaikkiaan miehet arvioivat ryhmän olleen erittäin positiivinen kokemus ja useat olisivat olleet valmiita lähtemään uudelleen mukaan. Kaikki myös kertoivat olleensa motivoituneita ja innostuneita koko ryhmän olemassaolon ajan. Monet miehet harmittelivat ryhmän lyhytaikaisuutta ja olisivat toivoneet ryhmän kestävän useampia viikkoja, vaikka aina laskettuun aikaan asti.

6.3 Isäryhmän henkilökohtainen merkitys miehille

6.3.1 Merkitys itselle

Kaikki miehet arvioivat isäryhmän olevan jollain lailla merkityksellinen itselle. Vaihtelua sen sijaan esiintyi sen suhteen, kuinka suuren merkityksen kukin mies ryhmälle antoi. Ryhmä koettiin merkityksellisenä sen mukaan, mitä kukin tunsi saaneensa kokoontumisista. Tärkeänä koettiin se, että saa olla yhdessä muiden, samassa tilanteessa olevien miesten kanssa, jakaa kokemuksia heidän kanssaan, saada muilta palautetta ja huomata se, että tulevien isien odotukset ja ajatukset ovat suurin piirtein samanlaisia kaikilla.

"...todennu sen, että siellä muutkin suuren jännityksen vallassa...mitä tahansa itte mieltii ja funtsii niin sitten muut on ihan samassa tilanteessa." (Kalevi 29, Tampere)

Tärkeää oli myös se, että miehet saivat puhua juuri miesten kanssa. Miesten kanssa keskustelu koettiin helpommaksi koska vain mies voi todella ymmärtää toista miestä tilanteessa jossa miehestä tulee pian isä. Myös säännöllistä kokoontumista toiset pitivät tärkeänä kokonaismerkityksen kannalta.

Miehet kokivat isäryhmän myös eräänlaisena henkireikänä, milloin pääsi hetkeksi irtautumaan ”odottamisen arjesta”. Ryhmä tarjosi miehille hetken omaa aikaa, mahdollisuuden hengähdystaukoon ja myös mahdollisuuden purkaa sisintään. Monet miehet totesivat, etteivät halua rasittaa puolisoaan omilla murheillaan tai pahalla olollaan koska puolisoilla on muutenkin kestämistä yhä vain kasvavan mahan ja muiden raskauteen liittyvien asioiden kanssa.

”...ehkä se on kuitenkin merkinnyt tähän asti laillaan semmosta hetkee aina viikosta mihkä on saanu mennä kuuntelemaan jotain uutta ja mihkä on voinu mennä purkaan omia tunteitaan ja tunteuksiaan...” (Lauri 29, Ylöjärvi)

”Se oli niinku henkilökohtasestikin terapeutista istua siellä.” (Juha 25, Tampere)

Erityisesti sellaiset miehet, jotka eivät olleet vielä kertoneet juurikaan muille ihmisille vauvan tulosta tai joilla oli vähän tuttuja tai sukulaisia esimerkiksi paikkakunnanvaihdoksen takia, kokivat isäryhmät tärkeiksi vuorovaikutustapahtumiksi. Ryhmällä nähtiin myös olevan viihdyttävä merkitys. Sinne oli kiva mennä vain oleilemaan vaikkei muuten paljoa osallistuisikaan.

”Se oli paitsi henkinen, niin tämmönen hyvä tilaisuus mulle rentoutuu ja pysty keskustelea, kun se on kuitenkin semmonen aihe, mikä mielessä pyörii, niin.” (Kalevi 29, Tampere)

Eräs mies toteaa myös että isäryhmä on luonut sellaisen kannustavan ilmapiirin tulevaa isyyttä ajatellen. Samalla se on poistanut pelkoja tulevasta tuntemattomasta elämänmuutoksesta:

”...antanu niinku semmosen ilmapiirin ettei se oo niin kauheeta mitä kaverit sitten kertoo koska heillä on hyvin vähän tiedossa et se on vähän sama ku armeija jutut miehillä että et tota mikään ei oo niin kauheeta ku armeija mut tota et siel on niinku hälvennetty näitä pelkoja aika kivasti...” (Lauri 29, Ylöjärvi)

Isäryhmän merkitys nähtiin myös sitä kautta että vaikka nainen lasta kantaakin ja vaikka vain hän voi tuntea kaikki kivut ja säryt, niin siitä huolimatta myös mies on jatkuvasti siinä mukana ja myös mies kaipaa osallistumisen ja tärkeänä pidon tunnetta:

"Toisaalt isille on just se hyvä että on tällöisiä ryhmiä koska äidit on niin mukana siinä koko ajan. Isä jää usein vähän ulkopuolelle. Tavallaan tällöinen ryhmä tuo vähän lähemmäs sitä just." (Petri 29, Tampere)

Osa miehistä ei kuitenkaan pitänyt isäryhmän kokonaismerkitystä kovin suurena vaikka viikottaiset kokoontumiset olivat myös heidän mielestään mukavia. Isäryhmän merkityksen arviointiin saattoi vaikuttaa toisten kohdalla se, että he eivät olleet vielä käyneet kaikkia kertoja ja näin ollen kokonaiskuvaa ryhmästä ei ollut vielä päässyt syntymään. Esimerkiksi eräs mies odotti eniten vauvahieronnan opettelukertaa mikä oli vasta tulossa:

"...se on just kun mulla on edessä niinku se mitä mä kaikkein eniten odotan niin sillain emmä tähän asti oo saanu viel sitä mitä mä oon ehkä lähteny hakeen enkä mä oo niin kauheen siis sillain niinku tarpeelliseksi sitä vielä tuntenu mutta kyllä mun mielestä siel on ollu ihan kiva käydä..." (Lauri 29, Ylöjärvi)

Myös eräs kriittisemmin isäryhmän merkitystä arvioinut mies totesi, ettei pelkkä ryhmä ole juuri vaikuttanut mihinkään tai tehnyt mitään asiaa paremmaksi. Raskaus on sen verran pitkäaikainen ja kokonaisvaltainen tapahtuma ettei parin tunnin jutustelulla suuria muutoksia saada aikaan:

"...kyllä mä lähtisin uudelleen et kyllä sillä tavalla on ollut hyvä sitten että mikä sen kokonaismerkitys on tähän muutokseen mikä on tapahtumassa tässä niin emmä sitä niin kauhean merkittävänä pidä että se on vaan tietty osa sitä prosessia mikä tässä nyt on tapahtumassa." (Tommi 33, Tampere)

Lisäksi raskauden vaihe vaikutti siihen, miten suuren merkityksen isäryhmä sai. Vasta raskauden alkuvaiheessa ollut mies ei nähnyt ryhmällä olevan niin suurta merkitystä henkisen tuen antajana vaikkakin hän totesi, että ryhmästä saatu tieto oli kuitenkin kiva saada jo raskauden siinä vaiheessa. Mies totesi myös että koska vauva oli toivottu ja harkittu, uskoi hän selviävänsä isyydestä ilman isäryhmääkin.

Suurin piirtein kaikki miehet kokivat myös että isäryhmä oli paitsi merkityksellinen, niin se oli myös antanut jonkinlaista tukea isyyteen valmentautumisessa. Henkisen puolen valmiuksien vahvistamista pidettiin ehkä hieman tärkeämpänä kuin käytännön taitojen opettelua tai tietojen saamista. Suurin osa miehistä kuvasikin ryhmää enemmän henkisiä voimavaroja lisäävänä kokemuksena kuin oppimistilaisuutena. Eräs mies esitti kritiikkiä isäryhmän sisältöä kohtaan että koska isäryhmästä saatu tieto on aika simppeleitä jota kuka tahansa pystyy saamaan selville, niin silloin henkisen tuen saanti korostuu ja nousee päällimmäiseksi ryhmän tavoitteeksi.

"Se henkinen puoli. Se anto niinku. Säännöllinen kokoontuminen, puheleminen niistä asioista, kyl se niinku valmentaa koko ajan siihen h- hetkeen tavallaan. Kyl mä olen kokenut, että se henkisesti oli tärkeä." (Petri 29, Tampere)

Toisaalta myös vastakkaisia näkökulmia tuli esille. Toisten miesten arvio isäryhmän ja isyyteen valmentautumisen välisestä suhteesta perustui konkreettisimpiin seikkoihin. Isyyteen valmistautumista helpottaisi se, että saisi jonkin verran tietoa erilaisista tilanteista mitä voi eteen tulla, miten erilaisista ongelmista voidaan selvitä ja ylipäänsä että saisi lisätietoa ajankohtaisista, tärkeistä asioista.

"..emmää tiedä ei siinnä nyt kovin paljon ainakaan sillä tavalla sen tyyppistä tukea että ...no ehkä sillä tavalla että jos nyt sitten jotain ongelmia siellä on ettei kaikki meekkään ihan niin kuin pitäis niin tavallaan siellä tuli sen tyyppistä tietoa että tiettyjä asioita voi mennä niinku pieleen siinnä synnytyksessä..." (Tommi 33, Tampere)

Osalla miehistä isyyteen valmentautumisen ajatukset kohdistuivat lähinnä synnytykseen ja siitä selviämiseen. Mutta myös jo pidemmälle suuntautuvia ajatuksia tuli esille. Isyyteen valmentautumiseen miehet liittivät myös suunnitelmia siitä, millainen isä kukin haluaisi olla, millaista isän roolia on ajatellut toteuttavansa tai miten on suunnitellut kasvattavansa lapsensa.

Muita seikkoja, joita miehet olivat pohtineet olivat lapsen koulunkäynti, harrastukset, vastuun ottaminen lapsesta, kasvatustyyli, kurinpito mutta myös sellainen asia, että kuinka tulisi taloudellisesti selviämään lapsen hankkimisesta. Lisäksi sellainen seikka tuli esille, että kuinka vastuu lapsesta ja lapsen hoito saataisiin jakautumaan tasapuolisesti. Yhden miehen puoliso oli opiskelija, ja niinpä mies olikin pohtinut sitä, että hänen täytyisi ottaa mahdollisimman paljon vastuuta lapsen hoidosta itselleen että puoliso ehtisi myös opiskella. Hän totesi myös että se on tietysti ihan tätä päivää että miehen rooliin kuuluu yhtä lailla lapsesta huolehtiminen.

Isäryhmästä saadun tiedon todettiin vaikuttavan omiin, aikaisempiin mielikuviin vanhemmuudesta.

"Kyllä se avarsi näkemystä, paljon se laajensi käsityksiä siitä isyydestä sitä ei kannata ottaa mitenkään taakaksi tai rasitteeksi ylleensäkkään että tekkee ne asiat mitkä näkkee oikeeksi. On oma itsensä. Ei yritä olla mikkään muu. Mä luulen että näillä eväillä pärjää." (Mikko 29, Tampere)

Edellisestä huolimatta isyyteen ja vanhemmuuteen liittyviä seikkoja olivat kaikki pohtineet jo ennen isäryhmääkin tai totesivat muuten että olisivat varmasti asioita ajatelleet sitä mukaa kun raskaus etenee vaikka isäryhmää ei olisi ollutkaan. Isäryhmällä ei näin ollen ollut kovin suurta merkitystä ajattelun herättäjänä. Ja vaikka useat arvelivat

jollainlailla kasvaneensa, muuttuneensa tai valmentautuneensa isyyteen, kukaan ei kuitenkaan kertonut kokeneensa mitään suurta muutosta.

6.3.2 Merkitys parisuhteelle

Miehet totesivat, että vaikka isäryhmä olikin vaikuttanut heihin itseensä jollainlailla ei se kuitenkaan näkynyt parisuhteessa. Mitään muutoksia suuntaan tai toiseen ei oltu havaittu. Tosin eräs mies totesi, että vaikka jotain vaikutusta ryhmällä olisikin ollut, ei sitä ehkä itse huomaisi koska mahdolliset tapahtuneet muutokset ovat sen verran hitaita ja pieniä ja lisäksi itse niitä on vaikea nähdä tai arvioida. Joku ulkopuolinen henkilö saattaisi kuitenkin muutoksia havaita. Useat miehet olivat myös olleet yhdessä puolisonsa kanssa sen verran pitkään, ettei aivan pienet seikat pysty suhteeseen vaikuttamaan. Lisäksi kun lapsen saantiin liittyvistä asioista on keskusteltu paljon aikaisemminkin, ei isäryhmällä ole merkitystä parisuhdetta muuttavana tekijänä kyseisessä elämänvaiheessa. Eräs mies totesi kuitenkin että isäryhmä olisi jollain lailla tehnyt parisuhteen ymmärtämisen helpommaksi.

”Että se ei oo sitä että se on ruusuilla tanssimista siellä valvotaan ja riidellään ja tapellaan ja jopa erotaan ja se on niin paljon antanut sellasta tietoa...” (Mikko 29, Tampere)

Miehet kuitenkin kertoivat puolisoitten olevan hyvin iloisia ja innostuneita siitä, että he lähtivät mukaan isäryhmään. Naisten innostus näkyi myös sitä kautta, että miesten tullessa kotiin kokoontumisesta puolisoit kyselivät hyvinkin tarkkaan, mistä miehet olivat keskustelleet ja mitä ryhmässä oli tapahtunut.

”Aina kun mä tulin sieltä, se halus tietää hirveesti, kauheet kysymyssarjaa aina. Mä yritin muistaa, mitä oltiin puhuttu. Just sillain, se oli hirveen ilonen et mä kävin siellä.” (Petri 29, Tampere)

Osa miehistä toteaaakin naureskellen että heidän vaimonsa luulevat heidän tietävän nyt kaiken ja sen vuoksi jatkuvasti kyselevät kaikkea. Kurssilaiset saivat viimeisellä kerralla diplomin merkiksi kurssin ”suorittamisesta” ja miehet naurahtavatkin, että he taitavat olla nyt sitten kokeneita ja koulutautuneita isiä. Eräs mies arveli että jos kurssi olisi jatkunut vielä pidempäänkin, vaimo ei enää olisi siitä niin tykännyt kun miehestä olisi tullut jo liian pätevä ja ammattitaitoinen.

”Joo se on siis tämän koko homman suola oli se että sai kiusoitella kuinka mä oon nyt viisas kasvattaja ja mä osaan kaiken...” (Mikko 29, Tampere)

Naisten positiivinen suhtautuminen isäryhmää kohtaan näkyy myös siinä, että eräs mies arveli hänen puolisonsa kertovan ylpeänä omille ystävilleen miehensä isäryhmässä käynnistä.

Lähes kaikki miehet siis keskustelivat ryhmässä käydyistä asioista puolisonsa kanssa. Keskustelujen kautta miehet arvelivat että myös heidän puolisonsa saivat jotain tietoa tai tukea valmistautuessaan äitiyteen. Isäryhmän suurin anti miesten puolisoille oli se, että miehet kokivat pystyneensä välittämään isäryhmästä saatua tietoa heille. Useimmilla pareilla oli sellainen tilanne, että raskaus oli vasta melko varhaisessa vaiheessa eli tietoa naiselle ei ollut vielä kovin paljon tarjolla koska neuvolakäynnit olivat vasta alkuvaiheessa ja perhevalmennus tulisi olemaan vasta raskauden loppupuolella. Jos ei itse ollut aktiivinen hankkimaan tietoa tai ei ollut mahdollisuutta saada sitä tuttavien tai sukulaisten kautta, ei tietoa saanut sen kummemmin mistään. Juuri tästä syystä naiset myös itse olivat hyvin kiinnostuneita kuulemaan, mitä miehet olivat ryhmässä tehneet tai puhuneet.

Tiedollisen annin lisäksi jotkut miehet kokivat että he pystyivät nyt olemaan paremmin tukena puolisolleen. Isäryhmässä käynti kertoo puolisoille siitä, että mies on kiinnostunut raskauteen, synnytykseen ja yleensäkin lapsen hankkimiseen liittyvistä asioista. Mies siis osoittaa näin välittävänsä puolisostaan. Lisäksi se herättää luottamuksen ja turvallisuuden tuntua, sekä antaa itsevarmuutta naiselle.

Vaikka lähes kaikki miehet löysivät jotain, mitä pystyivät isäryhmästä välittämään myös puolisoilleen, myös vastakkaisia näkökulmia tuli esille. Eräs mies totesikin, ettei hän ole oikein mitään pystynyt puolisolleen tuomaan isäryhmästä: *”Korkeentaan sen että muistaa synnytykseen sitten ottaa vesipullon mukaan”*. Mies on kokenut isäryhmässä käydyt asiat melko pintapuolisiksi ja sellaisiksi, jotka ovat jo melkein unohtuneet ennen kotiin tuloa. Toisaalta hän myös arvelee että vika voi olla myös hänessä ja hänen asenteessaan vaikka hän onkin tykännyt ryhmässä käydä.

6.3.3 Vaikutus muiden kanssa käytyihin keskusteluihin

Pääasiassa isäryhmässä läpi käydyistä aiheista keskusteltiin vain kotipiirissä puolison kanssa. Keskusteluaiheet koettiin aika pitkälti sen verran henkilökohtaisiksi tai vain läheisimpiä koskettavaksi että niistä ei haluttu puhua laajalti muiden ihmisten kanssa. Eli vaikka ryhmän sisällä keskusteltiin kiivaasti ja aroistakin aiheista, eivät aiheet tai

keskusteluvilkkaus siirtyneet ryhmän ulkopuolelle. Keskustelujen viriämisen vähyyteen vaikutti myös esimerkiksi sellainen asia että jotkut miehistä olivat vasta hiljattain muuttaneet nykyiseen asuinpaikaksiinsa. Läheisiä ihmissuhteita ei näin oltu vielä ehditty luoda ja puolestaan vanhat ystävät olivat kaukana entisessä kotikaupungissa: *"Mä en tunne täältä ketään...mut kyl musta tuntuu että olisin valmis puhumaan laajemminkin, mut ei oo tilaisuuksia"*. Miesten omat luonteenpiirteet ovat myös vaikuttava tekijä siinä, kuinka helposti ryhtyy asioista keskustelemaan. Hiljaisemmat miehet totesivat että puhuminen voi olla *"pikkasen vaikeaa"*.

Myös se vaikutti ryhmän ulkopuolisten keskustelujen syntymiseen, oliko keskustelukumppanilla tai esimerkiksi tutulla pariskunnalla omia lapsia. Jos lapsia oli, tunsivat miehet voivansa helpommin alkaa puhumaan ryhmässä käydyistä asioista ja yleensäkin vanhemmaksi tulemiseen ja raskauteen liittyvistä seikoista.

Osalla pariskunnista raskaus oli myös sen verran varhaisessa vaiheessa etteivät miehet olleet halunneet puolison kanssa kertoa asiasta kuin korkeintaan vain muutamalle ihmiselle.

Varsinaisesti ryhmän ulkopuoleisten, toisten miesten kanssa miehet eivät olleet keskustelleet. Lähes kaikki miehet myös totesivat, etteivät miehet yleensä juuri keskustele näistä asioista keskenään. Tai ainakaan mitenkään kovin syvästi. Lisäksi eräs mies toteaa, että jos keskustelua syntyy niin siihen ei ainakaan isäryhmä ole vaikuttamassa vaan se tulee jotain muuta kautta ja ihan omasta aloitteesta.

"...siis mun kaveripiirissä niin kyllä se on lähinnä niinku puhutaan vaan siitä että kuinka kauheeta se elämä on sen jälkeen kun on synnyttänyt kaikki menee mullinmallin ja niinpäin pois että kyl se on hyvin pitkälle et sitä tietysti hyvin usein se juttu miesryhmissä taitaa mennä sinne puolelle..." (Lauri 29, Ylöjärvi)

Toisenlaisiakin ajatuksia tosin tuli esille. Eräs mies sanoi, että kun on kuunnellut miesten jutteluja niin paljon niissä perheestä, lapsista ja niiden kasvattamisesta puhutaan. Miehet ovat myös kiinnostuneita kyseisistä aiheista. Toinen mies puolestaan totesi: *"Mä tunnen ainoastaan sellaisia miehiä, jotka mielletään vähän pehmoiks, jotka puhuu kyllä asioista. En voi käyttää uusi sukupolvi mutta tuota mä nyt vastaan sillain että kyl mun tuntemat miehet puhuis lapsistaan"*. Myös näissä puheenvuoroissa tuli esille se, että keskustelua on ollut jo ennen isäryhmääkin, eli ryhmä ei ole muuttanut suuntaan tai toiseen miesten aikaisempaa keskustelukäyttäytymistä.

Kaikkien työssä olevien miesten työpaikalla tiedettiin miesten tulevasta perheenisäyksestä. Tosin useasti asiasta oli kerrottu vain esimiehelle tai muutamalle

työtoverille. Myöskään työpaikalla isäryhmässä käydyistä tai muuten elämäntilanteeseen liittyvistä asioista ei juuri keskusteltu. Silloin jos työpaikan muilla ihmisillä tai esimiehellä oli lapsia, koettiin puhuminen myös työpaikalla luontevampana ja helpompana.

"...yhden työkaverin kanssa tota niin on kyllä asiasta keskusteltu koska he saivat ensimmäisen lapsen tässä vuoden vaihteessa..." (Tommi 33, Tampere)

Miehen asema työyhteisössä vaikutti siihen, kuinka tunki voivansa puhua jos olisi halunnut asioista keskustella työtovereiden kanssa. Esimiesasema tai toisaalta työyhteisön uusin tulokas tuntuivat olevan hankalampia asemia mistä lähteä lähestymään työkavereita. Vaikka osa miehistä ei kokenutkaan tärkeänä tai merkittävänä sitä että olisi voinut puhua työpaikalla, olisivat useat kuitenkin olleet valmiita ja halukkaitakin keskusteluihin.

6.3.4 Merkitys miehisyydelle

Miesten omaan miehisyytkuvaan ryhmä ei ollut vaikuttanut juuri millään tavalla. Eräs mies yhdisti miehisyyden pohdinnan tulevan isyyden miettimiseen:

"...tavallaan niinkun sitä mieltii sitä isyyspuolta siinä paljon enemmän että tota niin että miten sitten osaa niinku olla isä ja semmonen puoli siinä enemmän tulee ei mun mielestä niinku muuten tällöisiä niinku miehisyyteen liittyvää asiaa..." (Tommi 33, Tampere)

Miehisyyden ja isäryhmän välistä suhdetta pohdittiin lähinnä sitä kautta, vähentäisikö isäryhmässä käynti miehen miehisyyttä tai olisiko ryhmässä käynti uhka miehisyydelle. Joku miehistä oli pohtinut ennen ryhmään menoa sitä, että miten kaverit mahtavat suhtautua siihen. Ajatukset ennen kurssia saattoivat myös olla vähän epäileväiset, koska kellään ei oikeastaan ollut etukäteistietoa siitä mitä tuleman piti.

"...mut siinä aluksi tuli semmonen olo että mitähän täällä tehdään. Jos siellä olisi ollut vaan nukan pyörittelyä niin sitten se olisi ollu huono homma..." (Juha 25, Tampere)

Alkuepäilyistä huolimatta kukaan miehistä ei kokenut isäryhmän olevan mikään miehisyyksymys. Pikemminkin päinvastoin. Eräs mies totesikin että tosimiehen ei tarvitse huolehtia siitä, mitä muut ajattelevat: *"...se on mun mielestä jokaisen oma heikkous jos tekkee pahaä että mies käy isyysryhmässä"*. Lisäksi eräs mies totesi myös, että ryhmä on lisännyt tietoa niin että miehisuus on entisestäänkin laajentunut. Hän kertoo sen näkyvän siinä, että nyt hän kokee voivansa puhua tietyistä asioista

naistenkin kanssa. Miehet tuntuivat olevat itse hyvin ylpeitä siitä, että he olivat lähteneet tällaiselle kurssille: ”...mulle jäi positiivinen kuva siitä en mä ole kokenut sitä uhkana vaan olen pystynyt kaikille sanomaan että olen tällasen käynyt. Ei sitä ole ollu tarkoitus salailla millään tavalla”.

Miehet arvelivat että isäryhmiin hakeutuvat miehet ovat jollain lailla aktiivisia ja ulospäinsuuntautuneita. Tällaiset miehet ottavat oma-aloitteisesti asioista selvää ja ovat myös kiinnostuneita oppimaan ja kokemaan uusia asioita. Isäryhmään lähteminen vaatii myös ”pikkusen semmosta siviilirohkeutta”. Eräs mies arveli korkeamman koulutuksen ja myös työssäkäynnin vaikuttavan isäryhmään lähtemiseen. Hän myös kaipasi nuorempia miehiä ryhmään mukaan. Myös eräs toinen mies kommentoi ryhmän miehiä sanomalla: ”Iältään kaikki meni samaan haarukkaan. Kolmekymppisiä tällasia vanhoja äijiä niinku minä”.

Isäryhmään osallistuminen nähtiin myös sukupolvikysymyksenä. Miehet tunsivat itsensä uuden sukupolven edustajiksi joille isäryhmään osallistuminen ei olisi mikään ihmeellinen asia. On luonnollista että koska isiin kiinnitetään muutenkin enemmän huomiota tämän päivän elämässä, voi jokainen mies myös itse panostaa vanhemmuuteensa esimerkiksi vaikka juuri osallistumalla isien omaan valmennustoimintaan. Eräs mies näki yhtymäkohtia niin miehisyyden kuin isyydenkin muutoksissa. Aikaa kuluu ennen kuin arvot muuttuvat mutta muutosta tapahtuu kuitenkin väistämättä. Ja tämän muutoksen tuotoksia ovat myös miehet, jotka ovat aktiivisesti mukana lapsen hankkimisessa alusta alkaen.

Ajatusten ja todellisen käytännön välillä on kuitenkin vielä matkaa. Eräs mies totesikin, että hän yllättyi kovasti kun ryhmään oli menossa vain niin vähän miehiä vaikka hänellä oli käsitys että tällaiset isäryhmät ovat varmasti todella suosittuja kun isyys asioista puhutaan nykyisin niin paljon.

Kaikki kuitenkin painottivat sitä, että isäryhmiin lähtijät ovat kuten he itsekin, tavallisia, normaaleja suomalaisia miehiä.

”Siis mun mielestä ne kaikki miehet mitkä siel on ne on semmosii ilmeisesti ihan tyypillisiä suomalaisia miehiä et semmosii monista ainaki ulospäin suuntautuu monesti semmonen aika luottavainen kuva ja tuntuvat kauheen rehellisiltä ja vähä hiljasilta, pikkusen tämmösiä niinku minä...” (Lauri 29, Ylöjärvi)

6.4 Miehet ja perhevalmennus

6.4.1 Perhevalmennus ja isäryhmä

Suurin osa miehistä ei ollut käynyt vielä perhevalmennuksessa. Valmennuskäytännöt ja -sisällöt olivat hieman erilaisia paikkakunnasta riippuen. Tampereen miehille kuului kolme perhevalmennuskertaa. Myös toinen Ylöjärven miehistä oli käynyt kolme kertaa Tampereella, minkä lisäksi heillä oli yksi valmennuskerta myös Ylöjärvellä. Toinen Ylöjärven miehistä oli käynyt vain Ylöjärven perhevalmennuksessa.

Ylöjärven perhevalmennus sai miehiltä kritiikkiä osakseen. Epäkohdiksi koettiin esimerkiksi se, että perhevalmennusryhmä Ylöjärvellä oli liian suuri sekä ajallisesti tapahtuma oli liian lyhyt. Lisäksi käsitellyt aiheet tuntuivat liian ympärilyöreiltä tai suppeilta; toinen miehistä olisi toivonut että asioista olisi esitetty ne pahemmatkin puolet eli jos synnytyksessä menee joku pieleen.

”...semmosta hirmu ympärilyöreetä ja synnytyksestä ei loppujen lopuksi puhuttu sit oikeestaan juuri mitään et korkeintaan oli näitä synnytysasentoja kivunlievitystä mut sitten, Tampereella on käyty niinku asioita huomattavasti paremmin...” (Lauri 29, Ylöjärvi)

Toisaalta taas kehuja Ylöjärven valmennus sai siitä, että ryhmää oli vetämässä hyvä kättilö, joka osasi virittää keskustelua ja näin sai myös yleisön innostumaan enemmän.

Tampereen perhevalmennuksessa asioita käytiin läpi raskaudesta synnytykseen. Ensimmäisellä kerralla puhuttiin raskausvaiheista, toisella kerralla oli normaali synnytys alusta loppuun ja kolmannella kerralla puhuttiin epänormaalista synnytyksestä aina siihen asti jos käy pahin mahdollinen eli jos lapsi kuolee.

Perhevalmennuksesta saadun tiedon hyödyllisyys vaihteli hieman. Pääasiassa kuitenkin miehet pitivät perhevalmennusta tärkeänä ja hyödyllisenä kokemuksena. Synnytys ja yleensäkin lapsen saanti ovat niin uusia ja ainutlaatuisia asioita, että niistä saatu kaikki tieto tuntuu tarpeelliselta. Miehet totesivat, että erityisesti puolisoille perhevalmennus oli hyvin tärkeä tapahtuma, koska he eivät olleet aiemmin käyneet missään muussa valmennuksessa. Eräs mies totesikin, että perhevalmennus oli hänen mielestään enemmän suunnattukin naisille. Hänen mukaan miehille tärkein sanoma, mikä perhevalmennuksesta välittyi oli lähinnä se, kuinka voi tukea puolisoa.

"Tuo oli niinku enempi suunnattuki naisille joka synnyttää niin tää synnytysvalmennus niinku sen nimikin sanoo. Että tuossa nyt sikäli mitä nyt oli isille suunnattu tässä synnytysvalmennuksessa oli se lähinnä että miten tukea voi antaa sille synnyttäjälle. Muutenkin kuin ajamalla ehkä mahdollisesti sen siihen laitoksen eteen." (Mikko 29, Tampere)

Verrattaessa perhevalmennusta ja isäryhmää, miesten mielipiteet vaihtelivat. Arviointiin varmasti vaikutti se, kuinka tärkeänä tai onnistuneena mies sekä isäryhmää että perhevalmennusta piti. Erään Ylöjärveläisen miehen mielestä perhevalmennus oli isäryhmää parempi. Hänen mielestään perhevalmennuksessa on käyty asiat paremmin läpi. Hän koki myös että aikaa valmennuksessa oli runsaammin asioiden käsittelyyn. Hänen arviointiin vaikutti se, että hän oli käynyt perhevalmennuksessa ennen isäryhmää ja hänen mielestään isäryhmässä käsiteltiin paljon samoja asioita, mitä oli jo tullut valmennuksessa esille: *"...kyl jotenkin semmonen mielikuva on jäänyt että nää tietyt asiat mitkä on kertaantunu isäryhmässä niin on tullu paremmin esille täällä perhevalmennuksessa..."*. Isäryhmän ja perhevalmennuksen aihesisällöt sotkeutuivat vähän liikaa toisiinsa. Hän toteaaakin että sen kerran kun heillä oli isäryhmässä kättilö puhumassa ja käsiteltiin synnytystä, olisi voinut jättää pois ja ottaa sen tilalle jonkun toisen aiheen.

Eräs Tampereen mies puolestaan arvioi isäryhmän ja perhevalmennuksen suhdetta hieman eri lähtökohdista koska isäryhmä Tampereella oli sen verran erityyppinen kuin Ylöjärvellä. Tampereen isäryhmässä ei juuri synnytykseen liittyviä asioita käsitelty. Aihesisällöt kohdistuivat raskausaikaan ja synnytyksen jälkeiseen aikaan. Mies totesi, että molemmat olivat tärkeitä ja hyviä omalla sarallaan. Kuitenkin isäryhmässä oli tärkeämpää asiaa miehille.

6.4.2 Miehet ja neuvola

Vaikka suurin osa miehistä ei ollutkaan vielä käynyt perhevalmennuksessa, lähes kaikki olivat kuitenkin käyneet neuvolassa, gynekologilla tai ultrassa. Kaikki miehet kokivat neuvolakäynnit positiivisesti. Eräs mies tosin kertoi, kuinka hänellä oli ollut alussa hieman vaikeuksia. Hän ei ollut aiemmin paljon sairaalaympäristössä ollut ja tunsii olonsa hieman epämukavaksi siellä. Hän kuitenkin totesi että kerta kerran jälkeen oli helpompaa.

"...sitä jotenkin jännittää sinne menoa että tota...kun siellä on tehty niitä eri tutkimuksia niin...mä en oo koskaan silleesti kauheesti niinku tommoset sairaalaympäristöt ollu miellyttäväksi kokenut niin pikemminkin semmosia epämiellyttäviä paikkoja joista haluaa pysyä kaukana." (Tommi 33, Tampere)

Ultrassa käyntiä yksi mies kuvasi erityisen hienoksi kokemukseksi. Hän koki, että sitä kautta myös hän tulevana isänä pääsee lähelle raskautta ja lasta:

"Ne on just sitä konkretiaa mitä kaipaa isänä. Nainen tuntee sen koko ajan. Ne on just sitä mihin isä pääsee mukaan näkemään ja kokemaan sen. Et siellä on sitä elämää." (Petri 29, Tampere)

Miesten kokemukset olivat myös positiivisia sen suhteen, kuinka heihin oli suhtauduttu neuvolahenkilökunnan puolelta. Lähes kenelläkään ei ollut sellaisia kokemuksia että heitä olisi syrjitty tai ei olisi otettu huomioon. Pikemminkin päinvastoin. Suurin osa kertoi, että heitä oli oikein pyydetty ja muutenkin kannustettu tulemaan mukaan: *"...Kättilö oli sitä mieltä että äijät mukaan vaan", "...että aina vaan jos isä kerkiää mukaan niin ilman muuta...".* Eräs mies totesi että häneen oli suhtauduttu hieman huvittuneesti, että *"onpas innokas isä kun tunkeutuu joka paikkaan"* mutta hänkään ei ollut kokenut sitä mitenkään negatiivisesti.

Yksi mies kuitenkin totesi, ettei miehiä oteta huomioon neuvolassa. Hän oli itse tuntenut olonsa ulkopuoliseksi eikä ihmetellyt, jos miehet eivät neuvoloissa käy. Hän sanoi, että miehestäkin tuntuisi ihan kivalta, jos joskus kysyttäisiin myös häneltä, ei vain naiselta, että mitä kuuluu ja kuinka voit. Häneltä ei oltu kertaakaan vointia kysytty eikä mukana oloa muutenkaan juuri noteerattu: *"isä vaan rahapussina kulkee perässä"*.

Miehet pitivät sitä tärkeänä, että osallistumien neuvola- ynnä muihin sellaisiin käynteihin olisi vapaaehtoista. Se on kuitenkin niin pitkälti henkilöstä kiinni, miten haluaa osallistua. He arvelivat, että kaikki miehet eivät halua lähteä muuta kuin ehkä saattamaan ja silloin tulee hyvin kiusaantunut olo jos miestä pyydetään vastaanotolle mukaan eikä todella haluaisikaan mukaan mennä. Toisaalta eräs mies totesi, että hän ei ole koskaan kuullut että käytävälle odottamaan jäänyttä miestä olisi tultu varta vasten pyytämään sisälle.

Syyksi siihen, miksi jotkut miehet eivät halua mennä tutkimuksiin mukaan sanottiin se, että useilla miehillä tutkimukset ja pelkät puheetkin voivat yksinkertaisesti tehdä pahaa. Haastatelluista miehistä yksi totesikin että hän ei tykännyt olla mukana gynekologilla vaikka hän olikin siellä joka kerta ollut. Toisaalta myös sellainen näkökulma tuli esille, että voisi olla hyväkin, jos miehillekin olisi muutama pakollinen

käynti. Se saattaisi aktivoida miehiä eri tavalla osallistumaan kun pääsisi käymään katsomassa mitä siellä tapahtuu ja kuulemaan mitä kaikkea on tulossa.

Myös miesten puoliset toivoivat kovasti, että miehet lähtisivät heidän mukaan neuvolaan tai tutkimuksiin. Kaikki miehet olivatkin valmiita lähtemään niin usein kuin vain mahdollista. Miesten mukana olo rajoitti erityisesti se seikka, että usein neuvolaajat olivat päivällä ja töiden takia heillä ei ollut mahdollisuutta osallistua. Miehet lähtivät neuvolaan siis ihan mielellään, mielenkiinnosta ja omasta aloitteesta, mutta myöskin juuri puolison vuoksi. Miehet halusivat olla puolison tukena ja osoittaa sitä kautta, että niin raskausasiat kuin puolisoskin olivat heille tärkeitä.

”Parisuhteelle oon enempi kokenu hyödylliseksi kuin että ittelle koska toiselle tullee kuitenkin semmonen kuva että toinenkin välittää, haluaa osallistua. Että niinku se asia mennee niinku mä oon ottanu töistäkin pari kertaa vapaata sen vuoksi että mä pääsen matkaan että hän huomaa että se on niinku mejän perheessä ykkönen.” (Mikko 29, Tampere)

Tampereen miehet olivat käyneet isäryhmän kanssa tutustumassa myös synnytyssairaalaan: *”...ne äidit katteli vähän pitkään meitä karvasia äijiä tuli melkonen lauma kyläämässä et ahaa...et kaikkee joutuu kestämään kun muutenki ollu rankkaa...mut ei ollu mitenkään negatiivista”*. Lähes kaikki miehet pitivät vierailua todella mukavana kokemuksena. Lisäksi se koettiin tärkeäksi koska sitä kautta osaa tulla oikeaan paikkaan kun on tosi kyseessä. Sairaalaan tutustuminen myös teki paikan ja synnytyksen miellyttävämmän tuntuiseksi. Myös kättilöön tutustuminen koettiin mukavaksi asiaksi.

Mieleenpainuva kokemus oli myös se, että miehet saivat jutella sekä vastasyntyneen äidin että vastasyntyneen isän kanssa. Miehistä oli mielenkiintoista kuunnella vanhempien kokemuksia tuoreeltaan ja myös nähdä sekä vastasyntyneitä vauvoja että sen, missä kunnossa äiti synnytyksen jälkeen on: *”...hänellä oli vielä valtava vatsa että se tuli niinku sitten uutena että se ei siitä mihinkään lähde. Se on siinä vielä kuinka liekään pitkään”*. Miehet olisivat mielellään käyneet katsomassa myös synnytyssalia mutta sinne he eivät päässeet.

Miehet olivat sitä mieltä että miehien huomioon otto neuvolan toiminnassa on lisääntynyt tai että käytännöt ja ajattelutapa ovat ainakin muuttumassa. Miehiä kannustetaan olemaan mukana jo heti alusta alkaen. Kun perinteiset vanhemmuusroolit muuttuvat ei miehen tarvitse toimia vain työssä, vaan isän pitää saada olla myös lapsen kanssa. Selvimmin muutokset neuvolan toiminnassa näkyvät siten että siellä ei vierasteta sitä eikä yllätytä siitä kun miehet tulevat sinne. Miehiä myös kuunnellaan ja

heidän kysymyksiinsä vastataan. Miehet voivat myös itse tarvittaessa hakea tietoa neuvolasta.

Lisäksi esimerkiksi synnytyssairaalassa satsataan siihen että isien osallistuminen synnytykseen mahdollistetaan paremmin. Esimerkiksi Tampereen yliopistollisessa keskussairaalassa on meneillään isäprojekti, jonka puitteissa yhdellä osastolla isillä on mahdollisuus muun muassa yöpyä tai asua puolison kanssa siellä. Toinen hyvä esimerkki Tampereen yliopistollisen keskussairaalan palveluista on se, että siellä toimii mieskättilö, joka pitää kerran viikossa luentoa isille jonne voi mennä kuka tahansa. Eräs mies toteaa, että tällä hetkellä on taas taloudellisestikin paremmat mahdollisuudet ottaa miehet eri tavalla huomioon kuin lamavuosina. Myös kaikki tutkimustulokset, mitkä kertovat isien mukana olon hyödyllisyydestä lisäävät panostusta myös miehiin.

Kaikesta huolimatta eräs miehistä totesi, että neuvolatoiminta on ehkä edelleen vielä enemmän äideille suunnattua. Lisäksi arviointia vaikeutti se, että miehet olivat käyneet isäryhmässä mikä on tavallaan ylimääräistä valmentautumista. Eräs mies toteaaakin että jos hän ei olisi ollut isäryhmässä, voisi olla että hänen arvionsa miesten huomioon otosta olisi negatiivisempi. Toisaalta taas jotkut miehet myös olivat sitä mieltä, etteivät he sen kummempaa huomioon ottoa olisi kaivannutkaan: ”...*kyllä ihan riittävästi on niinku huomioo annettu ja emmä ny mitään kauheesti huomioo huomionkipee ollukkaan*”.

Isien huomioon otto valmennuksen saralla näkyy miesten mielestä myös sitä kautta, että miehille on olemassa omia isäryhmiä. Suurin osa miehistä suositteli isäryhmää kaikille lapsen hankkimiseen valmistautuville miehille. He myös toivoivat, että ryhmiä saisi olla enemmän että ne tavoittaisivat useampia miehiä. Toivottiin myös, että isäryhmä voisi kestoltaan olla pidempi. Näin miehille tarjoutuisi haluttaessa mahdollisuus valmentautua tulevaan vieläkin paremmin. Myös se seikka tuli esille, että määrällinen tarjonta ei korvaa laatua, eli yksi hyvä kurssi riittää. Miehet arvelivat myös, että voisi olla hyvä jos jonkinlainen isäryhmä olisi myös neuvolan yhteydessä. Tärkeintä olisi kuitenkin säilyttää vapaaehtoisuus kaikessa toiminnassa. Jos miehellä itsellään on haluja lähteä mukaan, varmasti sitten myös löytää ajan ja saa kaiken muunkin järjestettyä niin, että osallistuminen mahdollistuu.

Toisaalta eräs mies totesi myös niin, että vaikka isäryhmiä olisikin, ei niihin hakeuduttaisi kuitenkaan. Perusteluja väitteelle hän ei esittänyt. Yhdessä

puheenvuorossa todettiin, että suomalaiset miehet on huonoja lähtemään tämältyyppeisiin toimintoihin mukaan.

Isäryhmistä tai muusta miehille suunnatusta toiminnasta ei miesten mielestä ilmoiteta kovin näkyvästi. Näin nämä aktiviteetit eivät tavoita monia miehiä vaikka halua mukaan menoon olisikin. Hyvänä esimerkkinä siitä on se, että kukaan miehistä ei ollut koskaan aiemmin kuullut tällaisesta isäryhmästä. He olivatkin melko yllättyneitä siitä, että tämmöistä isäryhmä toimintaa on olemassa. Miehet olivat ryhmän kautta saaneet kuulla myös muunlaisesta miehille ja isille suunnatusta toiminnasta ja myös se herätti ihmetystä että kuinka paljon miehille ja isille oikeastaan on kaikenlaista toimintaa, luentoja ja niin edelleen. Muutamat miehet myös totesivat, etteivät neuvolanseinän ilmoitukset miehiä tavoita. Miehet kun harvemmin lähtevät neuvolaan ihan huvikseen käymään tai ilmoitustauluja lukemaan.

Eräs mies, joka lähti isäryhmään kaverin houkuttelemana, puolestaan totesi, että vaikka hän olisi nähnytkin isäryhmäilmoituksen lehdessä, ei hän olisi lähtenyt sinne yksin. Miehet eivät myöskään kokeneet isäryhmällä olleen suurta vaikutusta siihen, että esimerkiksi huomioisi nyt entistä paremmin erilaisia lehti-ilmoituksia.

Toisaalta taas miehet korostivat oman aktiivisuuden merkitystä valmentautumisessa. Ensinnäkin pitäisi käyttää hyödyksi neuvolan palvelut, isäryhmät ynnä muut sellaiset jos niitä vain on. Sitten jos vielä haluaa tietoa jostain tai on kiinnostunut asioista, pitäisi itse etsiä tietoa, lukea tai lähteä vaikka erilaisiin tilaisuuksiin. Tilaisuuksia lisävalmentautumiseen olisi jos on itsellä halukkuutta sitä kohtaan. Ryhmä oli aktivoinut joitakin miehiä lähteä etsimään itse tietoa itseä kiinnostavista tai vaivaavista asioista.

"...siellä tuli jotain tai annettiin tämmöstä jotain lehtiartikkeleista kopioita niin sieltä sitten niinku lähti selvittämään kun siellä oli tiettyjä viittauksia kirjallisuuteen tai kirjoihin ja lähti sitten etsimään ja niihin tutustumaan sitten." (Tommi 33, Tampere)

Toiset taas totesivat että he saivat ryhmästä niin hyvän tietopaketin, ettei heillä ollut nyt tarvetta hankkia sen kummempaa lisätietoa. Meneillään oleva raskausvaihe vaikutti myös vastauksiin: moni mies totesi että varmasti raskauden edetessä tulisi tarvetta ottaa joistakin asioista selvää.

6.4.3 Miehet ja naiset valmennettavina

Lähes kaikki miehet totesivat, että yleisesti ottaen miesten valmentamista pidetään tärkeänä yhteiskunnassamme. Miehiä tulisi kuitenkin huomioida uudella tavalla ja arvostusta täytyisi myös lisätä koska lapsen saanti on suuri mullistus perheessä ja koska tänä päivänä miehet ovat yhä enemmän osallisina kodin ja lasten hoidossa.

"Ennen vanhaanhan on äidit kasvattanut lapsensa kun miehet on joutunu olemaan keikkahommissa missä päin milloinkin niin silloin se ei oo ollu niin pinnalla se ajatus että nyttien kun miehillä on aikaa on työttömyyttä paljon ja muutenkin mahdollisuus osallistua niin..." (Mikko 29, Tampere)

Yksi mies sanoi ettei hänen mielestään isien valmentamista pidetä tärkeänä. Hänen mielestään se näkyy siitä, että miesten valmennuksesta ei puhuta eikä siitä tiedoteta. Valmentamisen arvostus lisääntyisi tiedon myötä.

Vaikka valmennusta arvostettaisiinkin, miehet sanoivat, että valmentamista täytyisi jollainlailla lisätä että miehet todellakin pääsevät mukaan heti alusta saakka ja koska kaikkien osallistuminen ei ole niin mutkatonta.

"Mun mielestä isää pitää valmentaa aika paljon. Mä luulen et naiset, äidit valmentautuu konkreettisemmin. Ja isät jos niillä jotenki se elämäntilanne, tai jotenki jo niitä ei kiinnosta sillai, ne ei pääse kiinni siihen kun vasta sitten syntymän jälkeen jos silloinkaan. Mun mielestä miehiä pitää valmentaa jo siinä odotusaikana aika paljon ettei se tuu sellasena sokkina." (Petri 29, Tampere)

Useat miehet olivat sitä mieltä, että miehet tarvitsevat valmentautumista siinä missä naisetkin. Tässä kohtaa tuli esille myös se, että miehiäkin valmennetaan ihan yhtä paljon kuin äitejäkin jos miehet vain itse, oma-aloitteisesti ja ennakkoluulottomasti lähtevät valmennukseen mukaan.

Eräs mies puolestaan sanoi, että hänestä kysymys ei ole niinkään siitä, kuka saa valmennusta enemmän tai vähemmän vaan pikemminkin siitä, että perhe olisi yhdessä valmennuksessa. Monien miesten puoliset odottivat jo innolla perhevalmennuksen alkamista koska he eivät olleet olleet missään valmennuksessa vielä. Puolisoiden odotus saattoi saada myös miehet odottamaan perhevalmennusta erilaisella innolla.

Osa miehistä ei myöskään kaivannut paljoa pelkästään isille suuntautuvaa valmennusta; tosin suurin osa piti hyvänä sitä, että oli sekä miesten oma valmennus että sitten puolison kanssa käytävä perhevalmennus.

"...kyllähän se tietysti ihan mukava on tällönen isille suunnattukin et siellä voi tietysti vähän niinkun erilailla niitä asioita käsitellä kun ei ne vaimot oo sekaantumassa sitte koko ajan että...mut en mä tosiaan sillä tavalla, mun mielestä ei ehkä tarvitse niinku isille erikseen niin kauheen paljoo olla." (Tommi 33, Tampere)

Muutama mies oli myös sitä mieltä, että ilman muuta naisten täytyy olla ensisijaisia valmennuksen saajia, koska *"eihän meillä siinä oo muuta kuin vierestä kattella, nainenhan siinä päätyön tekee, ei meidän vartalossa tapahdu muutoksia, ei mitään kauheeta"*. Parin miehen keskuudessa heräsi myös ihmetystä sen vuoksi, miksei naisille ole vastaavanlaista äitiryhmää. Miesten puoliset olivat myös ihmetelleet tätä asiaa. Ensimmäistä lasta odottavat naiset kun ovat yhtä uusien asioiden kanssa tekemisissä kuin miehetkin. Naiset saavat vasta melko raskauden loppupuolella neuvolakäyntien ja perhevalmennuksen yhteydessä kuulla mitä kaikkea voi olla tulossa ja yleensäkin pääsevät vasta silloin esimerkiksi keskustelemaan asioista toisten vastaavassa tilanteessa olevien naisten kanssa.

Yksi mies totesi myös että heidän perheessä häntä on valmennettu enemmän kuin äitiä, sillä niilläkin käynneillä, millä vaimolla on ollut, on myös hän ollut mukana.

"Että kyllä mun mielestä niinku naisten raskautta siinä raskauden alkuvaiheessa kuuluis olla naisella muitakin kuin ne kaverien typerät pelottelujutut jos on vaikea kestää kaksikymmentä tuntia ponnistaa. Tällösiä pelottelu ihan kuukausikaupalla saa sitten jännittää ennen kuin..." (Mikko 29, Tampere)

Eräs mies selitti ilmiötä sillä, että nyt miehet halutaan mukaan joka paikkaan ja joka asiaan. Miehet ja isä ovat pop ja on muodikasta olla isä. Lisäksi naisten ja miesten muuttuneet roolit perheessä ja työelämässä osaltaan selittävät isiä kohtaan tunnettua kiinnostusta: *"isä pittää tehdä sitä isä pittää tehdä tätä ja isät jää hoitovapaalle, isät tekke näin ja äidit saa olla uranaisia ja. Ehkä se tää tasa-arvo ajattelu on johtanu"*.

Ne miehet, jotka olivat isien oman valmennuksen lisäämisen kannalla pitivät tärkeänä sitä, että miehet pääsivät puhumaan asioista miesten kesken. Miesten kanssa keskustelu koettiin myös helpommaksi kuin esimerkiksi isossa perhevalmennusryhmässä. Myös sen koettiin olevan vapauttavaa, ettei puoliso olisi aina siinä mukana.

"...jos on niin kuin isät pelkästään niin siellä ehkä voi tota rohkeemmin kysyä asioista sillä tavalla että ei tota niin joku siinä tökkää kylkeen et mikssää tommosia kysyt...puhua mitätulee mieleen ihan spontaanisti että ehkä se niinku sillä tavalla on niinku helpompi tuoda niitä omia kysymyksiä omia asioita siellä esille..." (Tommi 33, Tampere)

Yksi mies myös totesi, että miehillä voi joskus todellisuudessa olla jopa suuremmat paineet kuin naisella, sillä miehen täytyy huolehtia sekä taloudellisista seikoista,

tavallaan puolisoistaankin ja sitten myöhemmin myös lapsesta. Myös raskauden ajassa mies on täysillä mukana. Tästä syystä mies voi olla välillä suuremman valmennuksen ja tuen tarpeessa kuin nainen.

Miesten ja naisten valmistautumisessa synnytykseen ja lapsen saantiin on eroja ja siitä syystä myöskin valmennustavat voivat erota toisistaan. Valmennusta suunniteltaessa tulisikin ajatella sitä kohderyhmää, jolle valmennusta annetaan.

”Se on isille se valmennus se on tavallaan helpompi suunnata siinä mielessä koska mies ei sitä lasta tee. Nainen joutuu ajattelemaan sen kivun ja tuskan ja kaiken likaisuuden mitä siinä tulee niin erillä lailla. Mieshän voi sen ottaa vain ja suunnitella varpajaisia ja kaikkia tämmösiä keskenään niissä isyysporukoissa. Että miehet enempi siitä niinku voi puhua sillä lailla jopa leikkisämmin koska he ei joudu kaikkia lihoja leikattavaksi siinä. Synnytyshän on toimenpiteenä se on aika rankka. Että naiselle sen tietää siitä miten siitä kivusta ja näistä voi selvitä.” (Mikko 29, Tampere)

6.4.4 Isien arvostaminen

Isien valmentamisen arvostamisen lisäksi kysyimme miehiltä, arvostetaanko isiä, pidetäänkö isiä tärkeinä. Miehet olivat melko positiivisella mielellä vaikkakin todettiin, että yhteiskunta on hidaskäyttävä. Paljon puhutaan uusista isistä ja muista muutoksista, mutta käytännössä isän roolin mielletään yhä edelleen olevan pääasiassa perheen toimeentulon hankkija. Eräs mies toteaa, että ehkä tunnepuoli on jäänyt edelleen vähän vähäiseksi. Lisäksi eräs mies totesi, että kaikista kovaäänisemmin isien puolesta puhujat ovat sellaisia, jotka mittaavat arvostusta materiaalilla:

”...elikkä nythän on hirveän tämmönen materialistinen yhteiskunta että semmonen isä on hieno isä mikä pystyy pelaamaan jääkiekkoa ja ajamaan mikroautolla ja ralliautolla ja mahdollisimman kalliit harrastukset mutta se yhdessä vietetty aika onko se sitten sen arvosta niin mun mielestä sitä mitataan monestikin väärin.” (Mikko 29, Tampere)

Toisaalta tuli myös sellainen mielipide esille että koska isäksi tuleminen on jokaisen henkilökohtainen ratkaisu ja päätös, ei sitä tarvitse ulkopuolelta juuri arvostaakaan.

Isien arvostaminen näkyy pitkälti sitä kautta, miten miehille mahdollistetaan osallistuminen lastenhoitoon. Useat miehet sanoivat, ettei heidän olisi järkevää jäädä koti-isiksi jos heidän palkkatulonsa ovat suuremmat kuin puolisoilla. Monet ilmoittivat halukkuudesta jäädä kotiin pidemmäksi aikaa mutta kaikissa tapauksissa taloudelliset seikat ajoivat muiden seikkojen ohi. Miehet arvelivat myös että työpaikoilla ei suhtauduttaisi kovin myönteisesti jos monet miehet alkaisivat jäämään

vanhempainvapaalle. Toisaalta eräs mies myös totesi, että hän ei itse koe voivansa jäädä kotiin pitkäksi aikaa sillä muutoin työpaikalle tulee katastrofi.

Vaikka isyyttä ei koettukaan taloudelliselta kannalta tuettavan riittävästi, mahdollisten tukitoimien lisäämistä miehet eivät kuitenkaan juuri kannattaneet. Lapsen tekemistä tulisi ajatella jo etukäteen sen verran tarkemmin että onko valmis isäksi ja onko varaa elättää lapsensa. Yhteiskunnan tukitoimet olisivat tarpeellisia äideille kun he jäävät kotiin vauvaa hoitamaan ja niille, joilla muita tuloja ei ole. Sen sijaan jos vaikka vain toisella puolisoilla on töitä, pitäisi sen turvin pystyä lapsensa hoitamaan.

”Liikaa tuetaan kaiken maailman helvetin hörhelöitä. Jos lapsen tekee, siihen täytyy olla edellytykset. Mä olen kaksi kolme vuotta siirtänyt sitä sillä että kun mulla ei ole työpaikkaa mutta kun nyt on työpaikka voin kantaa vastuun.” (Juha 25, Tampere)

Mutta ei pelkästään raha vaikuta isien kotiin jäämiseen vaan esteenä voi myös edelleen olla asenteista tai yleisestä mielipiteestä johtuvat rajoitteet.

”Usein ajatellaan että jos sinä olet koti-isä ja niitä on varmaan aika vähän vielä niin et ne on jotenki nössö, luuseriporukkaa jotka niinku jää kotiin. Että ehkä sitä ajattelutapaa vois jotenki muuttaa tai kannustaa enemmän siihen että isätkin voi hoitaa lastaan siinä missä äitikin. Ettei se jää etäiseksi.” (Petri 29, Tampere)

Eräs mies totesi että isiä tulisi arvostaa entistä enemmän koska perheen hyvinvointi edellyttää sitä. Perhe tarvitsee molemmat vanhemmat ja senpä vuoksi niin isien kuin äitienkin tasapuolisella arvostamisella voidaan perheen keskinäistä tyytyväisyyttä ja onnellisuutta edesauttaa.

7 POHDINTA

Tutkimuksemme tarkoituksena oli selvittää, kuinka perhekasvatus kohtaa esikoista odottavat isät, eli kuinka isäryhmä perhevalmennusmuotona vastaa tulevien isien tarpeisiin. Tarkastelimme sitä, saavatko miehet tukea isäryhmästä isyyteen valmentautumiseen ja jos saavat, millaista tuki on ollut. Lisäksi pyrimme tarkastelemaan laajemmin miehien asemaa perhevalmennuksen suhteen; millä tavalla miehet otetaan huomioon äitiyshuollossa tämän päivän yhteiskunnassa.

Isäryhmään osallistuvat miehet näyttävät olevan aivan tavallisia suomalaisia miehiä. Miesten koulutustausta vaihteli peruskoulusta korkeakoulututkintoon. Melkein kaikki miehet olivat töissä. Miesten iät osuivat suurin piirtein samaan ikähaarukkaan, 25-35 -vuoden välille. Suurin osa miehistä oli kuitenkin 29-31 -vuotiaita. Osa miehistä ihmetteli, miksei nuorempia miehiä ollut ryhmässä mukana. Nuorten miesten vähyys voi kertoa siitä, että isäksi tuleminen ikä on naisten tavoin kasvanut (Nikander 1995, 24-25). Syyt voivat olla samantyyppisiä mitä naisilla on todettu. Ensiksi halutaan opiskella ja olla työelämässä, jonka jälkeen vasta perustetaan perhe. (Nikander 1992, 53.) Lapsen saamisen lykkääminen on tietoinen valinta.

Toisaalta voi olla myös niin, etteivät nuoremmat isäksi tulevat miehet ole niin kiinnostuneita isäryhmistä kuin jo vähän vanhemmat miehet. Nuoremmalla iällä ei ehkä vanhemmaksi tuloa ja lapsen saamista ajatella niin syvällisesti että miehet kokisivat tarvetta isäryhmään menoon. Lapsen odottaminen ja saaminen kulkevat omalla

painollaan ilman suurempaa pohdiskelua. Lisäksi isäryhmätoiminta on sen verran uutta toimintaa, ettei se välttämättä tavoita kaikkien ikäluokkien miehiä. Ryhmistä ilmoittelulla miesten omilla elinympäristöillä voitaisiin saada eri-ikäiset miehet tulemaan tietoisiksi toiminnan olemassa olost. Palm (1997, 177-179) onkin todennut, että isien tavoittamisessa olisi tärkeää mennä isien luokse, heille tutuille alueille.

Tutkimuksemme miesten osallistumista säätelivät useimmiten pelkkä sattuma, esimerkiksi puolison huomaama ilmoitus tai kaverin pyyntö lähteä mukaan. Miehet eivät siis olleet harkinneet osallistumistaan tai varta vasten etsineet isäryhmiä. Kuitenkin kaikki miehet olivat tulleet ryhmään omasta halustaan. Omaehtoisen hakeutumisen on todettu vaikuttavan siihen, kuinka tärkeänä valmennusta pidetään (Vakkilainen & Järvinen 1994, 181).

Isäryhmään menoon vaikutti kuitenkin vahvasti miesten huoli puolisoiden hyvinvoinnista. Miehet halusivat isäryhmään osallistumisen kautta näyttää, että puoliso ja raskaus ovat miehelle tärkeitä asioita ja että hän on myös niistä kiinnostunut. Miesten mielestä odottavan naisen kivut ja huolet tuntuvat myös miehessä ja miehet haluavat jakaa sen puolisonsa kanssa. Miehet helpottivat puolisoiden oloa kertomalla ryhmässä käydyistä asioista ja tuomalla näin tietoa tulevasta. Asioiden yhdessä jakaminen lisäsi puolisoiden yhteisymmärrystä ja lähensi heitä.

Kovin syvällisiä tarkoituksia ryhmään osallistumiseen kenelläkään ei ollut, eikä kukaan myöskään kovin vakavalla mielellä ollut liikkeellä. Pikemminkin ryhmässä käynti koettiin hauskaksi ajanvietteeksi, josta toki tarttui mukaan joka kerta jotain uutta ja tarpeellista asiaa ja tietoa. Miehet arvelivat että ilman ryhmääkin vauvan tulosta ja isyydestä tulisi selviämään. Miesten melko rento suhtautuminen voi kertoa siitä, että ryhmät olivat onnistuneita ilmapiiriltään jolloin niissä viihtyi hyvin. Voi myös olla, että miehille raskausaika on helpompaa ja tästä syystä he voivat suhtautua lapsen saamiseen rennommin kuin naiset.

Tästäkin huolimatta isäryhmää kuitenkin arvostettiin ja sitä pidettiin tärkeänä. Isäryhmän arvostaminen tuli esille esimerkiksi sitä kautta, että myös ryhmää kriittisemmin arvioineet miehet olivat hyvin motivoituneita koko ryhmän jatkumisen ajan. Lisäksi useita miehiä olisi harmittanut suuresti jos he eivät olisi ryhmään osallistuneet. Tutkimuksemme mukaan kaikki miehet olivat tyytyväisiä heille tarjottuun mahdollisuuteen valmentautua isyyteen isäryhmässä ja miehet kokivat saaneensa todellista hyötyä ja tukea käynneistään.

Ryhmään menoon ajoituksesta miehet esittivät kahdenlaisia näkemyksiä. Miesten vauvojen syntymäajankohdat vaihtelivat, jolloin joku miehistä saattoi olla raskaudessaan hyvinkin alussa kun taas toisella laskettuaika oli varsin lähellä. Tällöin ryhmässä käsitellyt asiat eivät aina kohdanneet jokaisen miehen tarpeita eivätkä tuntuneet olennaisilta juuri siihen raskausvaiheeseen nähden. Ryhmiä suunniteltaessa olisikin hyvä ottaa huomioon tämä asia, jolloin samassa raskausvaiheessa olevat miehet voisivat olla samassa ryhmässä. Toisaalta joku miehistä näki sen rikkautena, että pääsi seuraamaan koko kirjon odotuksesta syntymään kun eri vaiheissa olevat miehet esittivät kysymyksiä juuri omasta tilanteestaan käsin.

Isäryhmästä saatu tuki perustui pitkälti keskusteluihin toisten samassa tilanteessa olevien miesten kanssa, mikä käy yhteen aikaisempien tutkimusten kanssa (Kaila-Behm 1997, 126). Keskusteleminen ryhmän työtapana todettiin parhaaksi tavaksi toimia. Rajala ja Ruoppilan (1983, 50) tavoin myös tutkimuksemme miehet totesivat, että luentomainen työtapana ei olisi motivoinut heitä, koska pitkän työpäivän päätteeksi se olisi käynyt raskaaksi.

Aikaisemmin on todettu, että miesten ei välttämättä ole helppo puhua perhe- ja henkilökohtaisia asioita mikä osaltaan voisi vaikuttaa miesten keskusteluryhmien vähyyteen (Palm & Palkovitz 1988, 371). Tutkimuksemme miehet kuitenkin keskustelivat hyvin vilkkaasti ja kokivat keskustelut luonnollisina, mukavina ja tärkeinä. Miehet kokivat tunteneensa helpotusta huomattessaan, että muillakin oli samanlaisia ongelmia ja että raskaus tuo mukanaan myös miehelle monenlaisia tunteita. Miehet pitivät tärkeänä sitä, että sai peilata omia tunteita ja ajatuksia muiden miesten kokemuksiin. Elämäntilanteiden, tunteiden, huolien ja ilojen jakaminen toisten tulevien isien kanssa koettiin olevan parasta valmentautumista.

Keskusteluvilkkaudesta edesauttoi varmasti muiden ryhmäläisten samankaltaiset kokemukset ja myös muiden miesten läsnäolo, mutta siitäkin huolimatta merkille pantavaa on kuinka kiinnostuneita ja aidosti innostuneita miehet olivat perinteisesti pelkästään naisten asioiksi mielletyistä raskaudesta ja lapsen saamisesta, ja kuinka keskustelua asian tiimoilta olisi riittänyt vaikka kuinka paljon. Miehet totesivatkin ajan käyvän joka kerta liian vähiin. Ajan loppumisen harmittelu käy yhteen aikaisempien tutkimusten kanssa, joiden mukaan miehet ovat arvioineet keskustelujen olleen riittämättömiä (Vehviläinen-Julkunen 1996, 8-9). Miehet olisivat myös olleet valmiita käymään ryhmässä useampia kertoja ja pidemmällä aikavälillä. Useammat

kokoontumiset olisivat kenties tuoneet lisäsyvyyttä keskusteluihin. Myös useampia asioita olisi ehditty käsitellä ja pohdiskella.

Keskustelujen onnistuminen edellyttää riittävän pientä ryhmäkokoja kuten aikaisemmissa tutkimuksissa on todettu (Klinman & Kohl 1984, 10-11, 14). Ryhmän kokoon tulisi näin ollen kiinnittää huomiota isäryhmää suunniteltaessa. Siten mahdollistettaisiin kaikkien miesten tasapuolinen osallistuminen ja mahdolliset hiljaisemmatkin miehet saisivat suunvuoroa kun puhujia ei olisi kerralla niin paljoa.

Keskustelujen onnistumisen vuoksi konkreettista toimintaa ei monikaan kaivannut enempää kuin mitä oli ollut. Nukeilla harjoittelu ei olisi ollut mielekästä. Käsitykset siitä, että miehille pitäisi olla jatkuvasti jotain konkreettista tekemistä koska miehet eivät paljoa keskustelisi ei sellaisenaan pidä paikkaansa. Tyytyväisyys toiminnan vähyyteen kertoo siitä, että isäryhmien tärkein tehtävä on valmistaa miehiä enemmän henkisellä puolella tulevaan isyyteen, ei niinkään vaipanvaihdon opettelu myötä. Toisaalta se voi olla myös merkki perinteisestä miehisyyuskuvasta, jonka mukaan vauvanhoidon opettelu ei olisi varsinaisesti miesten puuhaa.

Isäryhmän aiheisältöihin miehet olivat melko tyytyväisiä. Kukaan ei osannut kertoa, mitä muita asioita ryhmässä olisi voinut tai pitänyt nostaa esiin. Miesten mielestä oli hyvä, että jos jotain oli mielenpäällä niin asiasta pystyi kysymään välittömästi ja vetäjä oli myös valmis etsimään tarvittavan informaation jos hän ei heti vastausta osannut kertoa. Näin jokainen sai vastauksia juuri niihin asioihin, mitkä kaikista eniten askarruttivat tai huolettivat.

Miesten mielestä oli siis tärkeää, että he saivat itse vaikuttaa käsiteltäviin aiheisiin ja osallistua kokoontumiskertojen kulun ohjailuun. Vakkilainen ja Järvinen (1994, 181) on todennut, että osallisuus kurssin suunnitteluun lisää osallistujien motivaatiota. Valmiiksi pureskellut aiheet ja tiukka lukujärjestys eivät olisi olleet tarkoituksen mukaisia tässä tapauksessa. Olisi tärkeää rohkaista miehiä alusta alkaen osallistumaan ja osoittaa heille, että heidän mielipiteillään on myös väliä. Siten kannustettaisiin miehiä jatkamaan ryhmässä käyntiä.

Aikaisemmissa tutkimuksissa (Vakkilainen & Järvinen 1994, 168) on todettu, että nykyään tulevien isien tietotaso raskauteen ja synnytykseen liittyvissä asioissa on melko hyvä jo ennen neuvolan antamaa ohjausta. Tämä asettaa myös isien omalle valmennukselle omat haasteensa. Kuten Hyssälä (1992b, 49) on todennut, myös tutkimuksessamme osa miehistä koki saadun tiedon olevan melko tuttua, jonka

periaatteessa pystyi lukemaan lehdistä ja kirjoista. Tällöin isäryhmän aihesisältöön tulisi kiinnittää entistä enemmän huomiota että siitä saataisiin mielekäs kokonaispaketti, mikä tyydyttää miesten tiedonjonon ja minkä miehet kokisivat tärkeänä. Miesten kiinnostuneisuutta ja tietämystä asioita kohtaan ei tulisi aliarvioida.

Isäryhmän sisällön suunnittelussa olisi hyvä ottaa huomioon myös neuvolan järjestämän perhevalmennuksen sisältö. Isäryhmän toimintaa toteuttavan tahon ja neuvolan olisi hyvä tehdä yhteistyötä, jotta isäryhmissä käsiteltävät asiat eivät menisi ristiin neuvolan järjestämän perhevalmennuksen kanssa. Ylöjärven isäryhmän jollakin kerralla käytiin läpi samoja asioita, joista miehet olivat jo aikaisemmin kuulleet perhevalmennuksessa. Miehistä tuntui jokseenkin turhautavalta kuunnella samat asiat kahteen kertaan, ja se laski hieman isäryhmän arvostusta perhevalmennukseen nähden.

Tiedontason noususta ja kiinnostuksesta huolimatta niin tulevat äidit kuin isätkin tarvitsevat tietoa ja tukea valmentautuessaan vanhemmuuteen (Vakkilainen & Järvinen 1994, 168-169). Vaikka useat miehet olivatkin kuulleet ja lukeneet asioista aiemmin, kertoivat he silti ensimmäisen lapsen saamisen olevan niin uutta ja ainutlaatuista ettei siitä voisi koskaan saada riittävästi tietoa. Miehet kokivat tiedon saannin yhtenä tärkeimpänä vanhemmuuteen valmentautumisen tukijana. Pietiläinen (1995, 56-57, 59) onkin todennut, että miehet arvostavat juuri erityisesti tiedollisen tuen saantia, mutta myös itsetuntoa ja itsevarmuutta vahvistavaa tukea. Tutkimuksemme miehet kokivat tiedon lisäämisen kautta saaneensa vahvistusta ja varmuutta tulevaan isyyteen.

Isäryhmän onnistumisen kannalta tärkeä rooli on ryhmän vetäjällä. Tutkimuksessamme molempien ryhmien miehet olivat tyytyväisiä vetäjiinsä. Heidän tyyli virittää keskustelu ja antaa sen kulkea spontaanisti miesten esiin nostamien kysymysten ja ajatusten myötä koettiin toimivaksi ratkaisuksi. Tällä tavoin vetäjä sai mahdolliset ujommatkin miehet puhumaan.

Tutkimuksemme toisella ryhmällä oli miesvetäjä ja toisella naisvetäjä. Tampereen miesten mielestä naisvetäjä sopii erityisen hyvin isäryhmän vetäjäksi. Miehet kokivat, että nainen pystyi rennolla ja välittömällä asenteellaan rohkaisemaan miehiä puhumaan vaikeimmistakin asioista. Lisäksi omia lapsia saanut nainen omaa ensiarvoisen tärkeää tietoa raskaudesta ja synnytyksestä, naisen kokemista tuntemuksista ynnä muista sellaisista asioista. Merkille pantavaa on se, että suurin osa miehistä oli etukäteen olettanut vetäjän ilman muuta olevan nainen. Miehet arvelivat, että mies ei sopisi niin hyvin vetäjäksi, koska mies olisi varmasti jäykempi puhuja

raskauteen liittyvissä asioissa. Toisaalta Ylöjärven miehet olivat hyvin tyytyväisiä omaan miesvetäjäänsä, vaikkakin myös he pitivät naisvieraiden läsnäoloa mukavana.

Naisvetäjää kohtaan osoitettu luottamus ja kiitokset kertovat siitä, että tämän päivän miehille ei näyttäisi olevan vaikeaa keskustella naisten kanssa arkaluontoisista ja syvällisistäkin henkilökohtaisista asioista. Miesten ei myöskään tarvitse esittää jotain muuta kuin mitä todella on, vaan he voivat osoittaa heikkoutensa, tunteellisuutensa ja tietämättömyytensä jopa naisen edessä. Miesnäkökulmasta keskusteleminen miesten kesken ei näin ollen vaadi välttämättä miestä vetäjäksi, toisin kuin aikaisemmissa isäryhmätutkimuksissa ollaan todettu (Klinman & Kohl 1984, 25-26).

Kaikki naiset eivät kuitenkaan isäryhmän vetäjäksi sopisi. Miesten mielestä ”tätimäiset vanhat piit” eivät välttämättä olisi soveliaita tehtävään. Loppujen lopuksi ei kysymys ehkä ole niinkään vetäjän sukupuolesta kuin hänen persoonallisuudestaan. Ryhmää vetämään tarvitaan oikeanlainen tyyppi. Merkittävää on, kuinka vetäjä osaa luoda keskusteluille avoimen ja luottamuksellisen ilmapiirin. Hänen tulisi myös osata tasapainottaa oman ja miesten osuuden niin, että miehille jäisi riittävästi tilaa puhua ja osallistua mutta kuitenkin niin, että tilanne olisi koko ajan vetäjän hallinnassa.

Isäryhmän merkitys oli ehkä suurin arkipäivän elämönhallinnan kautta. Ryhmästä saadun tiedon ja keskustelujen kautta saatiin konkreettista tukea eteen tuleviin käytännön ongelmiin. Vaikka miehet elävät tässä vaiheessa mullistavaa ja uudistavaa aikaa (Levinson 1979, 22, 57-59), suurin osa tutkimuksemme miehistä ei ollut ryhtynyt kovin syvällisiin pohdintoihin oman elämäntilanteen tai oman itsensä, esimerkiksi miehisyyden suhteen.

Miehisyyden pohdinnan vähyyteen vaikutti osaltaan se, että ryhmässä käsitellyt aiheet liittyivät pitkälti raskauteen, puolisoon ja lapsen tulemiseen, sekä enemmän yleisesti vanhemmuuteen kuin oman minuuden pohdiskeluun. Toisaalta useat miehet eivät myöskään nähneet tarvetta itsensä tutkiskeluun. Miehet ajattelivat ja elivät raskautta pitkälti puolisonsa kautta, joten itsetutkiskelua tärkeämpää oli oppia ymmärtämään mitä toinen tuntee ja ajattelee. Miehet pitivät ryhmään osallistumista lähes yhtä tärkeänä puolison kuin itsen kannalta.

Kuitenkin miesten miehisyyuskuvasta kertoo jo jotain se, että he ylipäänsä lähtivät mukaan ryhmään. Miehet olivat ylpeitä osallistumisestaan eivätkä kokeneet sitä millään lailla miehisyyttä kyseenalaistavana tai vähentävänä - päinvastoin. Tosimies uskaltaa näyttää tunteensa ja sen, kuinka tärkeitä puoliso ja perhe miehelle on. Tämän

päivän mieskuvaan voi liittyä pehmeys ja perhe. Myös ryhmäläisten mielestä mies voi olla lempeä ja herkkä perheenisä menettämättä kuitenkaan miehisyystään.

Isäryhmään osallistuvat miehet voivat olla merkki siitä, että perinteinen, hegemoninen maskuliinisuus on muuttumassa. Toisaalta voi olla, että perinteisen maskuliinisuuden rinnalle on vahvistumassa erilaista maskuliinisuutta, mikä tuo uusia vaihtoehtoja maskuliinisuuden toteuttamiseen (Kimmel 1988, 9). Tällöin perinteinen maskuliinisuus ei sinänsä olisi muuttumassa. Voidaan ajatella, että isäryhmiin osallistuvat miehet ovat eräitä uusien elämänmuotojen etsijöitä ja näin ollen maskuliinisuuden murtajia (Sipilä 1994, 21, 23). Sipilän (1994, 23-25) mukaan uusien elämänmuotojen etsijämiesten elämässä lapset tulevat keskeiselle sijalle. Myös Palm (1993, 141) on todennut, että miehet ovat alkaneet kyseenalaistamaan perinteisen maskuliinisuuden merkitystä, minkä johdosta isyyttä osana miehen elämää tulee tarkastella uudella tavalla.

Maskuliinisuuden merkityksessä tapahtuvista muutoksista kertoo osaltaan miesten pohdinnat isyydestä. Isäryhmään osallistuminen nähtiin jonkinlaisena sukupolvikysymyksenä. Miehet kokivat olevansa uuden sukupolven edustajia, joille isäryhmään osallistuminen ei ollut mikään ihmeellinen asia. Tänä päivänä isiin kiinnitetään enemmän huomioita ja isyyttä myös arvostetaan. Miesten mielestä oli hyvin luonnollista että myös he itse voivat panostaa vanhemmuuteensa vaikka esimerkiksi osallistumalla isäryhmään. Toisaalta laajemmassa mittakaavassa nämä muutokset eivät vielä kovin selvästi näy, mistä esimerkkinä on isäryhmien vähyys ja niihin osallistumisen laimeus, jota myös monet miehet ihmettelivät suuresti.

Vaikka isäryhmään osallistuminen on vielä vähäistä, voivat isäryhmä ja siihen osallistuminen olla merkkejä paitsi maskuliinisuuden muutoksista ja miesten kiinnostuksesta isyyteen, myös vanhemmuuden suunnittelusta ja ajoittamisesta. Tulevaa vanhemmuutta pohditaan etukäteen eikä lapsen tekoa pidetä niin itsestään selvänä tai automaattisena tapahtumana kuin ennen. Naiset ovat tämän vuosikymmenen aikana yhä enemmän siirtäneet äidiksi tuloa, koska varsinkin koulutusajan piteneminen ja työ ovat sitä vaatineet (Nikander 1992, 21). Vanhemmaksi tulon siirtäminen on naisille ollut tuttua, mutta vähemmän on kuultu myös miesten tekevän tällaisia ratkaisuja. Nyt miehetkin ovat alkaneet punnitsemaan ratkaisuja itsensä ja koko perheen näkökulmasta. Myös osa tutkimuksemme miehistä kertoi miettineensä, olisiko hän valmis isäksi sekä taloudelliselta että henkiseltä puolelta. Nämä miehet kertoivat siirtäneensä isäksi tuloa

muutamalla vuodella, jos koulutus oli kesken tai töitä ei ollut. Tällöin perheen taloudellinen turva ei ollut taattua.

Lapsen hankkimisen ajoituksen suunnittelu kertoo siitä, että tänään perheenperustamista ja vanhemmuutta yleensäkin pohdiskelevat myös miehet enemmän. Pohdiskelut koskevat omaa isänroolia tai esimerkiksi omaa suunniteltua kasvatusyhtä. Tutkimuksemme miesten keskuudessa pohdiskelua aiheutti myös yhteiskunnalliset muutokset ja niiden vaikutus perheiden ja vanhempien elämässä. Esimerkiksi se, mitä materialistinen yhteiskunta arvostaa, ei välttämättä vastaakaan jokaisen tämän päivän miehen arvomaailmaa. Lapsen ja isän yhdessä olon laadullista aikaa miesten mielestä mitataan väärin. Kalliit harrastukset ja välineet eivät nosta yhdessäolon laatua. Nämä ajatukset kuvaavat myös isyyden muutosta. Lasten kanssa oloon halutaan panostaa sekä laadullisesti että määrällisesti. Ekunwee ja Juntunen (1986, 129) on todennut isän roolin muuttuneen enemmän perhekeskeiseksi. Tärkeää on aito yhdessäolo ja läheisyys jossa myös mies isänä haluaa olla osallisena. Miehillä on aito kiinnostus lapsiaan ja perhettään sekä niiden hyvinvointia kohtaan.

Vaikka miehen rooli isänä perheessä on muuttunut ja muutoksessa, tutkimuksemme miesten huoli omasta työpaikasta ja tätä kautta taloudellisesta turvasta kertoo myös perinteisemmästä miehen roolin ylläpitämisestä. miehelle kuuluu edelleenkin ensisijainen vastuu perheen taloudellisesta hyvinvoinnista. Tosin useat miehet sanoivat olevansa valmiita tai halukkaita jäämään kotiin pidemmäksikin aikaa puolison lähtiessä töihin. Esteinä tälle ovat kuitenkin taloudellinen kannattamattomuus sekä myös yleinen asenneilmapiiri koti-isiä kohtaan (Lamb, Pleck & Levine 1986, 80). Myös Huttunen (1998, 45) on todennut miesten kohtaavan työpaikoillaan isyydelle kielteistä asennoitumista. Paljon olisi tehtävää, että miesten asemaa perheessä voitaisiin kohentaa. Pelkät tukitoimet tai tulonsiirrot eivät yksistään riitä mahdollistamaan miesten suurempaa osallistumista kotiin ja perheeseen. Todellisiin muutoksiin tarvitaan myös asenteiden muutosta.

Tutkimuksemme mukaan tämän päivän yhteiskunnassa näyttää olevan erityinen tarve miesten omalle perhevalmennukselle. Tämän päivän miehet näyttävät olevan hyvin kiinnostuneita raskauteen ja lapsen saantiin liittyvistä asioista. Miehet haluavat olla mukana jo alusta lähtien. Niemelä (1995, 88) on todennut, että miehet voivat tuntea itsensä raskauden aikana ulkopuoliseksi odottavan naisen keskittyessä pyöristyvään mahaansa. He voivat myös muuten olla ymmällään tai neuvottomia erilaisten asioiden suhteen. Myös tutkimuksemme miehet kertoivat kaipaavansa

osallistumisen tunnetta, joka toisi heitä lähemmäksi raskautta. Isäryhmän kautta he uskoivat oppineensa ymmärtämään paremmin esimerkiksi raskausvaiheita ja raskauden mukanaan tuomia tuntemuksia sekä itsessä että erityisesti vauvaa kantavassa puoliossa. Myös tieto synnytyksestä, sen vaiheista ja siitä selviämisestä auttoi miehiä paremmin orientoitumaan tulevaan sekä tekemään asiasta itselle tuttavallisemman.

Tästä voidaan päätellä, että neuvolan antama perhevalmennus ei välttämättä ole riittävää vastaamaan tulevien isien tiedon ja tuen tarpeisiin. Miehillä näyttäisi olevan halukkuutta osallistua isäryhmiin, joista heille näyttäisi olevan myös todellista hyötyä. Lisäksi esimerkiksi median kiinnostus miehiä ja isiä kohtaan luo otollista ilmapiiriä isien valmentamista kohtaan (Huttunen 1998, 46).

Lisääntynyt kiinnostuneisuus vanhemmuuteen valmentautumista kohtaan näkyy myös neuvoloiden toiminnassa. Neuvolan asiakkaina miehiin ollaan alettu kiinnittää enemmän huomiota jonka myös tutkimuksemme miehet olivat huomanneet. Käytänteet kuitenkin vaihtelevat. Vaikka suurin osa miehistä koki tullessa huomioiduksi neuvolakäynneillä, eivät kaikki kuitenkaan kokeneet oloaan kovin kotoisaksi tai miellyttäväksi. Huttusen (1998, 39) mukaan osallistuvamman isän tukemisessa on nähtävissä kaksoisviestintää. Julkisen puheen ja todellisten käytäntöjen välillä on selvää epäsuhtaa. Miesten osallistumista raskauden alkuvaiheista lähtien pidetään hyväksyttävänä ja tärkeänä ja siihen myös jollainlailla kannustetaan. Kuitenkaan miesten lisääntyvään osallisuuteen ja kiinnostukseen virallinen äitiyshuolto ei ole pystynyt vastaamaan. Miehiin äitiyshuollon asiakkaina ei suhtauduta yhtä luonnollisesti kuin naisiin, sillä Kaila-Behmin (1997, 31, 125-126) mukaan miehen tulee osoittaa erityistä aktiivisuutta ja kiinnostuneisuutta tullakseen kohdelluksi tasavertaisena asiakkaana.

Hyssälän (1992a, 11, 50) mukaan neuvolat toimivat vielä naiselta naiselle periaatteen mukaan, jolloin neuvoloiden tarjoama perhekasvatus ei edelleenkään kohtaa kovinkaan hyvin suomalaisen miehen arkielämää. Suunniteltaessa neuvolan toimintaa jokaisen miehen yksilöllisyys tulisi ottaa huomioon, jotta neuvola palvelisi mahdollisemman monen miehen tarpeita. Kuten Liukkonen ja Vehviläinen-Julkunen (1993, 120) on todennut, myös tutkimuksemme miehet pitivät tärkeänä sitä, että heitä kuunneltaisiin, heidän mielipiteensä otettaisiin huomioon ja myös heidän kokemuksistaan kysyttäisiin. Tämä on suuri haaste neuvolan toiminnalle, jossa perinteisesti miehen roolin on nähty olevan joko tukihenkilö-, kumppani- tai perheenpääisänä (Kaila-Behm 1997, 67-68, 73). Miehen on aikaisemmin nähty olevan

naisen tukija ja perheen taloudellisen tuen antaja, jolloin miehet on myös sivutettu neuvolan palveluista.

Toisaalta miehet itse eivät välttämättä näe asiaa kovin suurena epäkohtana. Miesten huoli puolisoistaan sai heidät pikemminkin olemaan huolissaan naisten valmentamisen vähyydestä kuin omasta valmennuksen määrästä. Nainen kun ei raskauden alussa juuri saa valmennusta neuvolan puolelta ennen kuin perhevalmennus ja neuvolakäynnit tulevat ajankohtaiseksi. Miesten valmentaminen on hyvä asia, mutta silti naisten pitäisi olla pääasiallisia valmennettavia, koska nainen joutuu lapsen sisällään kantamaan sekä synnytyksen kestämään. Joidenkin miesten mielestä heidän perheessä hän oli se, joka oli saanut eniten valmennusta. Tämä ajatus tuntui miehistä hieman nurinkuriselta.

Kaikesta huolimatta tämän päivän miehiä tulisi huomioida valmennuksessa nykyistä enemmän. Vaikka naistenkaan valmentaminen ei ole kovin mittavaa, naiset ovat kuitenkin konkreettisemmin raskaudessa mukana. Nainen tuntee raskauden sisällään ja naisella on näin suurempi yhteys tapahtumiin. Valmentamisen kautta mies pääsisi kokemaan osallisuuden tunnetta lapsen odotukseen. Tällä hetkellä miehet osallistuvat myös lapsen hoitoon ja miehellä nähdään olevan tärkeä rooli lapsen elämässä. Mutta ei vain lapsen kannalta vaan myös miehelle itselleen on erittäin tärkeää osallistua lapsen hoitoon jo alusta lähtien. Huttusen (1998,50) mukaan sitoutuvan isyyden yksi tärkeimmistä edellytyksistä on, että isä pääsee heti osalliseksi lapsen elämään. Miehen sekä naisen muuttuneet perheroolit laittavat tarkistamaan yhteiskuntamme virallisen terveydenhuollon antaman perhevalmennuksen tuen laatua.

Perhevalmennuksessa tarvitaan laaja-alaista näkemystä. Olennaista ei varmasti ole lähteä kisaamaan siitä, kumman tulevan vanhemman valmentaminen olisi tärkeämpää, vaan molempien vanhempien huomioiminen yhdessä tai erikseen olisi tärkeää. Vanhemmuus tulee molempien hoidettavaksi ja näin ollen molemmat tarvitsevat tukea ja apua valmentautumiseen. Isäryhmä voi tuoda miehille omanlaista tukea, vastaava äitiryhmä naisille. Mutta myös puolisoitten tukeminen yhdessä auttaa heitä kasvamaan yhteiseen vastuulliseen vanhemmuuteen.

Tulevat tai uudet isät sekä äidit voitaisiin tavoittaa myös muiden perhekasvatusohjelmien kautta. Perhekasvatuksellisten ohjelmien kehittämiselle olisi näin tarvetta, jotta mahdollisimman monet ihmiset ja elämäntilanteet tavoitettaisiin. Perhevalmennuksen tai isäryhmän jälkeenkin vanhemmat tarvitsevat tukea.

Perhevalmennuksessa saatuja tietoja ja valmiuksia voitaisiin vahvistaa ja lisätä perhekasvatuksellisen tukemisen avulla ja näin lisätä vanhempien ja lasten hyvinvointia.

Jatkossa isäryhmien merkityksellisyttä voitaisiin tutkia haastattelemalla myös jo isäksi tulleita miehiä. Tutkimuksessammehan kaikki miehet vasta odottivat lasta. Lapsen saaminen ja uudessa elämäntilanteessa eläminen voisivat muuttaa miesten arviointia isäryhmästä ja näin ollen voitaisiin saada lisää tietoa siitä, kuinka isäryhmää voisi kehittää paremmin tarpeita vastaavaksi. Mielenkiintoista voisi olla myös vertailla isäryhmässä käyneiden ja ei-käyneiden miesten kokemuksia ja tunteita. Tätä kautta voitaisiin paremmin huomata isäryhmän tarjoama hyödyllisyys ja apu tulevaa elämänmuutosta varten. Myös isäryhmien vetäjien haastattelemisen avartaisi näkökulmaa isäryhmistä. Vetäjät voisivat omalta kantiltaan kertoa ryhmän toimivuudesta, sen puutteista ja ongelmista, mutta myös miehistä osallistujina ja keskustelijoina.

Työmme ja tutkimuksemme tekeminen onnistui kaikin puolin hyvin. Vaikka työn edistymisen mukaan kohtasimmekin joitakin hankaluuksia ja vaikeuksia, osasimme ottaa ne haasteina vastaan ja loppujen lopuksi työn tekemisestä muodostui mukava kokemus.

Päätöstämme tehdä työmme yhdessä emme ole katuneet. Olemme kokeneet parityöskentelyn hyvin antoisana aikana. Olimme yllättävän samanmielisiä eri asioista koko tutkimuksen teon ajan. Pystyimme mielestämme sovittamaan kummankin ajatukset yhteen ja kummankin oma, persoonallinen tapansa tehdä, kirjoittaa ja tutkia täydensivät toisiaan. Toisen tuki ja apu selvensivät omia ajatuksia silloin, kun asiat tuntuivat olevan omassa mielessä solmussa tai kun tuntui jääneensä ajatustensa kanssa jumiin. Vaikka välillä asioiden yhteensovittamisessa olikin pientä hankaluutta, pidimme myönteisenä ja työtä helpottavana tekijänä sitä, että pystyimme jakamaan töitä keskenämme. Myös vastuu työn etenemisestä jakaantui molempien hartioille ja näin huolehtimisen sijaan energiaa vapautui itse työn tekemiseen. Mielestämme yhteinen projektimme ja yhdessä työskentely ovat lisänneet yhdessä työskentelyn taitoja mistä uskomme olevan hyötyä myös myöhemmin erilaisissa työ- ja elämäntilanteissa.

LÄHTEET

- Aaltonen, M., Ojanen, T., Siven, T., Vihunen, R. & Vilen, M. 1997. Lapsen aika. Porvoo: WSOY.
- Alasuutari, P. 1993. Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.
- Belsky, J. & Pensky, E. 1988. Marital change across the transition to parenthood. Teoksessa R. Palkovitz & M. Sussman (toim.) Transitions to parenthood. New York: The Haworth Press, 133-156.
- Blair, S. & Hardesty, C. 1994. Paternal involvement and the well-being of fathers and mothers of young children. *The journal of men's studies* 3 (1), 49-68.
- Blazina, C. 1997. Mythos and men: toward new paradigms of masculinity. *The journal of mens's studies* 5 vol (4nro), 285-294.
- Bronstein, P. & Cowan, C. (toim.) 1988. Fatherhood today. Men's changing role in the family. New York: Wiley.
- Brown, M. 1986. Social support, stress, and health: a comparison of expectant mothers and fathers. *Nursing research* 35 (2), 72-76.
- Carrigan, T, Connell, B & Lee, J. 1985. Toward a new sociology of masculinity. *Theory and society* 14 (5), 551- 604.
- Clinton, J. 1986. Expectant fathers at risk for couvade. *Nursing research* 35 (5), 290-295.
- Connel, R. 1987. Gender and power. Society, the person and sexual politics. Stanford: Stanford University Press.
- Dey, I. 1993. Qualitative data analysis. A user-friendly guide for social scientists. London: Routledge.
- Dunderfelt, T. 1994. Elämänkaaripsykologia. Lapsen kasvusta yksilön henkiseen kehitykseen. 2. Painos. Porvoo: WSOY.
- Ehrensaft, D. 1983. When women and men mother. Teoksessa J. Trebilcot (toim.) Mothering. Essays in feminist theory. New Jersey: Rowman & Allanheld, 41-61.
- Ekunwee, M. & Juntunen, A-M. 1986. Miehestä esikoisen isäksi. Jyväskylän yliopisto. Psykologian laitos. Pro gradu -tutkielma.
- Esko, M. 1984. Mies ja isyys. Perheen kehitysvaiheet ja isän muuttuva rooli. Juva: WSOY.

- Eskola, J. 1995. Vanhat konstit vai pussillinen uusia? Perhekasvatuksen nykytilanteen arviointia. Perhekasvatusseminaari - Perheen vuoden päätösseminaari. Perheen vuoden julkaisuja 8. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, 5-10.
- Eskola, K. & Hytönen, E. 1996. Naisen elämä ja hoitotyö. Porvoo: WSOY.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Fine, M. 1980. The parent education movement: an introduction. Teoksessa M. Fine (toim.) Handbook on parent education. New York: Academic press, 3-26.
- Franklin, C. 1984. The changing definition of masculinity. New York: Plenum Press.
- Fränti, J. 1997. Isäryhmän keskustelua isyydestä ja mieheydestä. Lapin yliopisto. Sosiologian laitos. Pro gradu -tutkielma.
- Grönfors, M. 1982. Kvalitatiiviset kenttätutkimukset. Juva: WSOY.
- Hiltunen, L. & Selin, M. 1992. Ensimmäisen lapsen odotukseen ja syntymään liittyvät muutokset perheessä. Jyväskylän yliopisto. Psykologian laitos. Pro gradu -tutkielma.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 1982. Teemahaastattelu. 3. painos. Helsinki: Gaudeamus.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. 3. painos. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.
- Hobbs, N. & Dokecki, P. & Hoover-Dempsey, K. & Moroney, R. & Shayne, M. & Weeks, K. 1984. Strengthening families. Strategies for improved child care and parent education. California: Jossey-Bass Publishers.
- Huttunen, J. 1998. Isästäkö äidin kaltainen vanhempi? Teoksessa L. Laurinen (toim.) Koti kasvattajana, elämä opettajana. Kasvatus- ja oppimiskulttuurit tutkimuskohteina. Juva: Atena kustannus, 36-66.
- Hyssälä, L. 1992a. Transition to fatherhood and participation in family training. Teoksessa L. Hyssälä. The Finnish family competence study: Health behaviour of a young family's father. A study of health behaviour of a young family's father, his transition to fatherhood and his role as a health educator conducted at Maternity Health Care Clinics and Well-Baby Clinics. University of Turku. Department of public health. National agency for welfare and health. Research reports 18. Helsinki :VAPK, 1-12.

- Hyssälä, L. 1992b. The Finnish family competence study: Health behaviour of a young family's father. A study of health behaviour of a young family's father, his transition to fatherhood and his role as a health educator conducted at Maternity Health Care Clinics and Well-Baby Clinics. University of Turku. Department of public health. National agency for welfare and health. Research reports 18. Helsinki :VAPK.
- Hämäläinen, J. 1986. Vanhemmuuteen siirtyminen elämänmuutoksena. Perhekasvatuksellinen tutkimus vanhemmuudesta tulkinnallisen sosiologian viitekehäyksessä. Jyväskylän yliopiston kasvatustieteen laitoksen julkaisuja A 11.
- Hämäläinen, J. 1987. Vanhempainkasvatus. Lähtökohtia, suuntauksia, kehittämisnäkömiä. Hämeenlinna: Kirjayhtymä.
- Kaila-Behm, A. 1997. Miehestä esikoisen isäksi. Kuopion yliopisto. Hoitotieteen laitos. Väitöskirja.
- Kaila-Behm, A. & Vehviläinen-Julkunen, K. 1997. Miehestä isäksi - katsaus hoitotieteelliseen tutkimukseen. Hoitotiede 9 (1), 12-24.
- Kaplan, M. 1980. Evaluating parent education programs. Teoksessa M. Fine (toim.) Handbook on parent education. New York: Academic Press, 317-334.
- Karila, I. 1972. Perhevalmennuskurssien vaikutus synnytyskokemukseen. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Terveyspoliittinen projekti 1972. Lapsiraportti B 2. Helsinki.
- Karila, I. 1989. Siirtymä vanhemmuuteen. Jyväskylän yliopiston psykologian laitoksen julkaisuja 304. Jyväskylän yliopiston psykologian laitos: Jyväskylän yliopiston monistuskeskus.
- Kaufman, M. 1994. Men, feminism and men's contradictory experiences of power. Teoksessa H. Brod & M. Kaufman (toim.) Theorizing masculinities. Thousand Oak: Sage, 142-163.
- Kauhanen, S. 1998. Kohti uudenlaista isyyttä. Haastattelututkimus pienten lasten isien isyykokemuksista. Yhteiskuntapolitiikan tutkimuksia 5. Toim. E. Puranen. Joensuun yliopisto. Yhteiskuntapolitiikan ja filosofian laitos. Joensuu: Joensuun yliopistopaino.

- Kimmel, M. 1988. Rethinking masculinity. New directions in research. Teoksessa M. Kimmel (toim.) Changing men. New directions in research on men and masculinity. California: Sage, 9- 24.
- Klinman, D. & Kohl, R. 1984. Fatherhood U.S.A. The first national guide to programs, services, and resources for and about fathers. New York: Garland publishing.
- Kumpusalo, E. 1991. Sosiaalinen tuki, huolenpito ja terveys. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus. Raportteja 8. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Kuronen, M. 1989. Onnellinen ja ongelmallinen äitiys. Tutkimus lasten hoidon ja kasvatuksen asiantuntijoiden äitiyttä koskevista käsityksistä Tampereen yliopisto. Sosiaalipolitiikan laitoksen julkaisusarja B 2.
- Lamb, M., Pleck, J. & Levine, J. 1986. Effects of paternal involvement on fathers on mothers. Teoksessa R. Lewis & M. Sussman (toim.) Men`s changing roles in the family. New York: The Haworth Press, 67-83.
- LaRossa, R. 1986. Becoming a parent. Family studies 3. California: Sage.
- Lehtonen, M. 1995. Pikku jättiläisiä. Maskuliinisuuden kulttuurinen rakentuminen. Tampere: Tammer-Paino OY.
- Levant, R. 1988. Education for fatherhood. Teoksessa P. Bronstein & C. Cowan (toim.) Fatherhood today. Men`s changig role in the family. New York: John Wiley & Sons, 253-275.
- Levant, R. 1997. The masculinity crisis. The journal of mens studies 5 (3), 221-231.
- Levinson, D. 1979. The season of a mans`s life. 8. painos. New York: Alfred A. Knopf.
- Liukkonen, A. & Vehviläinen-Julkunen, K. 1997. Isän kokemuksia synnytyksestä ja hoitotyön menetelmistä. Hoitotiede 9 (3), 118-126.
- Makkonen, T., Ruoppila, I., Rönkä, T., Timonen, S., Valvanne, L., Österlund, K. 1981. Operaatio perhe - isä ja synnytys. Tutkimus perhesynnytyksestä, vierihoidosta ja esikoisperheen vuorovaikutuksesta. Mannerheimin Lastensuojeluliiton julkaisu. Lapsiraportti A 34. Helsinki.
- Marshall, C & Rossman, G. 1994. Designing qualitative research. 2. painos. California: Sage.
- Mutru, S. 1988. Kasvatukselliset vanhempainryhmät neuvoloissa. Kartoitus Suomen neuvoloissa syyskuussa 1986 - syyskuussa 1987 toimineista ryhmistä. Mannerheimin Lastensuojeluliitto.

- Niemelä, P. 1985. *Vauva on tulossa - elämä muuttuu*. Keuruu: Otava.
- Nikander, T. 1992. *Suomalaisnaisen perheellistyminen*. Tilastokeskus. Väestö 10. Helsinki.
- Nikander, T. 1995. *Suomalaismiehen perheellistyminen*. Tilastokeskus. Väestö 1. Helsinki.
- Nurminen, E. & Roos, J. 1991. *Models of parenting. Between generations and classes*. Teos U. Björnberg (toim.) *European parents in the 1990s. Contradictions and comparisons*. New Brunswick: Transaction publishers, 123-140.
- Nätkin, R. 1997. *Kamppailu suomalaisesta äitiydestä*. Gaudeamus: Tampere.
- Palkovitz, R. 1984. *Parental attitudes and fathers` interactions with their 5-month-old infants*. *Developmental psychology* 20 (6), 1054-1060.
- Palm, G. 1993. *Involved fatherhood: a second change*. *The journal of men`s studies* 2 (2), 139-155.
- Palm, G. 1997. *Promoting generative fathering through parent and family education*. Teoksessa A. Hawkins & D. Dollahite (toim.) *Generative fathering. Beyond deficit perspectives*. Thousand Oaks: Sage, 167-182.
- Palm, G. & Palkovitz, R. 1988. *Challenge of working with new fathers: implications for support providers*. Teoksessa R. Palkovitz & M. Sussman (toim.) *Transitions to parenthood*. New York: The Haworth press, 357-376.
- Patton, M. 1990. *Qualitative evaluation and research methods*. 2. painos. California: Sage Publications.
- Pietiläinen, U. 1995. *Isien sosiaalinen tukeminen vanhemmuuteen lastenneuvolassa. Terveystieteiden opettajan koulutusohjelma*. Turun yliopisto. Hoitotieteen laitos. Pro gradu -tutkielma.
- Pleck, J. 1987. *Men in domestic settings. American fathering in historical perspective*. Teoksessa M. Kimmel. *Changing men. New directions in research on men and masculinity*. California: Sage, 83- 97.
- Pulkkinen, L. 1995. *Perhekasvatus perhetutkimuksen näkökulmasta. Perhekasvatusseminaari - Perheen vuoden päätösseminaari. Perheen vuoden julkaisuja 8*. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, 21-29.
- Puusaari, H. 1995. *Isät mukaan lastenhoitoon*. *Mielenterveys* 34 (4), 47.

- Rajala, K. & Ruoppila, I. 1983. Nuori lapsiperhe. Esikoisen odotusajalta tämän ensimmäisen ikävuoden lopulle. Mannerheimin Lastensuojeluliiton lapsiraportti A 42.
- Rönkä, A. 1992. Nuoren aikuisen sosiaalinen selviytyminen: katsaus kirjallisuuteen. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylän yliopiston psykologian laitoksen julkaisuja 319.
- Rönkä, A. & Rönkä, T. 1994. Isän viisautta. Tasapainoon ja eheyteen isänä, äitinä, puolisona ja kasvattajana. Saarijärvi: Saarijärvi Offset OY.
- Segal, L. 1990. Slow motion. Changing masculinities, chancing men. Great Britain: Virago Press.
- Sihvola, S. 1995. Isät perhekasvatustyössä. Perhekasvatusseminaari - Perheen vuoden päätösseminaari. Perheen vuoden julkaisuja 8. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, 19-20.
- Sipilä, J. 1992. Mitä on miestutkimus? Naistutkimus 5 (2), 19-25.
- Sipilä, M. 1994. Miestutkimus – säröjä hegemonisessa maskuliinisuudessa. Teoksessa J. Sipilä & A. Tiihonen (toim.) Miestä rakennetaan maskuliinisuuksia puretaan. Tampere: Vastapaino Gummerus.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 1981. Perhekasvatusta selvittelevän työryhmän muistio. Työryhmämuistio 1981: 7. Helsinki.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 1984. Neuvolatoiminnan kehittämistyöryhmän muistio. Työryhmämuistio 1984: 28. 1. painoksen lisäpainos. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Syrjälä, L. & Numminen, M. 1988. Tapaustutkimus kasvatustieteessä. Oulun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia 51. Oulun yliopisto.
- Syrjälä, L., Ahonen, S., Syrjäläinen, E. & Saari, S. 1994. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. 1.-2. painos. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.
- Taskinen, S. 1982. Perheneuvonta ja sen kehittäminen kasvatusneuvoloissa. Helsinki: Painorengas.
- Uusitalo, R. & Käyhkö, R. 1985. Perhekasvatus. Helsinki: Mäntän kirjapaino Oy.
- Vakkilainen, E.-L. & Järvinen, K. (toim.) 1994. Taimi. ITU-projektin loppuraportti. Stakes aiheita 10. Helsinki.
- Valkonen, L. 1996. Vanhemmaksi tuleminen on iso haasta. Perhehoito 12 (1), 4-5.
- Varto, J. 1992. Laadullisen tutkimuksen metodologia. Tampere: Tammer-Paino Oy.

- Vehviläinen-Julkunen, K. 1987. Perhevalmennuksen kehittäminen. Ensisynnyttäjien pienryhmävalmennuskokeilu neljässä äitiysneuvolassa. Lääkintöhallituksen julkaisuja. Terveyskasvatus. Sarja tutkimukset 2. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Vehviläinen-Julkunen, K. 1993. Pienryhmämuotoinen perhevalmennus. Teoksessa M. Vienonen (toim.) Äitiyshuollon käsikirja. Lääkintöhallitus. Lääkintöhallituksen äitiyshuollon asiantuntijaryhmä. Helsinki: Painatuskeskus, 114-117.
- Vehviläinen-Julkunen, K. 1995. Family training: supporting mothers and fathers in the transition to parenthood. *Journal of advanced nursing* 22, 731-737.
- Vehviläinen-Julkunen, K. & Saarikoski, S. & Marttinen, P. 1995. Perhevalmennus perheiden tukena. Tutkimus asiakasarvioinneista ja neuvoloiden työntekijöiden työorientaatiosta. Kuopion yliopiston selvityksiä E. Yhteiskuntatieteet 3. Hoitotieteen laitos. Kuopion yliopisto. Kuopio: Kuopion yliopiston painatuskeskus.
- Vehviläinen-Julkunen, K. 1996. Perhevalmennus perheiden tukena. Neuvolan asiakkaiden arviointia sisällöstä ja käytetyistä menetelmistä. *Hoitotiede* 8 (1), 3-10.

LIITE 1

TEEMA-ALUEET JA HAASTATTELUKYSYMYKSIÄ

1. TEEMA - ISÄRYHMÄN KUVAILUA

- mitä ryhmässä tehtiin

2. TEEMA - ISÄRYHMÄN ARVIOINTIA

- tiedon uutuus/ vanhuus
- mitä tarvittaisiin lisää/vähemmän
- onko saadut valmiudet käytännöllisiä vai ”henkisiä”
- voiko ryhmässä puhua asioista avoimesti
- ilmapiiri keskusteluryhmässä
- ryhmän vetäjät

3. TEEMA - ISÄRYHMÄN HENKILÖKOHTAISEN MERKITYKSEN ARVIOINTIA

- onko isäryhmä antanut tukea isyyteen valmentautumiseen
- jos on, millaista tukea on saanut
- vastasiko ryhmä tarpeita, odotuksia, toiveita
- tuntuuko olevan hyötyä tulevan lapsen, isyyden, itsen kannalta
- puolisoon liittyviä kysymyksiä
- onko muuttanut käsitystä isyydestä, vanhemmuudesta

4. TEEMA - MIESTEN ASEMA PERHEVALMENNUKSEN KENTÄLLÄ

- tuntuuko siltä, että isät otetaan huomioon tarpeeksi perhevalmennuksessa
- jos tuntuu, millä tavoin se ilmenee/ jos ei, mistä se näkyy
- arvostetaanko isiä, isien valmentamista
- isien ja äitien valmentamisen erot